

XL 112 f^o c - 1123

Pol. K. T.

1325

Tegs

1. peld.

Bibl. Hung. Iankovichianae.
S. ord. 10.

1325

IO-ÁKARAT.
mellül Kötőlezi magát.

Tekent és Nagyság Bercei Miklósának
P. Jarnoczy István é. Soc. J. C. S. V.
Melchior Hoffner f.

IO
AKARAT
MELLY ALTA
AZ EMBER ISTEN-
NEL EGY ERTEL-
MÖVE VALIK.

Mellyet

Minden keresztyén em-
bernek; de leg-főképpen a'
mostani időre nézve a' meg-
nyomorodott Haza fiainak üdvösséges
vigasztalására igen hasznosnak
ítélt lenni.

A
JESUS
ZASZLOJA ALATT
VITEZKEDŐ

Tiszteendő

P.TARNOCZY ISTVAN.

1 6 8 5.

Nyomtatott Bécsben,
Cosmerovius János Christoff, ö Főlége
könyv nyomtatatója által.

TEKINTETES ES
NAGYSAGOS

BERCSENYI
MIKLOSNAK,
DE SZEKES,

MAGYAR ORSZAG
DUNA'NTUL-VALO' RE-
SZEINEK, ES A' BANNYA
VAROSOK, INNEN-VALO VEG-
HELYEINEK VICE GENERALISSA-
NAK, CSASZAR ES KORONAS KI-
RALYUNK O FELSEGE KAMARAS-
SANA K TANATSANAK, ES
SZENTELT VITEZNEK, &c.

Nékem kívánthéppen- való Patronusom-
nak Nagy Uramnak.

AIAN-

AIANLO LEVEL.

Agyfágodhoz- való
bála adásom magával
bozza, hogy Nagysá-
goddal egy- akaratóle-
gyek tudván azt, hogy Nagysá-
god másf nem kíván, hanem
csak a mit az Isten. Mert min-
dennapi Imadságában arra kéri
az Istent, hogy Legyen az ő Sz:
akarattya, a' kinél semmi jobb,
semmi üdűsege sebb nem lehet,
az embernek, mind itten a földön,
s- mind pedig az égben: hæc
enim est una felicitas Beato-
rum, qui unum cum DEO
volunt, unum nolunt, quo-
rum unitas est mentium. A

§ 2

melly

4 Melly egg yező akarathoz è folden
kel szoknunk. Méltánis, Mert ha
az Isten minden tanátunk nél-
kül emberré tött, valóságos dolog
az, hogy à mi igazgatásunk ki-
völ-is, arra à végre vezet, à
melyre teremttett; de ugy, hogy
ha éppen, à mi akaratunkat, az
elsőzent akaratyához alkalmasz-
tattuk, és tellyefféleg azzal meg-
egg yezük.

A melly üdvösséges Regula
mellől fok rendbéli veszedelmek-
ben, keferősegekben, es Kár val-
lásokban, igaz tekkettes szokás-
hol el nem állott, fülem ballotta-
ra azokat, a szokot gyákorolván:
legyen ugy à mint Isten aka-
ria; ô drága Szók! à mellyeket
méltó, hogy minden keresztény
lélek, aranyba, és gyémántba
foglallyá, sőt Sziveben mélyen
be-messe s-be-vesse.

Mag

5 Megtetszet ez Nagyságodban
az el-múlt háboruban-is, à mi-
dön mint egyfelbő szakadástól
erővel el-ragattatott; mind azon
által Koronás kirallyához- való
bitit, sòha megnem szegte, hanem
okos; es böles discretiòval, s-dex-
teritással, ugy alkatmasztatta
a' dolgot, Isten gondviselésében,
s-akaratyában vetvén magát,
hogy ö Felségétől el-nem tavozott.
Midön, se az ö Felsege ellen-valò
tanátsban nem ült, se az ellen-va-
lò expeditiòkban nem forgot. Ha-
nem necessitatis telo confixus,
ita in æquilibrio hæsit, donec
annuente Supremo Numine,
dexteram vela dare licuerit.
Mivel hogy mindenben Isten ren-
delésétől függet, s-nem külömben
maradot meg, mint a' tengerben-
valò fel-haborodothabiai közöt-
valò köszikla, a' kit dühös
habiai.

6
habiaival véjia, s-bé-isborithat-
tya ugyan, egy kis ideig, de el-nem
ronthattya, s-meg sem emészthet-
ti, akár mint ostromoltya habor-
gató kegyetlenségével. Ugyan-is
csak héába farasztja önen magát
emészto Irégység, és a' bit szegő
part-ütés, mert az erős Sziv csak
egy nyommá sém indul ki helyből,
ugy hogy méltán viselheti, a' fő-
lül iratott dicféretes titulust :
Semper idem. Mindenkor azon
alápotbán maradó, akar minemő
szél vészek, fergetegek, és földi
háboruk s-a' tengernek iszonyú
örvényes habiai csatogássi kegyet-
lenségi állyanak eleiben-is, ugyan
semper idem, mindezekre néz-
ve, meg-nem indul s-meg-sem ret-
tenik szíve, quia scit, cui cre-
didit, igen tudgya kire bizta-
magát, s-kinek akarattyan jár.
Mindezek csak tisztulására va-
lók,

7
lók, hogy el-mossák, a' fogyatko-
zasokat, de a' tökélyetes életét,
és erkölcsét, meg erőfetsék. De
a' melly dolognak iobulása nem
áll akaratumkon s-batálmun-
kon. Kempis Thamas-kint; quod
non possumus emendare, de-
bemuspacienter tolerare, an-
nak vétke nem tulaidonétatik
embernek; mert csak békeséges
türes akkor dolga; mert ez Ko-
ronázza meg minden dolgain-
kat, s-tehetségünket, albatato-
ságnak ereiből. Azt Szokták
mondani: nec Hercules con-
tra duos: mindazonáltál, a'
ki tellyességgel, az Isten akara-
tyához ragazkodik, es azzal ép-
pen meg-eggyez: cadent à la-
tere ejus mille, & decem
millia à dextris ejus; & si
consistant adversus eum ca-
stra,

stra, in hoc unionis vinculo voluntatum sperabit, nec confundetur. Akiben al az üdvösségünk sarka, mert cesset propria voluntas, & Infernus non erit, Következendő képpen, a' ki Isten akaratyát a' magaén meg cseréli, el-nem karbozhatik. Qui non vult mortem peccatoris, sed ut vivat. A' mely Isteni akaratott, ugy kívánom Nagyságodnak, mint magamnak, és az egész emberi Nemzetnek, tiszta szívből, és jó akaratból.

Nagyságodnak

AM. N. MUSEUM
AKÖNYVTÁRA
Alázatos Közlönye
még el.

JESUS Társágabéli
P. Tarnóczy István,

AZ
ISTENI SZERETET,

A' mi akaratunkat magaéboz
alkalmaztattya:

ELSŐ RESZE.

Ezen derék dologhoz, úgy mint az emberi akaratnak az Isten akaratyával való meg-eggyesüléséhez fogván, az Angyali Doctor szavaival kezdem írásomat, a' ki az Isten akaratyárul beszédben, eredvén, azt mondgya: (a) Az Isten akaratya oka mindennemő teremtetett állatnak, mert ő az eget, a napot, a' holdot, csillagokat, elementumokat, az Em-

A bert

(a) S. Thom. I. par. q. 19. a. 4.

bert magát, egy szóval mindene-
ket, à mik à kerék világban fog-
laltatnak, teremtet. Ezen tu-
dományát vette à Nemzetfégék-
nek Doctorától, ki midön az E-
phesumbélieket, és azokkal min-
den Embert oktatt, így szól: (a)
*Operatur omnia secundum consilium
voluntatis sue.* Eö (úgy mint az
Isten) mindeneket cselekeztik, és
munkálkodik, à maga akarattya-
nak tanátfából, s jóvallásából.
Mert valamint hogy az Isten aka-
rattya mindeneknek teremttöje,
így fölöttébb méltó, hogy igaz-
gatoja-is legyen, és hogy azon-
kéztől minden teremtet állat ve-
zérelteffék, à kitül alkottatott.
Mindgyárt Világ teremtetésekor
az Isteni akarat, oly csudálatos
szépséggel mindeneket meg-ál-
dott, hogy annak ékességre néz-
ve minden teremtetét, Deák
nyeluen *mundusnak* nevezné. Mel-
lyből Moyses-is okot vévén eze-
krül-

(3) 1. v. 11.

krül-való szollásra: *Quod DEI per-
fecta sunt opera.* Hogy az Isten cse-
lekederi, oly nagy méltóságban,
és tökéletességb en legyenek,
hogy még maga az Isten-is (à ki-
nek ítélete rettentés kemény, és
törvényes sententiája meg-másol-
hatatlan, igaz és rendes) azokat,
midön teremtetése után, jól meg-
visgálná, és meg-tekentené, jok-
nak, és fő módon teremtetek-
nek mondaná. (a) *Et erant valde
bona.* Annak okáért nyilván kö-
vetkezik, hogy ha, ugyan azon
Isten akarattyaibul, à mellyből
származtak, igazgattatnának,
minden kétfég nélkül jó és ren-
des tökéletességekben meg-ma-
radnának. E' mellet jól meg-fon-
tollyuk: hogy, valamint hogy
minden teremtet állat, à maga
teremtésében, az Isten akarattya
alá éppen, és tellyességgel haj-
totta magát, és annak tanatfá-

A 2

val

(a) Gen. 2. 32.

val tenimiképpen nem ellenkezőt
(ugy kogy azok közzül némel-
lyeket leikiéknek, némellyeket
testieknek, némellyeket okosfok-
nak, némellyeket oktalánoknak,
némellyeket nagy állapotoknak,
némellyeket alá valóknak akart
teremiteni) így fölöttéb méltó
dologh, hogy kész-akarva az ő
akarattyának igazgatója alá ves-
se magát, minden hatalmat ad-
ván magán-való rendelésére. Ami
az emberhez igen képes és illen-
dő, mivel ő, fok külömb féle-
jökkel, az Isteni alkarattól bőven
meg-áldatott, és minden terem-
tett állatoknak fölötté fel ma-
gasztaltatott, hogy ahoz min-
deneknél örömöstebben köte-
leze magát. Egyebaránt, ennyi
fok féle tett javaiért háládatla-
nul nagy bestelenséggel illenni
fogja az Isten akarattyát. Ezen-
dologról igen szépen szol S. An-
fel-

felmus: (a) *Solus DEUS quidquid vult,
debet velle propria voluntate, ita
ut aliam, quam sequatur, non habeat
supra se: cum igitur homo vult aliquid
per propriam voluntatem, DEO aufert,
quasi suam coronam; sicut enim corona
soli Regi competit, sic propria voluntas
soli DEO. Csak az egy Istenhez il-
lendő dologh, hogy maga aka-
rattyán éllyen, mivel ennél Föl-
lyeb való akarat nem adatik a ki-
hez szabhatná, és alkalmaztat-
hatná magát engedelmesfégel.
Valahányszor azért, az Ember
maga akarattyá szerint élni me-
részeltetik, annyiszor meg-fosz-
tya az Istent Uri birodalmának
koronájátul. Mert valamine,
hogy a korona, csak királyt illet,
és jele az ő királyi méltóságának,
s' felsőfégének, a melly csakottett
magát illeti: Így csak magának
az Istennek vagyon jussa, hogy
maga akarattyával éllyen, min-
den*

den birodalomnak fölötte privilegiuma lévén, a melly másnak senkinek nem adatott, hanem tulajdon csak az Istené. Továb megyen ezen szent Atya, mondván: Mert valamint hogy, az alatta-való, a midőn maga királynának fejről le akarja rántani a koronát, és el-vinni igyekezik, a Világ előtt nagy becteleniséggel illeti, hasonló, és nemaláb-való kissebbséggel bectelenéti az Istent az, a ki maga akarattyán jár, mellyel az Isten akarattyával ellenkezik. Méltó bizoyára a büntetésre, mivel hogy azt tulajdoníttya magának, a mi csak csupán az Istennek tulajdon sajáttya, és leg. felsőbb méltóságnak jele. Mind ezekből nyilván kitétzik, hogy sokkal illendőbb, hogy a mi akaratunktól magunkat megh-folyszuk, és egyéb akaratunk ne légyen, hanem csak az, a mit

és mit az Isten akar, és azt a ditsőségére áldozatul bé mutassuk.

Az szeretet a meg-eggyesülésnek fundamentoma.

Leg-derekassab, és legfőbb oka, Isten akarattyá alá-való engedelmes vetésünknek, és tartozó kötelességünknek az igaz szeretetnek tulajdon mivoltából származik, mivel hogy, ez olyan kötés, a kivel az igaz Jegyes a maga Jegyesével egyenlővé válik; ellenbe pedig a gyűlölség elválasztja az egy más szeretőket. Ez az eggyeslég pedig, leg főképpen az egyenlő akaratban áll: mivel az egy más szeretők között, minden illendő dolgokban, egy szív, egy lélek, egy akarat szokot lenni; viszontak valamint a gyűlölség az egymás gyűlölők között, ellenkező gondolatokat, és indulatokat szerez, és ezekből hasonló munkálkodások

következnek. Innen következík, hogy az egy mással megh-egye-zét akaratnak, és elmének igye-kezeti egy huron pendül, úgy hogy a hol kicsin, és csekély a sze- retet, az egyenlőség-is csekély, a hol közép szerő, az-is közép szerő, a hol pedig tellyes, és épp a szeretet, ott az akarat-is éppen egyenlő. Ezek között azért, so- ha nem fognak következő szók hallatatni: *Te azt akarnád, de én azt nem akarom*, mert a hol az akaratok egy más között meg- hasomlanak, ott a szeretet-is ha- lálra válik, és elenyészik; mivel a szeretetnek mivolta, az akara- toknak egyenlő értelmében áll. Az szeretet oka az egyességnek, ha ez az elméket meg-szállya, so- ha többé más gondolatokra nem fakad, hanem csak annak a- karattyán jár, a kitt seret, in- nen származnak azok a kedues szók mit akarsz? mit kedvelsz?

mitt

mitt kívánsz? ime készen vagyok, igazsz szível, és tellyes akarattal mindeneket végbe vinni, &c.

Ebben áll az igaz szeretet- nek tökéletessége, és mivolta, úgy mond, Arany szájú szent Já- nos: a kívül Istenhez kötelezte- tünk, és ennek előtte a szent lé- lek a Böles szája által így szól va- la: (a) *Fideles in dilectione acquiescent illi*. A ki az ő urát Istenét igazán szereti, tellyes szíuből, az, az ő szent akarattyában, és tetzésé- ben megnyugszik. (b) Richar- dus de S. Victore, midőn a sze- retetnek hatalmas ereiről, és munkálkodásiról szól, mellyek között leg-főbnek álettya az a- karatoknak egyenlőségét, maga igyekezetinek meg-erősítésére elő hozza ama szerettel langado- zó mennyei Jegyesnek szavait: *Anima mea liquefacta est, ut dilectus*

A 5

meus

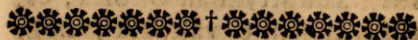
(a) Sap. 3. 9. (b) *Tracta, de gradi, violenta Charit.*

meus locutus est. El olvadt az én szívem, az én kedvesemnek szózatyára, és kezdte el folni: mint ha ezen elmés hasonlatossággal azt akarná értésünkre adni; hogy valamint hogy az, a mi elfoly semmi bizonyos ábrázatban nem találtatik, hanem olyan format, és képezést vészen magára, a minémő formában öntetik, ö-is hasonló ahhoz; a midőn a szeretetnek tüztől el olvadtot kész mindennémű ábrázatot, és formát magára venni, valaminémőtt akar, és parancsol az ö kedvesse. *Sic anima,* azt mondgya azon sz: Attya *ad omnem divine voluntatis nutum facile se applicat,* imò *spontaneo quodam desiderio ad omne ejus arbitrium se ipsam accommodat,* & *juxta divini placiti modum omnem suam voluntatem informat.* Mert a keresztyén lélek, a ki az Isten szeretetétől vífeltetik, minden-
képpen

képpen alkalmaztattya magát a formának minden metzéfere, és lineájára, melly nem egyéb az Isten akarattyanál, a kiben minden tehetőségét, akarattját, igyekezetit, kívánságát bé önti, és az Isten akarattjában öltözik, és tökélletteresen el változik, hogy ahhoz éppen hasonlóvá, és egyenlővé légyen.

E' légyen első oka, és indétója a mi részünkről, a szeretetnek, melly által akaratunknak megegyyesüléssel hasonlóvá lehetsünk az Istenkez. Mivel azért erre az Isten akarattjával való megegyyezésre fölöttébb való nagy szűklégünk vagyon, azonlészek, hogy ezt több okokkal állítsam, és csak együgyűen tovább ki terjeszszem mind azokat, a mellyek az Isten részéről, smind pedig a mellyek a mi részünkről vannak: hogy így annál inkább
A 6

â mi akarattunk az Isten akarat-
tyához foglataffék, és árramint
egy kényszeretteffék: Sz: Agoston
mondása szerént: *Felix necessitas,
que cogit in bonum.* Bóldog szök-
fég az, â melly jóra kényszerétt.

**A' MI AKARATUNK-
NAK, AZ ISTENI AKARAT-
TATTAL-VALÓ MEG-EG-
GYESÜLESERÜL.**

MASO DIK RESZE.

Hogy az Ember örömöft a'
maga akarattját Isten akarattya-
hoz foglallya, első oka az, hogy ez,
az Istennek nagyob dicsőffé-
gére eflik.

*Tárgya és vége az Isten akarat-
tyának az öbösületi.*

Ezt â fontos és helyes okot-
adgya elönnkben maga â
szent

szent lélek, ezen szokkal: *Glo-
ria magna est sequi Dominum.* Nagy
dicsőffég az urat követni, a'
hovâ igyekezik bennünket vezet-
ni, igenis-nagyob dicsőffégére
efik az Istennek, s' leg elsőbenis
azért, hogy valamint az Isten,
magában el gondol, mindeneket
csak arra nézve cselekefzik,
hogy az ő neve, és dicsőffége fel
magasztaltassék, mind â terem-
tésben, s' mind â teremtettt álla-
toknak meg-tartásában, és táplá-
lásában, s' mind azoknak igazga-
tásában, mind a természet sze-
tént-VALÓ dolgoknak, s' mind a
természet fölött VALÓKNAK álla-
pattára nézve. Kibül nyilván ki-
tetzik, hogy az embernek nin-
csen jobb modgya az Isten dicső-
ffégének föl magasztalására, mint
ha az ő szent akarattját be tel-
lyeséti; mivel hogy az Isten min-
deneket, â miket ő töle kíván,

magáért cselekkette, és rendelte, f-azokban á maga dicsőségét, mint egy tárgyat függesztette á kire csak csupán maga szent szemét el fordulhatatlanul függesztette, és mivel hogy minden igyekezeti á véghetetlen bölcseségtől igazgattatnak, nyilván való az, hogy eö mindeneket jobban által ért, hogy nem mi mindnyájan, mi légyen alkalmas, és hasznos az ö tisztességere, á mint el-sem mulattya azokat, ha á mi ellenkező akaratunkul megh nem gátoltatik. El-hiteffe azért ki ki magával, hogy nincsen bizonyosb, igazab, és meg-csalhatatlanab Regula annak az alapatnak tapasztalására, á kiben az ö di-csőségét jobban magasztalhattuk, mint á kiben bennünket maga helyezett, csak á mi fogyatkozásink miatt másképpen ne történnyék, á mit ö sz:

Föl-

Fölsege tölünk kíván. Hogy pedig az ö Sz: Nevét föllyeb magasztallyad, úgy mond Henricus Suso apud Blossum in dict. PP. nem áll abban, hogy á te életed tellyes mennyei vigasztalásokkal, és lelki világossággal gazdag, hanem hogy tellyességgel á te akaratodat, az ö szent akarattya alá hajtsad. A' mint hogy á leg főbb Angyalnak, á ki az egész Angyali Karokon leg fölsőbb méltósággal tündöklök, nincs semmi, nem-is lehet kedvessebb, mint az Isten akarattyanak bétellyesítése; úgy annyira, hogy ha fíadétaná, hogy az Isten előtt kedves léendő volna, akarminemű aláb-való munka, e' világon, minden nehezttelés nélkül, azt örömöst fel válná. Mivel tudva vagyón nála, hogy az Istennek dicsősége, az ö akarattyanak bétellyesítésében áll. Egy más Isten-

Istennek kedves szolgálja úgy annyira meg-eggyesült vala az Isten akarattjával, hogy azt merné mondani, és cselekedettel is megmutatni: inkább, és készszebb vagyok szűnyoggá, avagy legkisseb bogárra lenni Isten akarattja szerint: hogy nem mint azén akaratomból, leg-felsőbb Seraphinnak méltóságára emeltetnem, mert így az Istennek nagyobb dicsőségére esik, leg-kisseb férgetskévé létemben hogy, nem mind a leg-főbb Angyali állapatomban. Így a mi édes üdvöztönknek-is nem volt nagyobb kedve a Judæaban-való discőfeges prédikálásában, mint a Nazareti Acs műhelyében-való faragásában: olly kedvel, és örömmel a forgátsot, és dirib darab el-fűrészflet hulladékott a műhelyből ki-seprette, mint a legnagyobb miraculumokat, vagy

clu-

cludákat álmélgodásra ki terjesztette, és a holottakat támasztotta. Mert ő ezeket, a mik különböző képpen igen különböznek egymástul, ugyan azon igyekezetből cselekedte; a ki nem mást keresett a méltóságos dolgokban, és tisztetekben, mint a meg-vetett, és aláb-való fáratlágokban az egy mennyei sz: Attyának akarattjánál, és parancsolattjánál. Mivel ebben állott az Isten dicsősége, a kinek fel magasztalásáért szállot e világra, hogy azt a maga engedelmeffégével helyben állétaná, a melyet első Atyánk, és mi minnyájan engedetlen szó fogadatlanlágunkkal el-vontuk vala. E szérént foglalatoskodnak az örző Angyalok-is az emberek körül, mert ezek noha főebb nemők, és méltóságosb rendő lelkek mindazonáltal a reájok bízott embereknek nem egy, két

na-

napig, de fok számu esztendőkig
éjjel, nappal, és minden helyen
gondgyokot viselik nagy szorgalmatossággal úgy a Nemcsnek,
mint Nemtelennek, Isten félő-
nek, és Istentelennek, nagyob-
részérül pogányoknak, és bálvá-
nyozóknak, á kik szöntelenül az
Istent átkozzák, és beestelenétik;
olly kedvel, és akarattal szolgál-
nak egy vad szeretsénnek Affri-
cánban, Mint az egész Világ
urának: úgy vigyáznak egy meg-
vetett rabra, mint akár melly
nagy Urra, úgy egy parasztra, pol-
gárra, nem különben mint Csá-
szárra, és Királyra. (a) Szent Ra-
phaél. Archangyal egyikik á leg-
főbb Isten Angyali közzül, kinek
hatalma fokezer Angyalokra te-
rijeszti vala magát, egy meg-ve-
tett tisztre le szállott az égből,
hogy az ifsiabbik Tobiasznak ud-
varollyon, mellyet ő nagy hiven,
feré-

(a) Tob. cap. 5. & 12.

ferényen, és szorgalmatossan,
s' nem különben vitt véghéz,
mint ha az egész Világnak biro-
dalma reá bizattatott volna. Mi-
dön sz: Leontius Apatur egy
Vasárnapon á Templomba bé-
ment volna, hogy az Oltari szent-
séget a Hiveknek osztogassa, lá-
tott egy Angyalt meg-mozdul-
hatatlanul állani az Oltár job-
ján, kitül meg iedvén, megint
vissza tére Célájában, a' hol il-
lyen szofzat jöve fülébe: Miútz
ez az Oltár fel szenteltett, pa-
rancsolatúl vettem, hogy ezt ol-
talmom, és őrzésem alá vegyem,
mellyet örömöst-is cselekefzem.
Mind egy az Angyaloknak akár
egyben, akár másban engedelm-
esséknek lenni, mivel ők min-
denekben, csak az Isten akarat-
tyát kívánnyák bé tellyesíteni.

Minden szolgának kötelessége
hozza magával, hogy az ura aka-
rat-

rattyán járjon, és ahoz tartsa magát. Tudgyuk azt, hogy valamely Urnak kétt szolgálta lévén, kinek egyike, egész nap nyughatatlanul fáradoz, és dolgozik, de másképpen igen agyas, akaratos, s' maga elméjén járó, semmi közben szollást nem szenved. A' másika pedig fél annyit semviszen vighez, de azonban mindegyikben az Ura akarattyára vigyáz, hogy azt semmiben megne bántsa mikor azt mongdynéki: Eredgy oda, megyen; jöj ide, mentést jö; ally itt, itt áll; avagy ily le, le üll. Most kerdcem töled mellyikét mondanád jobbnak a' kettő közzül? kettő nélkül a' másodikat olyan tizenkettőn sem adnád, a' ki igazán tudgya miben álljon az igaz szolgának köteleffégé. Illendő azért a' szolgálhoz, hogy az Ura akarattyán járjon, egyebaránt ö volna

volná az Ur, és az Ur szolgál. Ugyan ezért Saul Királyt-is megvetette az Isten, hogy nem az Ur akarattya szerint cselekedett, elmenvén a' Regula mellől. A' ki minekutánna az Amalecitakat, meggyőzte volna, és a leg-jobb részét prädájának áldozatnak kedvéért még-tartotta volna, holott meg-volt parancsolvánéki az Istentől, hogy öszve vágjon, s-el roncsion mindeket, noha szép színt adott nékie, mint ha tudni illik ezzel az Istent akarta volna dicfélni és tisztelni; Mindazon által az Isten minden kéfedelem nélkül amarettenetes sententiát el-olvasztatta Samuel Propheta által: (a) *Numquid vult DEUS holocausta & victimas, & non potius ut obediat vox Domini? melior est enim obedientia, quam victima, & auscultare magis, quam offerre adipem arietum: quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare,* &

(a) 1. Reg. 15. 22.

& quasi scelus Idololatriæ nolle acquirere: pro eo ergò, quòd abjecisti sermonem Domini, abjecit te Dominus, ne sis Rex. Michodat? azt gondolodè, hogy az Isten, a' te engedetlen áldozatodban gyönyörködik? és nem a' maga akaratyának be-teljesítésében? hiszem sokkal job az engedelmeség, hogy sem az áldozatt, most látod, hogy jobb az alázatos engedelmeség, hogy sem mint vérben és sirban az oltarokatt, úsztatni, mert úgy tetszik mint ha rész szerint bálványozáshoz hasonlító volna az engedetlenség, midőn az engedetlen az Isten akaratya helyet, a' maga akaratyát tiszteli, és böcsülli. Mivel azért ebben a' bűnben kevertetél, azért Istentől el-estél, a' ki királyi székedből Ki vét az uralkodó botot kezedből ki-ragadgya, a' koronát pedig fejedből

le

le-rántya, és olly férfinak addya, a' ki az ő akaratya szerint formáltatott, s' a' ki jobban fog vigyázni az ő akaratyának végbé vételére, hogy nem mint te vigyáztál.

II.

Nem adbat az Ember nagyobb ajándékot az Istennek, mintha a' maga akaratyát adgya néki. (a)

MAsodik oka az, hogy nagy böcsületire esik az Istennek ha az ő akaratyán járunk, és a' mellől soka el nem távozunk. Mivel az Embernek nincsen nagyobb kincse, s-nem-is lehet, a' kitt Istenek kedvesebbét áldozatúl bé-mutat hasson, az egy szíven, és akaratyán kívül Sz: Pál Apostol a' Királyi Prophetának írásból így hozza beszédben az Istent: *Hostiam & oblationem noluit, corpus*

(a) Hebr. 10. 5. Psal. 39. 7.

corpus autem aptasti mihi: holocausta pro peccato non tibi placuerunt, tunc dixi: ecce venio: in capite libri scriptum est de me ut faciam, DEUS voluntatem tuam. Es mindgyárt utánna veti Sz: David: *DEUS meus volui, & legem tuam in medio cordis mei.* Oh Uram kevesset gondolsz te az O' törvénynek kezdetivel, a' fok mérszárlással, és véröntással, mert azok a bünt, a' ki téged haragra in - détott, el nem törölhetik: az áldozat, a' mellyet kívánsz, én vagyok, és mindenek fölött csak azt kívánod, hogy a' te szent akaratodat bé-teljesétssem, Ime kész vagyok arra oh Uram, hogy azt mind a' két karommal szivemhez szorítsam, és annak közöpi-ben bé-oltsam, mind testemnek, s-mind tehetőségemnek leg-jobb részében helyheztervén, hogy minden tökéletességgel a' te sz: akaratodnak el - eget tegyek. Ez azért

azért a' leg-drágább, és kedveseb illatú áldozat, a' kitt mi szüntelenül az Isteni fölségnek bemutatathatunk. (a) *Nihil gratius DEO, azt mondgya sz: Agoston, possumus offerre, quam ut dicamus ei, quod dicitur in Isaia: Posside nos* Semmit kedvesebbet nem áldozhatunk az Istennek, hanem ha az Isten Prophetájával egyget értvén ohajtva mondgyuk: Uralkodgyál Uram rajtunk, te birj velünk, a' te sajátid legyünk, a' mi szivünk, a' mi akaratunk légyen a' te szent, kezedben, légyen a' te szent akaratodban. Igen szép dolgott hoz elő Seneca Socrates felől, kinek számos Tanetványi gyakor öszvegyülvén kiki a' maga értéke szerint ajándékott mutatott be néki, hogy annál nagyobb kedvel bölt tudományát közölné vélek, ezek pedig mind nagy Emberek fiaivalának. Æschines pedig

B

szc-

(a) Psal. 311.

szegény állapattal lévén, nem birván egyebbel a' sok semminél, így szólla Mesteréhez: az előtt nem ismértem szegénységemet, most ugyan szemben szál velem artzúl verésével, mivel a' sok semminél egyebet nem találok birtokomban, a' mivel mutathassam te hozzád hála-adó akaratomat, hanem a' mimvagyon, úgy mint magamat, sajátul adom néked. A' melly ajandéknál egy sem volt kedvessebb Socratestól, azt adván hozzája Seneca: *Vicit Æschines hoc munere Alcibiadis patrem divitijs animum, & omnium juvenum opulentorum munificentiam.* Ezzel az ajandékkal meg-győzte, a' több Iffiaknak dús gázdag, és bö adományit Æschines, még ama dús gazdag Alcibiades ajandékit-is noha mind ezek kéméletlenül, böven, és Uri módon, kedveskedtek Mestereknek, nem szán-

szánták költségeket tőle. A' ki az Istennek alamisnájúl, és más adományúl ezüstét, aranyát ki-ozfitya, és annak kedvéért tisztectől, és méltóságoktól magát meg-fosfitya, magát pedig böytölés, fanyarú pœnitentia tartás által az Istennek áldozatul bemutatattya, ez ilyen bizonyára nagy kedves ajandékot mutat bé az Istennek. De a' ki a' maga szívét ajandékúl nyuíttya, tellyes, és el-tökélllet akarattal, és örökös fajattyatul adgya, a bizonyára föllyül halladgya a' másikat: mint hogy az embernek nincsen, s-nem-is lehet nagyobb kincse a' szívénel, s' jó akatattyánál, s' ninc-is (hogy igazán szölyunk) minden birtokában nagyobb, s' más gazdaglága az egy akarattyánál s' szívénel, a' mellyet szabadon el-ajandékozhatt: A' mellet azt-is jóle-

szünkbe vegytünk, hogy ő ezzel az ajándékkal minden kincset, és gazdagfágát, nem csak a' mié vagyon, hanem a' mié lehetis, tékozolás s-el- pazdorlás képpen egyfzer s'mind ki adgya minden belső indulatit, szeretetit, és a' szeretben, testét, s-lelkét, gazdagfágát, birodalmát, tisztességét, böcsületit, gyönyörűségét, és vigasztalását, egy szoval mindenét: Mert a' ki a szivét el ajandékozza, a' melly minden javainak tárháza, az, mindenétül meg-fosztja magát, és tisztán semmit sem hágy magának.

III.

Akkor leg-inkább böesüllí a' teremtetett állat az ő Urát Istent, a' mikor annak akaratya alá adgya magát.

Harmádszor, nagy böcsületire esik az Istennek, olyan te-

teremtett állattal birnia, a' ki nagy alázatos engedelmefféggel köteles légyen hozzájá, s-abbabátran a' szive meg-nyugodgyék, hogy semmiben nem ellenkezik véle, és semmi rendéléfennek nem áll ellene, akár böesülettel, akár böcsületenféggel; szégenyféggel, avagy gazdagfággal; örömmel, avagy keferőféggel; vigasztalással, avagy szomorúsággal; egéfféggel, avagy betegféggel; élettal, avagy halállal; itten, avagy amott, ideig, avagy örökké, &c. akarja látogatni. Senki bizonyára ezt nem tagadhattyá, hogy nem volna nagy böcsületire az Istennek, ez ilyen teremtetett állat. *Vocabitur tibi nomen novum, (a) úgy mond Isaiás szolván a' lélekhez, quod os Domini nominabit, & eris corona glorie in manu Domini, & diadema Regis in manu Dei tui. Non vocaberis ultra derelicta, & terra tua*

B 3

nem

(a) Isai. 62.

non vocabitur ultrà desolata, sed vocaberis: voluntas mea in ea. Ez után új néven fognak nevezni, a' mellyen maga az Isten fog-nevezni; ennekutánna, nem fognak el hagyatottnak (ugy mint a' kinek Ura nincsen, és maga akarat-tyáé) nevezni: hanem a' léfzen a' te neved; *Azén akaratom ő benne,* az az, az én szó-fogadóm, kedvemem, s' akaratomon járó: mivel azért mindenben akaratom szerint fogsz járni, ennek a' szép néunek ereje által Koronává válsz, a' te Uradnak Istenednek kezében, és annak ékeisége léfsz, a' kitt a' fején fog hordozni, és azzal a' maga dicsőségét, ékesíteni.

Mivel azért így van a' dolgot, és a' mellet valószínű az, hogy mi minnyájan az Isten tisztességének öregbítésére teremtetünk, méltó tehát, és szükséges, hogy

hogy a' mi akaratunkat az ő akaratyához alkalmaztassuk mindenekben, és semmiképpen ellen tartók ne legyünk az ő rendelésében, mert ez az egyenes úttya, az ő szent Neve felmagasztalának. Bizonyára fölöttebb-is méltó, hogy azt cselekedgyük, a' mitt eő szent Fölsege akar, és nem a' mitt mi akarunk, ki váltképpen meg-gondolván, azt, hogy noha ő mindeneknek Ura, és senkitül semmiben nem függ, mindazon által, hogy a' mi természetünkön semmi erőltetést és hatalmasságot ne tégyen, és szabad akartunkat el ne vegye, mert valamikor mi járni, avagy ülni akarunk, szollani, vagy szemünket fordítani, egy szóval akár mihez fogni; fött a' mi még nagyobb, és csudálkozásra méltó, hogy valahányszor ő ellene járunk, és vétkezünk, s-

gonoszsízat cselekefzünk, mind annyiszor a' maga közönféges, és szükféges segétségével, a' melly nélkül az Ember meg sem mozdulhat, leg ottan jelen vagy on, hogy á mitt mi akarunk, szabadon cselekedhesünk. Mentől inkább méltóbb, hogy mi az ő akarattya szerint járjunk, és csak azt akarjuk, a' mitt ő akar. Azt is jól eszünkbe vévén, hogy a' mint ő Isteni fölség, kihez képest minden teremtettt állat csak semmi, és a' kinek akarattya egyenlő Istenséggével, és felleggével, azért kívántatik, és szükféges, hogy az ő Sz: Akarattját nagyra böcsüllük; azon lévén hogy azt bé tellyesécsük, és végbe vigyük, ha csak egy parányi szalmátskát parancsolna is, hogy azt föl emellyük a földről, a' mi nagyobra böcsültetik, hogy nem mint ha azt cselekednők, a' mitt az egész Angyalok, és em-

emberek akarnak, és parancsolhatnak.

HARMADIK RESZE.

Második oka az Isten akarattyaival való egyenlő értelmünknek, az, hogy valami történik a világon, mind Isten akarattyaiból esik, és annak véghetetlen bölcselégéből, mély tanatából, és rendeléséből.

Valami és valamikor e' széles világon történt és történik, mind Istentől vagy on.

Ezen ok, sok szép tudományú igazgató Regulakat, és hitünknek világos igazságit foglalván magában: három részből áll. Egyike az, hogy minden valami a világon történik, mind Istentől legyen, semmit ki nem vévén akár minéműek legyenek, az egz bünön kívül, a' ki nem ő töle vagy on, hanem csak meg-

engedi. *Credere inconcusâ fide nos convenit*, ugymond Cassianus, (a) *nihil sine DEO prorsus in hoc mundo geri, aut enim voluntate ejus, aut permisso agi univërsa fatendum est.* El hisz-
szük erös hittel, s' azt tartjuk, hogy az egész széles világon semmi sem történik, â mellyet valami módon az Istennek nem tulajdonit hatnánk, mert valami történik, attól vagy, hogy ő akarja, vagy hogy szabadságunkra hadgya. Mindenek az ő kezeinek munkáji, mindenek az ő akarattýból, bölts ítéletiből, és szándékiból származnak, eleitül fogvaft mind eddig. Ebben a vélekedésben vagy szent Agoston Doctor-is, a' ki azt mondgya: (b) *Omnia ad Divina providentie regimen referuntur, quæ stulti quasi casu, nullâ divinâ administratione fieri putant* A' mitt a' balgatag, buta ember véli, hogy, történetbül

esik,
(a) Colla, 3. cap. 20. (b) in Psal. 9.

esik, azt az Isten bölts gondviselésének kell tulajdonítani, nem-is kell azt gondolni, hogy az Isten csak neutralis ezekben, és csak vak merön engedi a' természet szerént való okokat folyni. De hogy a' többirtül ne szollyak, csak arra lépek, a' mi az embert illeti.

Azért Sz: Agostonnal szabadon szóllok: *In nostra vita nihil temerarijs motibus agitur.* Tellyes életünkben semmi sem történik vakmerőségbül, hanem valami esik, abban az Isten keze avattya magát; nincs semmi csak legkissebb dolog-is, melynek sokafága, és külömbözésée számlálhtatlan, mind a' mik lelkünk és testünk állapattýát illetik, mind a' mik lakó-helyünket, országunkat, s' mind elménket, tudományunkat, mind pedig hogy egynek élés, a' másíknak tompa értelmé legyen,

egyik bölts, okos, a' másik tudatlan, ostoba, mind ezek Istentől vannak. A' mi pediglen testünk állapotjára nézendő, hogy némelynek szép termete, ékes tekintete, gyönyörű complexioja vagyon, némelynek rút, csfmany, puruttya, és beteges hogy egyik Magyar, ilyen napon és helyen, ezektől a' szülöktől származott, amaz Tótt, ez ilyen, s-amaz olyan országban született. Nem szolván arról, hogy egyike gazdag, a' másik szegény, egyike nagy méltóságban, a' másik megvetett nyomorúságban, egyike örömben, a' másik keserűségben, nehéz szolgálatban, vagy kemény rablásban, némelly halálra vagy akasztó fára íteltetik. Mind ezek az Isten gondviselésétől öröktől fogva el voltak tanácsolva, rendelve, intéztetve, s-által-

látva,

látva, és hogy az ő idejekben végben vitesse. Azért mindeket ő néki kellett tulla idonicanunk. Hallyúk magát az Istent, mit mond ezekről, a' kinek mint magának az Igasságnak, hitelt kell adnunk. *Ego Dominus, & non est alter* így szól vala Isaiás szájánál, (a) *formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum*; *Ego Dominus faciens omnia haec*. En vagyok az Ur, és én kivülem nincs más, a' ki a világosságot, és a' sötétséget alkottam, a' békeféget, és a' rozszat teremtettem: (b) *Ego occidam, & ego vivere faciam, percutiam & sanabo*. En megölöm, s-meg-elevenétem, a' beteglég, és egésség, sebefés, és gyógyulás az én kezemben vagyon: és hogy a' dologrul úgy szollunk, a' mint történt; (c) *Si erit malum*, azt mondyga-

B 7

Amos,

(a) Cap. 45. (b) Deut. 35. 39. (c) cap. 3. 6.

Amos, *in civitate*, quod Dominus non fecerit. Tehát nincsen semmi nyomorúság, infég, keferüség, meghvetés, tífúfolás, meg-pökés, testi, lelki nyughatat lanfág, f-epez-tés az egész Városban, annyi fok fedél alatt annyi fok szobákban, és szurdékokban, annyi fok szivekben, f-elmékben, a' kiknek Isten oka nem volna? nincsen bizonyára bátran el hiheted. Mert a' mint a' Bölts szól: (a) *Bona, & mala, vita, & mors, paupertas & honestas a' DEO sunt* A jó f-a' gonosz, az élet és halál, a' táska f-vetett asztal, fogyatkozás és bööfég mind Istentül vagyon.

De talám azt fogod mondani, ezek igazak ugyan, a' mi a' természet szerént-való, és szük séges dolgokat illeti, ugy mint betegségeket, és halált, hideget, és meleget, és más ezekhez hasonlók, melyek azokbul származ-

(a) Ecclef. 11. 14,

nak, a' kik szábad akarattal nem birnak: de azokról, a' melyek szabad akaratbol származnak, a' minémüek csak nem mind az emberek cselekedeti, azt igazan nem mondhatni, midön engem valaki gyaláz, jóvaimtól, jószágimtul meg-foszt, üldöz, vér, sebesét, és ezekhez hasonlokkal illet, ezeket az Istennek nem tulajdonit hattjuk, mivel ő azt nem akarja, hogy illy bööftelenül valaki velem bányék; fött inkább erőssen tiltja ettől, és így azért, csak az Emberi gonosz, és el fordult akaratnak kell ezt tulajdonítani. Ez botrányozásnak kö szik-lája, és törökje, a' mellyen az emberi elme meg ütközik midön azt gondollya, hogy illy nyilván való, de meg-csaló ellen vetés, az Isten gondviseletét éppen el borította, f-farkából ki veti. Mind azon által minden kétség nélkül igaz dolog, hogy még a' szabad akaratból

ból származott cselekedek-is Istentől vannak, s-annak akaratyábúl erednek. *Ecce ego, azt mondgya az Isten Davidnak, suscitabo super te malum de domo tua, & tollam uxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo.* Tudgyad David, hogy én tégedet a' házasság töréfedért, s-gyilkosságodért tulajdon fiaid által büntetlek meg, és a' téged büntető eszközömet a' te házodbul veszem. A te feleségidet adom a, te fiadnak, hogy azokkal fertelmes kedgyék. Isaias Prophetánál így fenegeti vala az fidoságot. *Assur Virga furoris mei, & baculus ipse est, in manu eorum indignatio mea, ad gentem fallacem mittam eum, & contra populum furoris mei, mandabo illi ut auferat spolia, & diripiat prædam, & ponat illum in conculcationem, quasi lutum platearum.* Hallyátok minden reátok szállandó gonosságokat, s-nyomorúságokat.

Te

Te Juda Nemzetsege, a' ki engem gonosz cselekedetid által haragra indítottál, és az én haragomatt ellened gyullasztottad, imé azért az Affiriusokat reátok ingerlem, s-bocfátom, ezek lesznek az én büntető ostorim, a' kikel csapdosni foglak, boszszú-állásomat, az ő kezekben, és fegyverekben helyheztetem, s-meg-hattam nékik, hogy benneteket mindenetekből ki forgassanak, és minden irgalmásság nélkül, lábokkal tapodgyanak, és öszveroncsanak, feleségteket, gyermekteket; egy szoval mindeneteket prædára hánnyák.

A' mellyből nyilván ki teczik, hogy mind ezeknek okkúl hadgya magát az Isten, s-nem volna az a' gonoszság, kinek ő oka nem volna, valamit David Absolonfiától, és a' fido Nemzetsege az Affiriai Kiralytól szenvendett.

Ugy

Ugy hogy szükséges képpen a' következik ezekből, a' mitt Sz: Agoston mond: (a) *Quidquid hic accidit contra voluntatem nostram, non veris non accidere, nisi de voluntate DEI, providentia ipsius, de ordine ipsius, de nutu ipsius, de legibus ipsius, etsi nos non intelligimus quid, quare fiat, demus hæc providentia ipsius, quia non sunt sine causa.* Valami életünkben a' mi akaratunk ellen esik, akár embertől, s-akár mástól, el hitelsük minden bizonyal magunkal, hogy minden Istentől, s-az ő rendeléséből, s-gonduisüléséből történik, noha nem tudjuk s-nem értyük, honnan származik ez, avagy amaz. Fogjuk meg-azert elménkett, és azt az Isten gonduisülésének tulajdonitsuk, s-arra hadgyuk magunkat, el hitetvén magunkkal, hogy ezt nem héjában, és kordébol, hanem nagy melséges okok-

(a) in Psal. 148,

okokbul, reánk bochátotta. Es ezen az igaz lelki tudományon. állapadgyék meg a' mi telktünk-ismereti, és nyughatatlanága, mindennémő ellenkező dolgoknak, csendes szível és elmével való el viselésere, minden tétovázás nélkül. Noha a' Sidó Nemzet-sége abban igen megcsalattott, hogy az ő kemény rabfágok, és fanyaruságok nem az Isten akaratyából, hanem csak történetből, és más okokbul reájok bo-csáttattot, mind azon által az Isten Prophetaja igen megfed-dette, és megh-dorgalta őket: (a) *Quis est ille, qui dixit, ut fieret Domino non jubente? ex ore altissimi non egredientur nec mala, nec bona? nos iniqui egimus, & ad iracundiam provocavimus.* Michoda orczátlan, és Istentelen nyelu lehett az, a' ki mindennémő nyomorúságunknak okát, és eredetit nem Isten akarat-

(a) Thren. 3. 37. 42.

akarattyából lenni meri mondani? azt gondolodé, hogy ez a' fanyarúság nyakunkra nem Isten hagyásából származott? nem de nem erre ingerlettüké a' mi vetkeinkkel az Istent, hogy méltán ezekkel bűnhödjünk? igen-is f-méltán pedig. Hasonlóképpen szól az Isten maga Sóphonias által. (a) *Visitabo super viros defixos in facibus suis, non faciet benè Dominus, & non faciet malè.* Meg-találom én azokat a' gonosz nyelveket, a' mellyek a' bűnnek undok megposhadt rócsájában, f-ganejában torkig usznak, sött fülek fölött el-süllyettek, f-még-is azt merik mondani: Micfodát? az Istent se jött, se gonoszság nem tészon velünk, a' minémő nyomorúság néha talál bennünket el-borítani, nem Istentől, hanem csak néminémő történetből esik az, f-nem

(a) Cap. 1. 12.

f-nem az Istentől, se pedig annak akarattyából származik.

Annak okaért midőn valaki hiredet nevedet, f-böcsülletedet kissebéti, jósáogodtól f-javadtól meg-foszt, avagy üldöz, és gyűlöl, vér, tagol, sebesét, mind az Isten rendelésének tulajdonitsad, hogy nem mástól, hanem csak csupán az ő szent akarattyából származtak reád. Szent Gergelly Pápa midőn ezeket a' szókat magyarázza: (a) *Ipse solus est.* Az Isten csak maga, avagy hogy az Istennek csak magának vagy on essentiája, mivolta, és valósága, igen szép okát adgya tanításának: *Hec omnia principaliter non sunt, quia in semet ipsis minimè subsistunt, sed in illo, a' quo cuncta sunt, ille cuncta movet.* Minden teremtettnak nincsen magános mivolta, és állapattya, se essentiája, és semminémő tehetősége, hanem min-

(a) Cap. 1. 13. lib. 16. moral. c. 16.

minden állapattya, mivólta, f-ef-
fentiáia csak az Istenben vagyon,
mert ök, ö benne f-ö általa let-
tek, ö az, a' ki mozdéttya öket,
és a' mitt cselekednek, f-mivel-
hetnek, mind ö általa vagyon.

De talám ismét azt gördeted
előmbe, hogy ezek, és ezekhez
hasznó emberi cselekedetek, igen
nagy vétkek, és Istentelenlégek,
kiknek oka és eredeti az Isten.
nem lehet, mertugyan-is mikip-
pen lehetne az, hogy azokat ö
akarna, parancsolhatná, és ren-
delné, sött maga cselekedné? a'
ki önnön maga az szentség?
Meg-vallom f-azt mondom, hogy
bizonyos az, hogy az Isten való-
ságosan maga á szentség, a' ki
semmiképpen bünt nem tehet, se
oka, se eredeti nem lehet. De
ebből az, ki nem sül, hogy ö a
verésnek, fosztásnak, és más elő-
számlalt dolgoknak oka és eredeti
nem

ti nem lehetne; mert ezek kö-
zött, és a' bün között igen nagy
külömbözés vagyon. Azért er-
re jól kell vigyázni, és figyelmez-
ni, hogy minden bünös cseleke-
detben, kétt valóságott kell meg-
fontolnunk, úgy mint a' bünt, és
természetbül való cselekedetet.
A' természet szerént való dolog,
úgy mint a' kéznek mozdulása a'
verésben, és a' nyelének járása
a' ragalmazásban, ezek magok-
ban természet szerint nem rosz-
szak, sött jók, hogy valaki kezé-
vel birhat, lábán járhat, nyelvél-
vel fzolhat, (a' mint hogy ter-
mészet szerint-való dolgok ma-
gokban mind jók) és így követ-
kezik, hogy egyaránt mind I-
stentől, f-mind embertől ered-
nek: de erkölcsösígre nézve,
melly nem egyéb, az igaz okos-
ság ellen való rendetlen tusako-
dásnál, f-az ellen való járásnál,
és

és eggüt az Isten parancsolatnak által hágásánál, s-megfegésénél, a' miért az a' cselekedet bűnnek mondatik, és azért valóságossán belső mivóltából rosz, és gonosz, úgy hogy nem az Istennek, hanem csak az embernek tulajdonéttathatik. Mint nem külföldben, mint a' szánta embernek járása, voltaképpen mind a' léleknek, a' ki mozdította a' testet, s-mind a' görbe lábnak tulajdonítottatik, noha ezzel a' külföldbözéssel, hogy a' szántetés, és rendetlen járás a' lábának, s-nem a' léleknek tulajdonítottatik. Így a' gonosz, és bűnös cselekedetek-is, mind Istentől, s-mind embertől vannak, a' mennyire természet szerint-való indulások, és mozdulások; A mennyire pedig roszszak, és bűnösök, erkölcsösséghez tartozandók, ez csak magának az embernek tulajdonítottatik.

níttatnak, mivel a' gonossága megvesz az akaratból, nem a' jósnak kútfejéből származhatik. Valamennyisz az az Isten velünk munkálkodik, nincs más igyekezeti, hanem csak az, hogy természet szerint induljon és a' mi jó, abból következik, de azzal nem akarja, azt a' gonoszt, és roszszaságott, a' melly a' mi bűnös cselekedetünkben találattik, és a' ki csak csupán a' mi fellelt akaratunkból származik; kitől meg-mocskoltatik cselekedetünk, a' ki egyébaránt magában tisztá és jó volna.

Tovább, hogy ezt jobban meg-értsed, erre vigyázz, midőn az Isten a' gyalázó nyelűnek, és ragadozó, fosztó kéznek, és más tagoknak külföld féle bűnökre maga ereit nyuita, abban nincs más igyekezeti, hanem hogy bűncsületedtől, s-javaidtól, és

igy az többiről szólván, mellyel gonoszúl élsz, s-az által karhözatra veted magadat, meg-fosztassál. Azt pedig nem akarja, hogy az a' cselekedet, úgy mint a' gyalázónak, és a' lopónak, vagy foztónak bűnös és vétkes legyen, mert ez a' gonoszság a' meg-vesztet emberi akaratból, s-nem az Isten akarattyaából szivárkozik. Nem különbé mint a' mikor valamelly Atya gonosz erkölcsö, és megzabolázhatatlan fiát, egy ideig a' gallyára küldi, és ott a' lánczra vettetik, hogy a' mindennapi ostromozás, és erős munkaközött az engedelmesseget megtanulja, noha ő a' hajos Mestertől az ostromozást és fanyargatást, rettenettes szitok, és átok nélkül nem szenvedheti, mind azon által, az édes Atya nem oka a' sok vérkeinek, a' hajos Mester akarattya sem ért egyet véle, hogy ő

átko-

átkozodgék, és szitkozodgyék mivel csak azért adta az ő keze alá, hogy ötet fanyarún tartsa, nem különben mint más kormányzókat, és nem azért, hogy a' mellet átkozodgék, és szitkozodgyék, a' mi semmitt sem használ javullására. Hasonlóképpen valamin a' Biró maga tisztiben el járván valakitt halálra ítél, vagy akasztófára, vagy fő vételre, azonban pedig a' hohér a' maga tisztit titkos gyűlölségből, ellenséges akaratból, örvendező szível, mosolgó orczával boszszuját raita töltvén, mivel hogy halálos ellensége vala, senki okoflan azt nem mondhattya, hogy a' Biró ezeknek a' hohér büneinek oka legyen, és hogy részes legyen azokban, mert ő a' maga igaz itéletéből kiadott sententiával mást nem akart, hanem hogy az igazságnak szerezetiből, a' gonosz tévőtt megbün-

C 2

büntesse. Igy az Istennek sincsen semmi vétke abban, hogy tégedet a' tolvai meg-foszt, hanem csak éppen a' tolvainak tulaidonittatik, mert arra az Isten nem igyekezik, hanem csak hozzáadandó keppen történik, a' mennyire minden teremtetett állatnak erőtt ad a' munkálkodásra, midőn az Isten ebben a' tolvái cselekedetiben mást nem igyekezik, hanem hogy a' te javaid tul meg-fosztassál, és jószágos cselekedettel fel ékecsitessél, a' mi az Tolvai bűnével, és igyekezetivel semmi képpen nem egyez, sőt inkább igen különböz. Ez abból-is ki teczik, mert az Istennek ezer modgya van benne hogy minden bűn nélkül azt te tóled el-vegye. Es ha tolváb meg-gondolod, nem a' véteoka, hogy javaidtól meg-fosztol, meg-szegényedel, hanem

a' márhádnak el vitele, a' bűn senkinek itt nem ártott, hanem csak a' tolvainak, és a' ki azt cselekette. Igy kell tehát ezen dologról szollanunk, és mint egyel váláztó vizzel, avagy borotvával, a' mi a' bűnös cselekedetben talátatik, és a' mi az Istentől származik, el váláztani a' lopásban, és ragalmazásban, s-következendő-képpen más rendbéli bűnökben.

Innét vagy on, hogy az Istentől, jámbor, és tökéletes ember, mindennémő nyomorúságát, inségét, és gonosz történeteket, akár ember, s-akár a' gonosz lélektől reáia áradnak, egy szóval mindeneket, csak az Istentől tulaidonittya. A' nagyttörő Sz: Job-is minden jószágának, gazdagágának, s-szerelmes magzatinak vesztését, úgy vette, mint Isten kezétől, mondván: Isten attá, Isten el-is vette. *Sicut Domi-*

no placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum. A' mint Isten akarta, úgy történt, dicfértessék az ő szent Neve. Sz: Agoston Doctör ezekről az szokról elmélkedvén így beszélget magában: Dominus dedit, & Diabolus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est, non sicut Diabolo placuit. Az Isten engem sok jokkal, és gazdagfággal, szép számu fiakkal, s-leányokkal, megáldott, és imé mind ezeket egyszer s-mind el vitte az ördög, nem azt mondgya vala; hanem inkább Isten atta s-az Isten el vette. Mind ezek csak azért így lettenek, mivel hogy az Isten csak úgy akarta, és semmi képpen azért, hogy a' gonosz léleknek, vagy valami gonosz embernek úgy teczet. Jusson eszünkbe mi képpen szokott a' mi édes Udvözítőnk ez ilyen környül való dolgokban s-időkben szollani, a' ki

a' ki azért szállot e' világra, hogy minket mind ezekben a' ketséges dolgokban oktasson mint igaz életünk Mestere. Mitt mondott vallyon Sz: Peter Apostolnak, midön idétlen szeretettől viseltetvén, az ő nagy jo igyekezetit: hogy érettünk ki oncsa szent vétér, a' magas kereszt-fán, megakarta gátolni, és tartoztatni, a' mint még az olai fák hegyén-is kivont kargyával nem engedte, hogy a' sídoktrul meg-fogattassék, Calicem, quem dedit mihi Pater, non vis, ut bibam illum? A' melly kellyhet reám köszönt az én Mennyei Atyám, a' világ váltóságáért, nem akarodé, hogy meg-igyam? Mellyiránt azt hozhattyuk - ki szava-jarásából, hogy minden gyalázatos, illetlen kinokat, faidalmokat, sött az halált magát nem a' kegyetlen dühös sídóknak, a' kik ötet hamissan vádolták, nem

a' Judásnak, á ki ötet Iſtentelenül pénzen el adra, ſe nem a' Pilátusnak, a' ki halálra ítélte, nem a' poroſzlóknak ſem á hohéroknek, á kik ötet olly kegyelenül, és ifzonyúan kinozták, és méſzárlották, végtére az ördögnek ſem noha mind ettül az Iſtentelen nemzetſégtül, mint egy kút főtól, azokra a' kimondhatatlan kinokra, káromkodásokra, és több Iſtentelenſégekre el ítéltetett, és kárhoztatott, mind azon által nem ezeknek tulaidonította a' mi édes Udvözitönk, noha ő általok, mint eſzközök által történtenek, hanem éppen csak az ő mennyei Attyának tulaidonította, nem-is mint kemény Birónak, hanem mint ſzerelmes Attyának.

Azt-is el hiteſtük magunkkal, hogy nem csak a' mi édes üdvö-
zitönk, némelly ſzenteivel ellen-
ké-

kezeſeket, és ſok fanyarufágokat ſzenvettek, azokat mind Iſten kezeitül vévén, hanem még mai napig-is ſok keresztyen lelkek, de még hit nélkül valók-is talál-
tatnak olly erös, és Iſtenhez kap-
csolt ſzívűek, a' kik mindenné-
mő reájok bocſáttatott nyomo-
rufágokat, ſzerencſetlenſégeket,
cſapásokat, cſak az egy Iſten aka-
rattatól vészik, olly nyilván va-
ló, és világos ez az Evangelium-
béli tudománya a' krisztusnak.
De hogy többekről ne ſzollyak,
(a) cſak egy Török Muſtapha Fi-
únak Iſſiu Fejedelemnek példáját
hozom itt elő. A ki midön meg-
értette volna, mi módon az ő
Nagy Atya Sulimán halálra ítél-
tetett, ſ-az édes Atya-is árulta-
tással ſ-rut halállal meg ölette-
tet volna; azt mondotta: Min-
den Eöſſemnek Sententiáját, jó
kedvel

C 5

(a) Budier lib. 12. de inventario hi-
ſtoriz verum Turcicarum Raſciani.

re csak csak az-is, hogy tudni il-
lik, valami történi, mind Isten
akarattából vagy, és minden-
némő lelki s-testi haboruságunk-
nak meg-csillapodására. Mentől
inkább, ha jól meg-gondolnók,
melly nagy böltséfégből, és mely
hasznos végre, s-ki menetelre el
rendel mindeneket, fokkal in-
kább örömösteben az ő szent
akarattát vennők, valamint
s-valahogy rendelné állapotun-
kat, mindennémő viszsza vonás,
és ellenkezés nélkül.

Mint hogy az Isten véghe-
tetlenül bölcs, sőt ő maga a'
bölcséfé, kinek az ő mivolta
abban áll, hogy mindeneket tud-
gyon, és így leg-főlfőbb bölcsé-
fé. Kiről Plato azt mondgya,
hogy az Istennek tellyes tudo-
mánya vagy, mindenekről.
Nagy vakmerőség volna azért
az, a' ki azt merné mondani, hogy
volna

volna valami a' mi az Isten tu-
dományában nem volna, és hogy
az Isten valamiben tudatlan vol-
na. Mivel ő tellyes tudomány, és
bölcséfé, a' ki minden teremtet
állatoknak mivoltát, avagy essen-
tiáját által s-még által érti, mint
hogy ő mindeneket maga hatal-
mából cselekeztik, és senkitől
tanácsot nem kér, kiből nyilván
következik, hogy ő nála vagy
mindenek fölöt való értelem, és
hogy mind azokat az szerint
származtattya. (a) *Quam magnifi-
cata sunt opera tua Domine, omnia in
sapientia fecisti*, úgy mond a' Királyi
Propheta: Oh melly csudalatos-
fak Uram a' te cselekedetid, mint
valami leg-nagyob mesterféggel
csinált proba, és munka, a' ki-
nek rendes cselekedeti okotad-
tak a' Böltsnek, hogy azt mond-
gya: Hogy minden cselekedeti-
det bölcséfégeddel el bontod, és
annak

C 7

(a) Psal, 103. 24.

annak mélységében el merited.
 (a) *Effudit sapientiam suam super omnia opera sua*, úgy hogy ísmég Sz: Da-
 igról szól felőle: (b) *Confessio & magnificencia opus ejus*: avagy a' mint
 Sz: Hieronymus, és mások magy-
 arazzák, *Gloria pulchritudo*, az
 az: Az Isten cselekedete merő
 dicsőség, ékeffég; és uraság.

*Ugy cselekszik mindenekett hogy
 jobban nem lehet.*

Sokan a Sz: Irás tudó Docto-
 rok, és Theologusok azt tartják
 közönségesen, hogy minden
 cselekedete az Istennek, olly tö-
 kélletes, hogy minden állapat-
 tyára nézve, tökéletesebb nem
 lehet. (c) *Iustitia summi DEI factum est*,
 azt mondgya Sz: Agoston,
*ut non modo sint omnia, sed etiam sic
 sint, ut omnino melius esse non possint.*
 Minden teremtettt állatok, nem
 csak

(a) Cap. 1. v. 10. (b) Psal. 120. 3. (c)
 Grad. ad 1. p. 12. d. 3. s. 1. & seq.

csak Istentől vannak, hanem úgy
 vannak alkotva, hogy jobban
 s-jobb moddall nem lehetnek. Az
 Isten módgya nem egyéb, úgy
 mond Sz: Thamas Aquinas. (a)
*Quod omnia opera sua in summo benefe-
 cit, opus quippe cœli, & terra, Ange-
 lorum & hominum, & aliarum crea-
 turarum adeò benefecit, ut melius ex
 cogitari non possit.* Mindeneket a'
 miket az Isten cselekszik, úgy al-
 kottya azokat, s-olly finom mó-
 don, hogy immár jobban nem
 lehet; az eget, es a' földet, az
 Angyalokat, és az embereket,
 és más féle alkotmányokat úgy
 teremtette, hogy nagyobb töké-
 letességgel azokat nem cseleked-
 hette; okát adgya ennek ugyan
 ezen Angyali Doctor: (b) *optimi
 agentis est, producere totum effectum
 suum optimum.* Igen illendő ahoz,
 a' ki mindeneket tökéletesen
 csele-

(a) Lib. de quant. 2. cap. 33. (b)
 1. p. q. 40. ar. 2. ad. 1.

cselekedezik; hogy mentől nagyob-
tökéltetességgel cselekedheti, cse-
lekedgye. Es mivel hogy az Isten
minden természet fölött-való,
abban olly belső indulatot óltott
teremtésékor, hogy mindenko-
ron jóbnál jobbra igyekezzék, és
cselekedgyék. Hallyuk mint mond
erről Sz: Basilius Doctor: főkép-
arról, a' mitt az embernek terem-
téséről, és annak meg-tartásáról
szól: úgy mint. Minden bizon-
nyal el hitessük magunkkal, hogy
ollyan Mesternek alkotmányi va-
gyunk, úgy mint az Istené ma-
gáé, a' ki minden leg-jóbb te-
hetőségével, igyekezetivel, gond-
viselésével, mindeneket által-
látó bölcsességével minket,
s-mindentünket úgy alkotott,
még a' legalább-valót-is, olly a-
ryai gondviseléssel és szeretettel,
úgy rendelte, még a' környül va-
ló dolgainkat-is, hogy az ő aka-
rattya

rattya ellen semmi gonosz ne-
érjen minket, a' mi ártalmunkra-
lehetne, sőt minden javunkra-
lenne, valami raitunk történik,
úgy hogy jobban sem lehetne.
Minden cselekedeti az Istennek
tökéltetessék, az értelme, a' mel-
lyel azokat által érti, fölöttéb
igen bölts, a' kezei, mellyekkel
alkottya, erőssék, s-gyorsak, és
alkalmatosak, egy szóval ollya-
nok, a' kikhez semmi fogyátko-
zás nem férhet; úgy hogy nin-
csen olly nyughatatlan maga-
hitt elme, a' ki mindenben gán-
csot talál, avagy ollyan ízem, a' ki
valami kivetőt találna az Isten-
dolgaiban, és a mi rendes-
és helyes nem volna. Innét te-
czik ki ama spanior országi Kirá-
lynak Alphonsumnak, a' ki Csillag
nézőnek nevezetett, nagy bo-
londfága, és értetlensége, midőn
olly esze nélkül vakmerő, és
átko-

átkozódo szót ejtett, a' melly ő néki valóban sokban állot, ugy mint : hogy ha az Isten ötet tanácsában hitta volna, a' midőn a' világott alkotta, tehát sok szép módos dolgokat f-találmányokat tanácsolt volna nekie, az mellyekkel sokkal rendesebbek lehettek volna, sőt szebbek, f-modosabbak-is sok cselekedeti. A Candia-béliek, akkor még pogánytságban lévén, sokkal okosabbban cselekedték, hogy Jupiternek (kittők Isten gyanánt imádtak) egy ofzlop Képet emeltek fel, a' melly képnek füle nem vala : Azzal azt akarák értésére adni mindeneknek, hogy az Isten mindennemő dolgaiban tanács nélkül el lehet, és hogy annyi észszel, okossággal, f-tudománnyal bírna, hogy azzal mindeneket fellyül halladna, ugy hogy semmiben szükös nem volna,

Fő

Főképpen a' mi az embert illeti.

Hogy ha az Ur Isten e' világon minden törtent dolgokat, olly nagy bölcsesféggel elrendelt, és maga dicsőségének szépségével ékesített, f-ahoz mindeket Kiváltképpen-váló jóssággal meg-áldott, ugy ánnira, már jobban sem lehet, mert minden ki gondolható módokkal alkotta meg; Mentől inkább azokat, a' kik az embert illetik, mivel hogy az ember olly Nemés, és kiváltképpen-váló teremtet allattya f-alkottmánya az ő hatalmasságának, a' kinek szeretetiért, kedvéért, f-hasznáért más minden alkotmányokat teremtet. Az Isteni tudománynak fő Dóctora Sz: Aquinási Thomás ezt a' kétt tulajdonfágát az Istennek, (a) ugy mint a' teremtet, és azkora való gondviselet az ő értel-

(a) 3, Cant. Gent. cap. 23.

telmének, s-nagy bölcsességének tulajdonította. *Dominus sapientiâ fundavit terram, stabilivit cælos prudentiâ illius eruperunt abyssi, & nubes rore concreverunt.* Az Isten a' földnek fundamentomát, nagy okossággal meg-vetette, az eget nagy bölcsességgel fel építette, és megerősítette, a' mint nem kevesebb bölcsességgel a' Tengeret semmiből ki fakasztotta, s-árasztotta, a' fölhöket a' levegő égben ki terjesztette, és a' hűvös harmattal a' föld színét el fogta, kitsoda a' ki nem érti, s-nem tudgya, hogy mi nagyobb böcsülletben, és szeretetiben nem volnánk az Istennél, hogy sem mint az eső, a' harmat, s- a' fölhő? és hogy mindkettő sokkal nagyobb okossággal, és bölcsességgel nem igazgattak, s-gondukat nem viselné? Azért a' Királi Propheta, midőn az Isráel népére való Istennek

csy.

csudálatos gondviseléséről és vezérléséről el-mélkednek azt mondgya: (a) *Pavit eos in innocentia cordis sui, & intellectibus manuum suarum deduxit eos.* Minden ravaszág, és csalardság nélkül, szívinek ártatlanságában, hiven és igazán legeltette őket, minden bölcséggel meg-áldván, tulajdon kezével okosságának, tanatjának rendi szerint, mindennemő uttyokon, és keléfeken bé vitte az ígéretnek áldott földére. A melly Sz: Dávid szavaira reá kell vigyáznunk, midőn azt mondgya; bölcsességgel tellyes kezeivel, holott a' bölcsességnek helye, hogy ha igazán akarunk szollani, nem a' kezében, hanem a' fejében szokott leni. Ezzel a' csudálatos értelmő szókkal értésünkre akarja adni Sz: David, hogy el hitelessük magunkkal minden bizonyal, hogy valamit az ő szent

keze

(a) Pál, 77. v. 72.

keze illet, olly bölcsességből származik, a' ki meg sem csalhat, s meg sem csalathatik.

Való tehát az, és minden kétség nélkül el kell hinnünk, hogy testünknek termeti, és qualitatív lelkünknek, hasonlóképpen születésünk, s-familiank állapotyanak, statusunk, avagy rendünk, és tisztünk mivoltának, szegénységünknek vagy gazdagságunknak, ahoz jóságunknak-vesztésének, kár vallásunknak, böcsületünknek, és tisztességünknek, betegségünknek, nyavalyánknak, egy szóval mindenemő nyomorúságunknak, inségünknek oka, és eredeti nem más, hanem csak az egy Isten akaratya, és az ő vezérlése, nagy bölts, és okos conduifelésétől igazgatatik. A' hol jól eszünkben kell vennünk, hogy még az ellenkező dolgok is, noha nehezek és faldalma-

dalmasok, nem külömben mint a' szerencsés állapotok az Isteni bölcseségtől meg-változtatnak, mellyeket nem külömben kell vennünk, mint az ér vágást, és metzést, avagy valamely elrohattagunk el vágását, az Orvosnak javallásából, ezeket pedig jó nével veszfűk tőle, csak használynak, és gyógyulásunkra legyenek alkalmas eszközök. Mentől inkább tehát el kell ezeket az Istentől fogadnunk, a' kinek igyekezeti meg-csalhatatlan conduifeléstől és bölcseségtől vezéreltetik. Mert a' mint Sz: David szól: (a) *Magna opera Domini: exquisita in omnes voluntates ejus.* Az Isten cselekedeti nagyok, és méltóságosak, minden a' mitt ő mivel, válogatott, és meg-csalhatatlan ezközi az ő igyekezetinek végben vitelélte; a' mint-is abban áll az igaz bölcsesség, hogy ollyan

ollyan mediumokat, és eszközöket választunk s rendelünk, a' mellyek alkalmatosak, és leg-hasznosabbak a' vegre, a' kire igyekezünk. (a) *Attingit* úgy mond a' Bölts, a' *sine usq; ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter*. Az Isten bölcsessége egyik szegletiről è világnak, a' másik szegletire ér, mindeneket el rendelvén kegyes hatalommal, és hatalmas kegyességgel: és így csudálatos képpen igazgattya az embert, és boldogh állapatra vezetí a' maga erejével, de minden erő szak nélkül, hanem inkább kegyessen s édesdeden szép módgyával, s annak fölötté nagy respectussal s bölcsületel. (b) *Tu autem Domine virtutis* ugyan azon Bölts szavai, *cum tranquillitate*, avagy a' Görög textus szerint, *per Epikeia, judicas, & cum magna reverentia disponis nos.*

A mi

(a) Sap. 8. 1, (b) Sap. 12. 18,

A mi Teremtőnk, és mindenható Istenünk, a' ki ellen senki sem támadhat, annál inkább erejével nem birhatt, miért nem cselekszel velünk a te hatalmaságod és méltóságod szerint, a' kinek mindenmódgya s hatalma vagyon, hogy velünk úgy bányál, a' mint kedved tartya, még-is úgy bánsz velünk, és úgy igazgatz minden dolgainkban, mint kegyes, és dicsegetes, avagy meg-választó okossággal élő Atyánk, a' midőn kinek kinek természetéhez alkalmaztatod magadat, mindenben nagy kegyessen és bölcsen engedcz, (a) és olly rendő s állapotú életet szabsz mindennek, a' kiben üdvösségét el érhesse. Es olly vigyázással s gongolkodással bánsz velünk, mint a' te tulaidon hasonlatossággoddal, s olly nagy bölcsületel, s ceremóniával, mint ha nem tudom mik volnánk, s melly

D

nagy

(a) Salvia. 2. de Providen.

nagy méltóságú személyek, mivel nem úgy mint rabiaidnak s örökös szolgaidnak, hanem nagy respectussal s mint egy könyörögven adod előnkbe parancsolatidat. Te Uram, (a) úgy mond ama nevezetes Cantacuzenus, olly nagy vigyázva, gyöngén s óva bánfz velünk, mint egy drága Velencei Kristály üveggel, hogy el ne törjék, és ha másképpen nem lehet, hanem hogy betegséggel, Kárvallással, javainknak elvesztésével, vagy más nyomorúsággal látogalsz azt nagy vigyázó elmével s módosfán cselekedszed, hogy azzal megnebanks, se igen terhelly, nem külömben mint az Orvos, a' midőn valami nagy Urnak tagját el-akarja metzeni, azon szorgalmatoskodik, hogy óva és nagy gyöngén, mentől inkább lehet fájdalom nélkül aköz nyul-

lyon,

(a) Apud Iorinum ibid.

lyon, s azt el-messe, mivel hogy az ő Uri méltósága azt megkívánja. Avagy mint egy Fejedelem fiának a' Praefectussa, és oktató Mestere nagy vigyázó respectussal fogytakozásiért inti, más képpen hogy nem mint az Inassát, vagy más szolga rendét: így bánik az Isteu-is velünk, mint nemes állattyával érdemünk följött való böcsülettel, mivel ő nála nagyra tartatunk, azért a' flaisstromot vigyázva és lágy kézzel teszi fel, és a' keserő orvosságokat edesféti, a' vastag elszőköt pedig enyhíti, a' mennyire a' szükség engedi.

Végtére ugyan csak mindenek Istentől vannak az ő maga végre rendelve, úgy mint az ő dicőségére, a' mint föllyebb megmutattúk, és a' mi lelkünk üdvösségére. Mivel ő közönséges

D 2

vég

végzetetlen jószág, sött a' legnagyobb jó, azért szüntelenül reánk vigyáz, és meg-oltalmaz minden ártalomtól, s azon szorgalmatoskodik, hogy mint teremtetett állatját tökéletessé tegye, midőn magához vonnya. Szeretetinek annyi jelenlétével, és jószágának sugárral élelzi, s vidaméttya. Annak fölött pedig minket kivált képpen-való móddal, végzetlenül szeret, minden cselekedeti fölött, mivel mi rész szerint főbb állapotok, és ő Sz: Főlségének többen állók vagyunk, hogy nem a' több teremtetett állatok, erre való képest kiváltképpen való jószágától s hozzá-unk-való szeretetétől víszeltetvén valami történik velünk, mindent a' mi hasznunkra rendel. Ugy hogy igazán azt mondhatjuk felőle, hogy soha semmi keztyű gyöngé embernek kezére

ugy

ugy nem illik, sem a' kardhoz a' hüvelybe olly simán s-módossan, nem alkalmaztattya magát, mint az Isten mi hozzánk Udvösségünkre mindeneket alkalmaztatván mind lelki s-mind testi dolgainkra nézve; csak magunk-is hozzája alkalmaztassuk akaratunkat, és az ő gondviselésé szerint járjunk. (a) *Voluntas DEI Sanctificatio vestra*, ugy mond Sz: Pál Apostol. Az Isten akarattya, a' ti meg-szenteléstek. Leg-vég-sőbb akarattya, és igyekezeti az Istennek az, hogy mindenekben a' miket reánk bocsát szenté és tökéletessé tegyen, a' mint ő raita el sem múlték ugyan, csak mi ne állanánk ellent benne. Oh melly csudálatos dolgokat cselekednék, mellyek a' maga tisztelégére, s-a' mi üdvösségünkre nézendők volnának, hogy ha a' mi fellelt akaratunk az uttyát,

D 3

meg-

(a) 1, Thess. 4. 3.

meg-nem állana. Mert ugyan azért, hogy a' csillagos egek kerekke, melly az Angyalokra biztatott, ellent nem áll, se meg-nem köti magát forgásában, innétvagyon, hogy az ő forgása szép rendes, és az alatta valóknak annyira hasznos, hogy azzal az Isten dicseretire indittatnak. (a) A' mint Sz: Dávid jelenti, mert azoknak szivárkodásával, és szüntelen-való változásával az étszaka a' naptól különböztetik, és az egész világ rendes ékeességében meg-tartatik, Viszontag pedig ha még-kötné magát, és azokkal ellenkeznék, maga akarattya szerént más féle gördölne, és fordulna, nem csak magát, de az egész világott nagy veszedelemben, és rút zürzavarban hozná. Igy és nem különben, ha az Ember csendes elemével, szivbeli akarattal Isten vezérlésének enged,

(a) Psal. 18. 1.

enged, mindenenk ebben a' kisvilágban elménknek ereje, testünk érzékenységi szép egyenlőrendes eggyességben foldogalnak, nincs-is más fordulások, hanem csak cirkalom szerint, Isten akarattjától vezéreltetvén, *cujus centrum est ubiq, circumferentia nusquam*, a' kinek közepi mindenütt vagyon, a' környékezeti pedig határozatlan, s nem-is lehet tökéletesebb járás ennél. Ha pedig pártot ütt, és ellenkezik az Isten akarattjával, oda vagyon minden rendes állapotú ékeessége, és valami épség találattik benne, mind öszve zürzavarosodik, minden fövel hegygel fordul fel utolsó romlásának veszedelmére.

Az Ur Isten fazekashoz hasonlittya magát Jeremiás Prophe tánál, a' ki kerekke forgásával, kezei munkájával formát ad az

D 4

agyag-

agyagnak. Nem-is ok nélkül adgya azt a hasonlatosságott előnkbe, mivel az első embert agyagból alkotta, s-építette, és nagy mesterféggel formált edényt a' földnek sárából. Vajha mi-is ilyen fő Mesternek keze alatt, olly lágyak és hailandók volnánk, mint a' jól öszve gyúrt agyag a' fazekas keze alatt, melly szép nem és drága edényekké tett, volna bennünket. (a) *Si creta nostra*, igen jól mundgya Claudius Aquaviva ötödik Generalissa a' JESUS Társaságának, *pro ea libertate, quā prędita est, currentis rotę cursum non impediret, & quod inde sequitur, artificis propositum, atque Ideam non disturbarer, quām pulchra passim, quām nobilia vasa videremus.* Hogy ha a' mi darab agyagunk a' maga akarattyának fesslettségéből rosz életével, a' kereknek forgását, és az által a' Fő Mesternek igye-

(a) Ep. felici progressu,

kezetit meg-nem gátolná, melly sok szép drága, és válogatott edényekkel tellyes volna az egész Világ. De erről itt most elég, mivel a' következendő okban megint alkalmatosság adatik erről, való szollásra.

— — — — —

ÖTÖDIK RESZE.

Más indító ok erre az egyességre.

Mivel hogy ebben áll a' mi tökéletességünk.

A szent Atyáknál, és lelki vezéreknél, igaz és bizonyos dolog az, hogy a' mi lelki életünknek tökéletessége abban áll, hogy a' mi akaratunk, az Isten akarattyával egyezzen, és azzal egyet értsen minden igyekezeti, s-értéke szerint, an-

nak szent rendeléstől el ne von-
nya magát, és semmiben ellene,
járó ne legyen, és így a jószágos
cselekedetekben bizást elő me-
gyen. Erre való képest, halljuk
mitt mond a csudalatos szent,
szűz Theresia a több szűz Tarsai-
hoz: Az igaz buzgó imádságnak
modgya minden méstertégre ab-
ban áll, hogy a mi akaratunkat
mentől inkább lehet minden
tehetőségünkkel arra vésük, hogy
az ő szent akaratyával egyet,
értlen, s-egyét legyen. Edest
Néném s-Eőrcím, minden
bizonyal el hiteffetek azt maga-
tokkal, hogy ebben az egy czik-
kelben foglaltatik minden tökel-
lecséggünk; valamennyire eb-
ben elő mehetünk, és mentől in-
kább többet szorgalmazatosko-
dunk ebben, annál nagyobb ma-
latszát, s-mennyi vigasztalást
velszük ő szent Föllegének, és

a belső

a belső életnek elő-meneteleiben
annyival tökéletesebbek leszünk,
meg-se gongollyárok, hogy e-
zen kivül volna még valami hat-
ra el reitve, a mi nagyobb, és
fogaratossb lehetne elő-menete-
lünkre, minden bizonynyal azt,
el hídgyétek, hogy minden en-
nek mássa, hanem egyedül csak
ebben vagyon foglaltva minden-
tökéllethelegünk. A Sz: Stephanus
de Sufino nagy szentéggel bíró
szűz, (a) ki a Dominicianusok
szent szerzetiben vala, egyko az
égben ragatartván, hogy izmei-
vel meg-rekincsé, mi legyen a bol-
dogágnak állapartya, abban azt
látta, miképpen a boldogh lel-
kek az Angyalok karai között
vannak el oltva, Kiválteképpen,
pedig azokra vertte izmeit,
a kiket éltékben ímért vala,
mellyek a Seraphinusk közé
izámláltartak, és nagy csudal-
koz-

D 6

(2) In vitis SS. Ordinis S. Dominici.

kozva kérdé tőlök, mi lehet az oka, hogy illy nagy méltóságra emeltették, hollott semmi Kiváltképpen-valót nem látott életében, a' miért illyen nagy álapatra mehettek volna? Arra azt felelék, hogy nem más az oka annak, hanem hogy tellyességgel az Isten akarattyához fűzták akarattyokat. Mivel azért ez az egyenlő, és eggyes akarat az Isten akarrattyával olly hatható, hogy az által a' leg-nagyobb garaditsra, f-pólczra hághatunk, a' mennyei dicsőiségben, ugy mint, a' Seraphinok közzé, a' honnan nyilván következik, hogy még e' világon lévők-is, azok a' kik az Isten akarattyához leg-inkább foglaltak magokat, nagyobb méltóságban, s Isteni kegyelemben, és malaszttyában vadnak, következő-képpen a' leg-nagyobb

gyobb tökéletességben-is tapasztaltatnak. A kinek tulajdon oka ez.

Első oka az, hogy az Isten akarattya leg-nagyobb tökéletességö.

Ezt egy bölc s a' Sz: Atyák közzül való Theologus ugy hozá ki; valamint hogy az Istennek bölcsessége, és értelme minden igasságnak Regulája, rendi, és finora, a' ki semmiben nem hibálhat, ugy az ő akarattya-is mindenjónak igaz, és meg-csalhatatlan Regulája, és mértéke, ugy hogy lehetetlen ő néki csak leg-kisfebb gonoszra-is hajolni, és valamint hogy semmi nem lehet egyenlő az Isten bölcsességéhez, a' mi nem eggyez az igassággal, ugy az Isten akarattya-is ollyanra nem hajolhat, a' mi mindenképpen jó nem volna, és az mi még nagyobb, valamint a' Istennek Sz: akarattya vég-het-

tetlenül szent, úgy mindenekezt meg- szentel, valamire terjed, még azokat-is, a' kik se jött, se gonoszt nem foglalnak magokban, Kiváltképpen való szentféggel élleszti, a' midőn azokra árasztja magát. A' miből egyenessen következik, hogy az, a' ki az Isten akarattya szerint jár, és cselekepszik, soha el nem tévedhet, sört az által a' legnagyobb garadicsó tökéleffégen helyhezteti magát. A mint igaz dolog, mert valamint hogy az egész akaratok között, a' kik lehetségessek-is, nincs csak egyis, a' ki jobb, szentebb, tökéletessebb leheffen, mint az Isten akarattya, úgy hogy következendő-képpen annak az akaratnak kell leg-jóbnak, leg-igazabnak, leg-szentebnek lenni, a' melly az Isten akarattyaival egy, mind azok föllött, a' kik lehetségessek.

An-

Annak fölötte, mivel a' szentfég, és a' tökéleffég tulajdonképpen az akaratban foglaltatik, és ebben a' lélek hatalmában, vagy erejében, mint egy Kirali székbén helyheztetve vagy on, a' honnan mint a nap az ő sugáival é világott, úgy az embert, lelki-képpen vidamittya, és megvilágosittya, mert így az értelembe, és belső indulatban, testi tagiaiban, és érzékenfégeben hathatóképpen ereit bocsátja, a' honnan nyilván ki süil, hogy a' ki az akarattya megzabolazza, és annak egyenlőségével Istenhez ragaszkodik, együt a' tökélefféget, és a' szenteféget el érte, s-magáévátette.

*Mivel minden tökéleffége a'
formán áll minden dolognak.*

A' másfik oka fundáltatik a' szent Aquinási Thamás rudományán

mányán, hogy minden állattá-nyival szebb, és díszesebb, a' mennyivel inkább a' formájához, a' kitől ábrázoltatik, alkalmaztattya magát, mert mentől inkább a' formához adgya magát, annál inkább egygyez vele, s- többet részesül belőle, a' mentől pedig valaki a' formába részesül, (a) annál tökéletesebbé valik, mert a' forma és az ábrázat a' mint a' nevéből-is ki tertzik minden dolognak ékeffége és tökéletessége. (b) Ugyan azon Sz: Angyali Doctor másutt azt mondgya, hogy minden cselekedetünk az engedelmeffégtől, és szófogadástul, mellyel az előttünk járónknak tartozunk, tökéletessé válnak: példaképpen valamint hogy a' testnek tökéletessége abban áll, hogy a' lélektől meg-szállassék, és attúl igazgattassék, úgy hogy mentől nagyobb hatal-

(a) Cont. cap. 86. (b) 22, q. 8. a. 7.

hatalma vagyon a' léleknek raita, és mentől inkább bir vele, annál tökéletesebb a' test-is, és minden cselekedeti. *Si mentis humana perfectio*, így fejezi be beszédét a' Sz: Doctor: *in hoc consistit, quod DEO subjiciatur*. Hogy ha ebben áll a' léleknek tökéletessége, hogy ő, az Isten akarattya alá adgya telyességgel magát mindennémő dolgokban. Azt tartya minden Mester ember legjobb eszköznek, a' melly legjobban illik, és alkalmaztattya a' munkához, a' kitt eleiben vészén, nem azt a' melly ellenkezik a' munkás igyekezetivel, és keze alól ki szökik, ide s-tova veti magát, s- nem a' mire rendeltetett. Hogy ha ama hires, nevezetes Appeles, a' Jupiter képét le akar-ná irni, fogná a' pennicillust, és az, se a' festéket nem akarná fogni, se mozdítani nem engedné magát,

gát, hanem a' mikor jobb felé voná, ő balra vonódnék, nemde nem haszontalan, és semmire kellő penicillusnak tartatnéké? mivel minden jófága csak abban áll, hogy ötett a' kép-író kedve szerint forgathassa, és ahoz alkalmaztassa magát, és annak akarattya ellen maga fejétől csak egy vonyitást se tégyen. Kiki közöültünk ezköze az Istennek, a' kiti azért alkotott, hogy azzal szabadon, kedve szerint discóségének fel magasztalására éllyen. Tehát tattozunk avel minnyajan, hogy tellyességgel az ő akarattya alá adgyuk magunkat, hogy kedve szerint bányék velünk, minden ellenkezés, és vízfza vonyás nélkül.

Hogy pedig ennek így kellefék meg-lenni, még a' régi Philosophusok-is által értették, főképpen a' Stoicusok, midőn azt tar-

tartották, hogy az embernek tökéletessége, és üdvössége abban állyon (a) *Vivere secundum naturam* s hogy természet szerint, éllyen, tudni illik a' mint igazán magyarázzák, az okosság szerint, mellyel, a' természet meg-áldotta és meg-világosította lelkünket. (b) Mások pediglen, úgy mint Cleanthes a' többi között, azt tanítták, hogy az emberi tökéletesség, és boldogság abban állyon, hogy kiki az Isten akarattya szerint éllyen. (c) *Vivere secundum DEUM*. A' bölcs Epictetus nyilván ki mondgya tetzését: Az első, és leg-főbb czikkelye tudományunknak, a' ki üdvösségre-való, és a' kiti è széles világon leg-nagyobb igasságnak tartunk, és a' kiben a' mi tökéletességünk foglaltatik, ez: *Sequere DEUM*. Kövéssed az Istent. Tanúld

(a) Senec. cap. 5. (b) Clem. Alex. 2. stro. (c) Epict. diss. cap. 20.

núld meg ezt a' tudományt ettől a' pogány bölcstől, mi legyen. Istent követni, a' ki másutt azt, mongdya, hogy ez nem egyéb, hanem hogy telylefféggel az Istennek adgyuk magunkat, a' mi akaratunkat az ő akarattával meg-egygyezzük, és annak akarattya szerint éllyünk.

Minemő kincs, és gazdagfag legyen ebben el reitve.

Erről tovább discurrálván, gondollyuk meg, melly nagy kincset és gazdagfagott szerez, az magának, a' ki ezen az egyenes, és töött uton jár az Isten akarattjának, és a' maga pályafutását, és szarándokfagát el végzi. Bizonyára valamint hogy ez a' mi alázatos akaratunk alá vetése, és engedelmeffége legkedvesseb, és leg-drágább áldozat Isten előtt, a' kint kedvesseben fogadna mindennemő jofágos

gos cselekedetek közzül, ugy mint leg-nagyobb szeretetnek jelt: szüfégesképpen következik, hogy ez által, minden szem pillantásban, fok drága kincset, és lelki gazdagfagott nyerünk, és kevés napok forgasában nagyob gazdagfagra, és szentfégre jutunk, hogy nem mint másképpen fok esztendeig, való fáradfagunk, böytöléstünk, és kemény fanyarú életünk által. Boeotia nevő országban, olly folyó viz találtik, a' kinek ollyan termézfeti, és tulaidonsága vagyon, hogy akár minemő szinő halat, bocfát-is beléje, aranyos szint vészzen magára; így minden dolgunk, és cselekedetünk akár kicfin, s-akár nagy legyen, a' maga természet szerint-való kissebégét, alá-valófagát el-veszti, mihelyen az Isten akarattjában el-merül, és az által nagy drága ter-

természetre, és méltóságos állapatra emeltetik. Az Isten akarattya olyan, mint az Alchimisticus, (a) avagy arannyá változtató pór, a' melly mindenekeztisztádon tiszta arannyá változtatt. (b) Sz: Pál azt mondgya, az Istent szerető embernek minden hasznára, s-javára valik. Sz: Thamas Aquinas a' Seneca írási-bul nevezetesbet hoz elő: *Nihil homini bonum, sine se bono*. Semmi a' világon az embernek javára nem esik, ha maga nem jó. Nem de, nem úgy vané? hogy a' rossz embernek minden gazdagsága, jószága, kincse, tisztí, és méltósága nem válik javára, hanem inkább vesztére és gyalazattyára: ellenbe pedig a' jámbor embernek igen jók, és leg-jobbakká válnak, mivel hogy azokkal rendezsen bánik, és azokkal, mint üdvösségének eszközivel áll. Mert

ha

(a) Lib. 2. crud. Princip. c. 3, Rom. 8. 28.

ha igaz a' mitt közönfégessen a' Philosophusok tanitnak: *Quidquid recipitur, per modum recipientis recipiatur*. Tehát nyilván következik az, hogy a' fő tiszték, gazdagságok, és e' világnak minden birodalma olyan szint vészemagára, és természetet, a' minémő színben jár az, a' ki azokkal áll, és bánik: Kiből világossan következik, hogy mind ezek, és ezekhez hasonló dolgok, a' jámboroknál, kik az Isten szereteti által jókká válnak, a' minemők azok, kik az Isten akarattyával meg-egygyeztek; mert azok leg-főbb módon jók, s-nem-is lehet hogy hasznokra, s-javokra ne lehessenek. Ezekről kell ama Sz: Irásból vőtt szókatt Sz: Agostonnal értenünk: (a) *Fideli homini mundus totus divitiarum est*. Az hiv, és igaz embernek (a' melly nev csak azokhoz illik, a' kik az Isten aka-

(a) Con. in Pál, 48.

akarattyával meg-eggyeztek) az egész Világ arany bányája , és ezüsttel ki folyó kút fő.

A' kihez így szól az Isten maga Isaias által : (a) *Ego Dominus DEUS tuus, docens te utilia, gubernans te in via, quā ambulas: utinam attendisses mandata mea, facta fuisset iustitia sicut gurgites maris, & fuisset quasi arena semen tuum.* En vagyok a' te Urad Istenned , a' ki tanitlak hasznodra valókra , és járó utadon vezérellek : vajha az én parancsolatimra vigyáztál volna, s- engedelmed volna, hogy akaratom szerint vezéreltelek volna; bizonyára véghetetlen igaz Isteni üdvösségre , s- a' leg-nagyobb tökéletességre jutottál volna. Annyi jokkal meg-töltt volna lelked, a' mennyi vízzel bővelkedik a' tengernek mélyisége , és a' te jóságos cselekedetid , és érdemid annyira meg-szaporodtak volna, mint

(a) Cap. 48. 17.

mint a' tenger partyán a' fővény. Ez illyen befzédre fakadott Eliphaz-is Jób Attyafiával, a' kihez vigasztaló keppen így szólla: (a) *Acquiesce DEO, & habebis pacem, & per hac habebis fructus optimos, suscipe ex ore illius legem, & pone sermones ejus in corde tuo, si reversus fueris ad omnipotentem, edificaberis, & longè facies iniquitatem à tabernaculo tuo, dabit pro terra silicem, pro silice torrentes aureos, & argentum coacervabitur tibi, & in vijs tuis splendebit lumen.* Bizd az Istenre magadat , és az ő akarattyához foglallyad szivedet , és ez által előtted való nagy szerencsédnek tágos Kapuit nyittya fel, halgass és figyelmezz parancsolatira , vedd jól szivedben azokat , és légy engedelmes , ha ezt meg-cselekedsz , bizonyos legy abban, hogy a' házadatt fel magasztallya, s- nagygya télzi, a' kiből a' bűn soha

E

nem

(a) Job. 22.

nem fog merészeltetni lábát be-
tenni, a' puha, morfalódó f-ál-
hatatlan föld helyett, kemény kö-
sziklára helyhezteti, és úgy meg-
eröflíti, hogy mindennémő reá
rohanás ellen, bizvást meg-ál-
lyon. Tízta arannyal folyó pa-
takokat kedved szerint folytat, és
az ezüst, f-az arany olly bőven,
léfzen nálad, mint másnál a' kö,
egy szóval mindennémő jokkal
fogsz bővelkedni, és a' leg-
nagyob szerencsének mélységében
el merülni.

Egy szép hires historiával,
be fejezem ezen szöllásomatt, a'
mellyet itt el nem titkolhatok:
(a) vala egy szerzetes Ember,
kinek életében semmi kiváltkép-
penvaló jó nem láttatott az egy
közönfészes Klastromi életnél,
végtére olly nagy szentfégre juta,
hogy csak ruhájának illetésével
mindennémő betegeket gyógyi-
tott,

(a) Csásár lib. 10 dial. cap. 6.

tott, a' mellyen minnyájan, de
föképpen az eö Elő-járója csu-
dálkozott. Hivá azért ötet egy-
kor magához, f-kérdi tőle; mi-
vel hogy az egy Klastromi élet-
nél semmi Kiváltképpen való cse-
lekedetidet nem láttuk, mi le-
het az, és micfoda mélyféses-
okból történik, hogy az Isten,
annyi csudákatt cselekefik te ál-
talad: erre azt felelé a' jámbor
szerzetes, hogy ö-is fölöttéb
igen csudálkoznék raita, hon-
nan légyen ez, és hogy maga,
sem találhattya fel ennek az okát,
és ki sem gondolhattya, mi le-
hetne olly derekas benne, hanem
ha az volna, hogy én minden-
tehetféggimmel azon vagyok, hogy
az Istenek akarattját mentől
jobban lehet bé-tölstem, f-mást
sem akarok az Isten akarattjánál,
ugy annyira, hogy Isten kegyel-
méből a' magam akarattjátul-

is meg-fosztattam, és azt az Isten akarattában éppen el sillyeztettem, és így mindenkben, még a' leg-kisebbsen-is semmit sem akarhatok se kívánhatok annál egyebet a' mitt az Isten akar: a' szerezési állapotokról fel-nem fuvaltatom, se a' gonosz szerezéséről meg-nem szomorodom, mert valamit bocsát reám, nekem mind egy s-nem tézek semmi különbözést benne. Nem-is Könyörgök azért, hogy ez avagy amaz legyen, a' mint természetiránt Kívánhatnám, hanem csak legyen a' mint ő akaria, s-erre céloz, és irányoz minden imádságom, és Könyörgésem, hogy csak úgy legyen mind magammal, s-mind másokkal, valamint az ő szent akarattya rendel. Tehát édes Fraterem, nem szomorított meg az a' minapi nagy esztünk, és kárunk, a' mikor a' ga-

a' gabonás házainkat, majorunkat, minden éléstünkkel és bármunkkal föl égette az ellenség? Nem édes Atyám. Még tovább is kérde, ugyan nem? Nem, egy cseppnyire sem: sőt az olyan esetekben olyan szokásom vagyok, hogy az Istennek hálaokat adgyak, a' mellet erőssen el hitetvén magammal, hogy ő mind ezeket a' maga nevének fel magasztalására cselekedzi, s- a' mi üdvösségünkre, azért semmit, sem szomoréthat-meg, akár kevés, s- akár sok éléstünk legyen, olly erős bizodalomban lévén, hogy ő egy darab kemény kenyérrel úgy el tarthat, mint akar micfoda bőúséggel, és így mindenkör vigadok, nem gondolván azzal, akár mint történnék a' dolog. Végtére hozzá adván ama csudálatos szókat, sőt a' mi még nagyobb ezen napoként

ponként való akaratonnak, és kívánságomnak Isten akarattában fel áldozása által, olly állapotot érzek lelkem vizsgálásával, hogy ha bizonyosan tudnám, hogy az Isten meg-mácsolhatatlan akarattya-ból el kellenék kárhoznom-is, azt én semmiképpen meg nem akarnám változtatni, sem az ellen tufakodni, ha lehetséges volna-is akaratom szerint meg-másolnom, ha csak egy Mi Atyánk könyörgésemmel meg-mácsolhatnám-is, nem cselekedném, de azonban csak kétt dologt kérnék az Istenemtől. Előben hogy örökké az ő szent kedve s-akarattya tellyék raitam, s-mindeneken. A' második, hogy mind örökkén ezért a' sulyos Sententiajáért én bennem csak egy leg-kisfebb ellenkező gondolat se indullyon fel. A' melly rettenetes, és halhatatlan resolu-

tion,

tion, avagy el szánáson el holt, az Apatur nem-is csudálta az után a' fok csuda tételit, sött inkább nagyra böcsülte.

HATODIK RESZE.

Ez még egy más okkal meg-erősféttetik.

Minden állat csöndességére, s-örö mire igyekezik.

Közönséges, és próbált dolog, hogy minden teremtet állat az egész világon maga nyugalomára természet-szerint hajlik, és hogy erre minden igyekezetivel erőlködik, hogy azt el érhesse, mivel minden állat azon vagyon, hogy megtartassék, annak meg-tartása pedig abban áll, hogy maga csöndességében s-nyugalomában meg-maradhasson, mert a'

E 4

nyug-

nyughatlanfág oka vesztésének; nem kell azért azon csudálkoznunk, hogy minden erejét arra veti, hogy magát a' nyughatfágból ki vesse, és inkább nyugodalomban és csendességben helyhezteti magát. Ki ki azt, magáru tudhattya, melly igen meg-környékeztetett ezzel a' kívánsággal, s edgyit nágy veszedelemmel is az ember (a' ki minden érzékeny allatok között leg-főbb) midön nem hogy mint, más állatok, az igaz utat el követné, melly ötet igaz, nyugodalomra vezetné, hanem inkább más rendetlen, és ellenkező s-veszedelmes tévelygő úton jár. *Vivere Gallio frater*, ezek azok a' drága szók, mellyekkel kezdi a' bölcS Seneca; boldog életről irott könyvét, *omnes beatè volunt, sed ad perveniendum quid sit, quod beatam vitam efficiat, caligant*. Minden ember

ember csendességben, békeségben, és szerencsés állapotban akar élni, de mint, hogy juthasson arra, azt senki, vagy igen kevessen találták meg. Vallyon miben ugy mond Seneca más helyet, tévelyednek el leginkább az emberek? nem másban, hanem ehez való mediumoknak, avagy eszközöknek válásztásában és gyakorlásában, mert mindnyájan érezzük kívánságunknak fel gyullatt tüzét magunkban, hogy boldogok legyünk, de mind azon által egész erővel mészze esünk attul, a' kitt olly nagy kívánsággal ohaitunk, ugy hogy bizvást azt gondolhatná valaki, (a) hogy szánfzándékkal a' veszedelebe rontyuk magunkat, mindön az ártalmas dolgon annyira kapdosunk. *Nam cum summa beata vita sit solida tranquillitas, & ejus inconcussa fiducia sollicitudinis*

divinis causas colligunt, & per insidiosum iter, vita non tantum ferunt sarcinas, sed trahunt. Mert noha az igaz, és állando embernek boldogsága itten, a' nyugodalmas, és csöndes, békefféges elménknek örömében áll, de nem hogy azt mi el követnök, de inkább ezer más gondos dolgokban avattyuk magunkat, nagy nyughatatlansággal azok után járván, fáradunk, és így el viselhetetlen iga alatt nyuítjuk életünket; úgy hogy soha a' bekéfféges csöndes nyugodalomra, s boldogságra nem érkezhetünk, a' kitt annyira kivanyuk, s ohaittyuk, fött mentől tovább ezen a' tévelygő uton megyünk, annál meszszebb esünk, és hátra maradunk, a' fel tölt tárgyunktól. Nem áll tehát abban, hogy arra nagy kívánsággal föl pösdöllyünk, és csak lángot vésünk, mert abban semmi fo-

fogyatkozást nem látok együnkben-is, hanem abban inkább, hogy az igaz utat, a' ki oda viszen, elő veszsztük ugyan, de arra való eszközzel serényen nem élünk, a' ki nélkül meg nem készül. Ha kérded mellyik légyen az az ut, és micfoda mediumok, avagy ezek azok a' boldogságra vezetők? Nem egyébként gondollyad, a' mi akaratunknak az Istenhez tellyefféggel-való ragaszkodásánál, és avval való egygyezésénél. Mert ha vagy on e' világon békefféges, csöndes lelki vigasztalás, és boldogság, tehát ebben az egygyefféggben talállyuk föl. Ugy hogy még e' világon-is ez által a' mennyei boldogságban részesülhetünk. (a) Alphonfus Aragonianak, és Neapolinak Királya. igen okos, tudos, és szent életű Fejedelem, azt adá feleletül annak, a' ki kérdezte

E 6

töle

(a) Panormit, in vita Alphonfi.

töle, kint gondolna leg-boldogabbnak lenni e' földön, hogy az nem volna egyéb, hanem a' ki akarattját az Isten akarattjával egyenlővé tette, és a' ki mind jött, s- mind gonoszt egyenlőképpen az ő szent akarattjától veszi. (a) A' ki úgy mond Sz: Dorotheus a' maga akarattját megzabolazza, meg-töri, meg-öli, is senkint nem enged magán uralkodni, s- magában sem érez mást egyebet annál, hanem a' mitt az Isten akar, az bizonyára részestül az igaz tökéletes lelki békefességben, csendességben, és boldogságban. Ennek bizonyítására halljuk mitt mond az Isten Isaiás Prophetánál: (b) *Utinam attendisses ad mandata mea, facta fuisset sicut flumen pax tua.* Oh hadtad volna magdat az én akaratomra, s- engedté volna szavaimnak, s- parancsolatimnak, bizonynyal a'

te

(a) Doctrin. I. (b) cap. 48. 17.

re lelked a' békefégnek mélységében eddig el-merült volna. Az Eliphas-is azt tartja, szólván Jóh Attyafiával: (a) *Aquiesce DEO, & habeto pacem, eritq. omnipotens contra hostes tuos, tunc super omnipotentem delicijs afflues.* Hadd az Istenre magadat, és ne járd ellene, had bányék veled maga kedve és akarattja szerint, és békefégben léfzen életed, mert a' mindenható Ur Isten fánch árokkal megkörnyékezett, hogy semmi ellenség ne ferheffen hozzád, akkor ő általa, s- ő befe minden gyönyörűséggel tellyes léfesz: Ugyancz az, a' melyet az Isten Angyali Krisztus születésekor a' levegőégben nagy fön szóval éneklettek: (b) *Gloria in altissimis DEO, & in terra pax hominibus bonae voluntatis.* Dicőfég légyen Istennek az égben, és békefég a' jó akaratú embereknek a' földön. De kiscodák azok

E 7

a' jó.

(a) Job. 22. 31. (b) Luc. 2. 14.

a' jó akaratú? hanem azok, a' kiknek egy akarattyok vagy on az Istennél, a' ki a' jó ságnak a' leg-fölsőb polczán áll, a' ki nélkül az emberi akaratnak szükség-keppen roszíznak kell lenni.

Oka ennek, mert minden nyugbatalanságunk s egyenetlenségünk onnét vagy on, hogy a' mi akaratunk a' val ellenkezik a' mi történik.

A' leg-nagyobb, és leg-fontosabb oka az, hogy az Isten akaratyával való egygyesség fel bonthatatlan békeséget szerez, mivel mindenémő nyughatatlan sága elemeknek, és lelkünk háborúsága az ellenkező akaratból származik, a' midőn kényszerítettünk valamire a' mi akaratunk ellen, vagy on,

vagy on, avagy mikor azt cselekeztívalaki, a' mitt mi nem akarunk, és a' midőn valaki ellenkezik igyekezetünkkel, avagy akaratunkkal tufakodik. Ebből az ellenkezésből, s akaratunk ellen való tufakodásból következik minden háború zúrzavar mi bennünk, a' kívül nem külföldben, mint a' tengeri háború, fergetgtől, égi háborútól ide s tova hányattatunk. A mikor pedig mindenk a' mi akaratunk s kedvünk szerint folyik, a' mikor senki nem jár ellenünk, a' mikor minden ember azt cselekeztí a' mitt mi akarunk, lehetetlen hogy a' békeség ne lakjék szívünkben minden-keppen meg-elégedett lélekkel. No tehát ha ez úgy vagy on, kiscoda bizhatik chez a' csendes, békeséges állapathoz inkább, mint az a' ki a' magakaratyát Isten akaratyával meg-

meg-egygyezte, avagy a' magáét
 semmifé tette, s- az Istenét törte
 magáéva. Mert valami történik
 e' világon, mind Isten akarat-
 tyából esik, az olyan ember pe-
 dig egyebet nem akar, hanem
 csak a' mitt az Isten akar, tehát
 igyeneffen a' követezik belőle,
 hogy mindenkben az ő akarat-
 tyá bétellyesedik. Továbbá mi-
 vel minden kedve szerint mé-
 gyen, semmi sem eshetik akarat-
 tyá ellen, mert tisztán semmi sem
 történik, a' mitt ő nem akarna,
 hogy ugy lenne. Oh melly föl
 bonthatatlan békefféges csendef-
 ég ez! oh áldott nyugodalmas
 állapot! Az én elmém ítéletem
 szerint, ugy mond az ékeffen
 szolló Salvianus, (a) hogy ezen
 a' világon nincsen, s- nem-is le-
 het olly rendő s- állaptó ember,
 a' ki boldogabb volna, mint az
 igazak, mivel minden dolgok
 aka-

(a) Lib. I. de pro.

akarattyokon folynak. Vallyon
 kicsoda a' leg- boldogabb? *Hu-
 miles sunt, hoc volunt, pauperes sunt,
 paupertate delectantur; itaqz quidquid
 acciderit ijs, quicunqz verè religiosi sunt,
 beati esse dicendi sunt, quia inter qua-
 rumlibet aspera, nulli latiores sunt, quam
 qui hoc sunt, quod volunt.* Eők sze-
 gények, nyomorultak, el vetet-
 tek, de azt- is tudgyad, hogy
 ez minden kívánságok, akarat-
 tyok, és azért mindenkör bol-
 dogok, mivel senki sem lehet
 vigabb, mint a' kinek minden
 kedve szerint vagon, s- nem-is
 lehet olly nyomorult állapotban,
 veszedelemben, a' kiben ne vi-
 gadgyon, s- ne örvendezzen,
 mert ugy van dolga, a' mint akara-
 ta, ezt pedig nem imigy amugy
 akarja, hanem tiszta szíuből s-
 tellyes lélekből. (a) *Non contri-
 stabit iustum quidquid ei acciderit,* a'
 Bölcs mondásaként: Akar mi
 tör-

(a) Pro. 12. 21.

történnyék az igaznak, de ötet meg-nem szomorítja, s- meg-fem keferíti, mivel hogy az Isten akarattával meg- egygyezet. Nem lehet olly dolog e világon, a' mi az embert nyomorúttá tegye, ha ő maga nem akarja, mert ez csak az ő akarattján áll, és szabad választásában vagyon. *Nemo, tovább mégyen Salvianus, aliorum sensu miser est, sed suo, & ideo non possunt esse falso iudicio miseri, qui sunt verè suâ conscientiâ beati.* Senki sem nyomorult azért, hogy mástul annak tartatik, hanem csak maga vélekedéséből ollyan; mivel valóságossan a' maga lelkiismeretinek bizonyosságából boldog, tehát hamis csalárdfágnak kell annak lenni, a' midőn másoktól nyomorútnak ítéltetik. Hogy igazán boldog, és tudva annak tarthassa magát, nem egyéb annak az oka, hanem hogy az

az Isten akarattjával egygyez, és hogy mindenek úgy legyenek a' mint lesznek s- vannak Isten rendeléséből. Mind azon által azt senki se vélye, hogy el akar-nám hitetni valakivel, hogy mind ezekben (ez illyen boldogsággal áldott ember) az ellenkedésekben s- nyomorúságokban semmit se érezzen, mert a' testnek és az érzékenységnak igen-is nehezen esik, mint hogy a' fájdalom, és a szenvedés csak az alfo részét illeti az embernek, úgy mint a' testét, és ebben tartozkodik meg, mint az épületnek alsó pitvarában s- nem engedtetik meg, hogy a' házunknak felső részére, és belső szobájába, a' hol a' lélek csendes békefésében nyugszik, bémennyen, s- ott lak-jék. Ez illyen embernek fölső része hasonló az Olympus hegyéhez, kinek alatta eső, s- hó esik, meny-

menydörgések, villámlások, kö-
ütések, és öntések, ropogások,
csattagások, pattagások, szél
vések, és minden-némő hábo-
rúk forognak, s-uralkodnak: a'
tetéjére pedig nem lehet olly égi
haború, hogy föl érjen, mivel
ez az egész föllyhőket föllyül
halladgya, ugy mint az egeknek
második tartományában lévén,
a' hová semmi háboru nem ér, ha-
nem szüntelen való csendesség,
és tiszta idő vagyon. Eppen illyen
állapatarban vagyon az, a' ki az
Isten akarattyával tellyességgel
meg-egygyezet, a' mint leg-fő-
képpen a' mi édes Udvözitőkben
meg-teczett, a' ki véres verétekben
arczul csapdozásokban, meg-
veszszözésben, és ostorozásban,
rövíssel való koronázásban, a'
kereszt fán való ki nyuitatásá-
ban boldogságátul meg-nem-
fosztatott; mert noha rész sze-
rint e' világnak minden gonos-
ságá-

ságával, és nyomorúságával,
faidalmokkal, keffertüésekkel
ugy annyira meg-volt terhelve,
hogy jobban nem lehetett; mind
azon által más részről véghetet-
len örömmel tellyes vala. Sz: Dio-
nysius midőn Sz: János Apostol-
nak, Pathmos szigetiben szám-
kivétésben lévőhez levelet irt-
volna, (a) a' többi között azt
írja, hogy az igazak még ezen
a' földön is az Istenben lakoznak,
és ő nála az elő erő gyümölcset
a' jövőndő boldogságnak meg-
kostolják, az emberek között
pedig ugy járnak, mint Isten-
Angyali, mindenkoron tiszta és
világos elmével, csendes, és vig-
szivel, mert bizonyosak benne,
hogy az örökké-való boldogság
övék, és azért méltók, hogy ök-
is Isteneknek nevezteffenek, s-
azt teszi hozzája: En pedig soha
nem lehetek olly esze felcitet,
hogy

hogy azt el hidyem, hogy a' te szám - kivetéled okoslagodnak unalmas légyen, sőt inkább azt tartom felőled, hogy a' te testi faidalmid csak a' külső erzéken-ségedben vannak, a' lelketet pedig nem érhetik, mert az nálad sérülhetetlen, és erzéken-ségedtől meg-fosztatott.

Valamint hogy az előbbi oknak be-fejezésére rendes históriát hoztam vala elő, ugy ezt sem hagyom csudálatos történt, dolog nélkül: melly csudálatos kérdésekben s feleletekben foglaltatik, a' kitt ama Isten féltő Thaulerus Sz: Domokos szerzetin-való hoz elő egy nyomorúlt koldussal: Ugy hiszem nem léfzek unalmas véle, ha azt szórul szóra itt elő hozom: Mivel hogy szép dolgok találtnak benne, a' mellyek igen illenek az Isten akaratyával-való egygyezésére, a' mely-

melynek tökéletességére igyekezik írásom. Thaulerus azért egy Theologusról azt írja, hogy sok Könyörgési által kért légyen Istenről olyan embert, a' kitől az igaz lelki tökéletességet megtanulhatná, és midőn ezt a' kérelmét nyolcz egész eszendeigh sok köny-hullatásával gyakorolta volna, és kíváltképpen való buzgósággal fel gyuladott volna kívánságában, és Isten ő szent, Fölsege előtt egykor sokkal inkább, hogy nem mint az előtt, könyörögne, ugy hogy ezt az kívánt kegyelmét hozzája megmutatná, halla illyen szózatott: Eredgy ama templomba, s ott találás kívánságod szerint való embert. A' Theologus nagy örömmel fel-kele és mēne a' megnevezet Templom felé, annak a' kapuia előtt üll vala egy rongyos nyomorúlt kúldus, mezett

zett láb, sárban kevert, az teste egy utálatos ronggyal csak imitt, amott befödözve, ezt hogy az Theologus látta, ilyen szóval köszönté ötet: Adgyon Isten jó napot édes Atyámfia, a' kire így felele a' küldus: Edes Uram reá nem emlékezhetem, hogy valamikor rosz napom lött volna; ezekre tovább így szólla néki a' Theologus: az mi édes Istenünk áldgyon meg-szerenczés étellel, a' küldus megint azt mondá: Edes Uram igen köszönöm a' jó akaratott, és hozzám való halandóságodat, de azt el-hiteffed magaddal, hogy soha sem voltam bódogtalan. Ezen feleleti igen csudálatosfaknak teczének, a' Theologusnak, s- nem tudta mire vélni, azért harmadszor megint így szólla néki: Isten áldgyon-meg édes Barátom, kérlek magyarázd meg ennékem a' te fele-

feleletidet, mért az én okosfágotmat fölytül halladgyák. Ezt én örömeft meg-cselekefsem, felele a' küldus, s- így kezd hozzá: Jó akaró Uram, elsőben kegyelmed jó napot adott énnékem, a' kire azt adtam választúl, hogy reá nem emlékezhettem, hogy gonosz napot valaha értem volna, mert a' midön éhezem, az Istent dicserem, ha hideget szenvedek, vagy meleget, áldom ötet, ha hó, vagy eső esik, menydörög, villámlik, szép avagy zavaros az idő, tiszta vagy kedvetlen, ha valaki meg-vét, vagy meg-utál, ha veszedelemben, vagy nagyobb nyomorúságban, szám-kivetésben jütök, dicserem s-magafzalom az Urat. Az után mihent kegyelmed bódog életet kívánt, arra megint azt feleltem, hogy soha bódogtalan nem voltam, a' mint igaz-is, mért én nálom-

F cse-

cselekedhetö természetem, szokásom-is olyan, hogy tellyefféggel csak azt akarjam, a' mitt az Isten, és mindeneket az ő szent rendeléséből egygyaránt vélzek mivel jól tudom, hogy semmit nem akarhat, hanem a' mi légyobb. Annak okáért valami törtenik, akár szerencsés, akár ellenkedö dolog, akár keferü f- akár édes, az ő Sz: Kezeitül nagy örömmel, és tiszta szível fogadom, mint olyant, a' mellynél jobb nem lehet. Es ez az oka, f- kút forrása az én meg-szomorithatatlan vigasságomnak, és ha még annál nyomorultabb volnék-is Külső színre nézve, annyival inkább öregbednék örömöm, f- boldogságom.

Minek utánna így magyarázta meg a' Kúldus maga feleletit; a' Theologus ujjabb Kérdésekre fakada, úgy mint: Mivel eddig igen helyeffen szöல்லottál -feleltél

kedves

kedves barátom, mint erzenéd a' dolgott, hogy ha az Isten ezzel az egyenlő akaratoddal el-akarna kárhoztatni, mitt mondanal hozzá? Felele a' Kúldus: hogy ha arra kelne a' dolog, higgyed azt, hogy olly kétt karom vagyok, a' mellyel úgy kucsolnám hozzá, hogy a' mikor az örökkévaló tűzben akarna vetni, magát-is utánnam húznám, és így minden hasonlétás fölött nagyobb örömöm f- boldogságom ő véle pokolban, hogy nem mint ha nála nélkül csak magam bírnám az örökkévaló boldogságot. Honnan jösz te jó barátom, Kérítovábba' Theologus. En Iftentől jövök, úgy mond a' Kúldus. Es hol találta meg az Iftent? kérdi ismét a' Theologus. Felele a' Kúldus: mindgyárt ott találтам elő, mihelyen magamat az egész teremtetett állatokkal el-

F 2

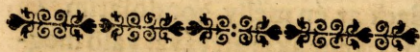
hat-

hattam. Hol van tehát az Isten? kérdi amaz, emez azt felelé: A tiszta szívben, és a' jó akaratu embereknél.

A' Theologus még sem elégedett meg ezekkel, hanem még tovább Kérdezkedik vala: Kicsoda vagy te? Ki volnék, ugy mond amaz, én Királyi személy vagyok. Hol van tehát Királyi birodalmad? Az én lelkemben, ugy mint a' kiben olly rendessen f. modossan engedelmet f. fejet, haitnak mindenek, hogy semmi Királynak nem jobban az ő alatta valói: mert a' testi indulatim, és a' romlott természetem incselkedési mindenben engednek az értelemnek, az értelem pedig az Isten akarattyának. A' kiből nyilván ki teczik, hogy én igazán való Király vagyok, és senki ebben nem Kételkedik, a' kinek épp esze vagyon, hogy ez a' Királyság nem

nem volna nemessebb, föbb, vigabb minden e' földön való birodalomnál. Végtére azt kérdi tőle a' Theologus, mi módon jutot volna erre a' tökéletes állapotra? A' ki illyen beszéddel kezdé feletit: A' nagy halgatással, a' melyet szorgalmatosan megtartottam; igen igen ritkán szolgotam az emberekkel, hogy annal gyakrabban szólhassak az Istennel. Ezek az én mély gondolatim, és az ő szent akarattyával való meg egygyezésem; a' teremtetett állatokban se nyugalommal, se állandó örömet, avagy boldogságot nem találván, kezdettem az Istent keresni, a' kitt miulta megtaláltam, azóta nagy békefességgel, f. nagy nyugalommal bírok. Es ez vala az a' beszélgetés, a' kitt Thaulerus tett a' Küldüsfal: a' ki Istennel való egyenlő értelme által a' leg-nagyobb szegeny-

gényiségében gazdagabb volt minden világi Monarcháknál és maga igye-fogyott nyomorúlt. állapattyaival inkább meg-elégedett, és jobban-még-nyugodott, hogy, nem mint azok, a' kik magok kényén élnek, és az kiknek az egész elementumok kedvek szerint vannak, és mindennemő állatok gyönyörűségekre szolgálnak.

HETEDIK RESZE.

Az elő számlált okoknak bé-fejezése.

Eddig való okoknak summája.

MInek utánna már az eddig elő számlált okokat jól meg-vísgáltuk, és meg-fontoltuk együt a dolognak mivoltát által s-még által értettük, milehet tehát hátra, hanem hogy fegyverün ket

rünket le tegyük, és meg-adván magunkat fejet hacsunk az Isten akarattyanak : hogy kedve szerint bannyék velünk, magunk akarattyatul el válvan azt el-üzük, hogy az Isten akarattyaival, mint hitvöstünkkel meg-egygyezünk, a' kinck indulattyaibul, és szerkengetéséből minden cselekedetünk follyanak minden engedelmésséggel fűgven tüle. Hogy pedig ezt valóóságos gyakorlással cselekedetünkkel - is meg-mutaluk, néha néha ezeket az okokat elménkben forgassuk, hogy okoskodásunkkal szívünket indicsuk, és ezekkel mint egy kényszerítsük nem hagyván semmi okot néki az ellenkezésre, vagy párt ütésre, most ezt, most amaz okot elő vévén elmélkedésre, a' mint az idő, avagy az alkamlatosság magával hozza és kívánni fogia szívünknek föl inditására.

Néha az első oktul fel indittathatunk, úgy mint a' szeretettül, mert ha az Istent igazán 'szerettyük, tehát az akarattával meg - kell egygyeznünk. Mert ha ellenkező dolgainkban, úgy mint javainknak, gazdagágunknak, hírünknek s- nevünknek, egészfégyünknek, &c. Reánk bocsátott elvesztésében ellene zugolódunk, és ezek helyet mind mást kívánunk, a' mik az ő akarattya ellen vannak, tehát a' mi hozzája-való tettető szeretetiünk, csak merő kép-mutatás volna. Mivel az igaz szeretetnek mivolta az egyenlő akaratban áll, és nyilván az következik belőle, hogy a' mi szeretetiünk csak fűsté váló, az igaz szeretetnek a' jele az, hogy az akaratunk az ő akarattával meg egygyezett. Szükséges azért, hogy az Istent igazán szerető lélek szorgalmatosán arra vigyázzon,

zon, hogy semmi gondolatott, avagy belső indulatott szívébe ne bocsásson, a' melly az Isten akarattával csak leg-kisfebben is ellenkeznék, külömben annyit tenne mint ha annyival magaszeretetit tüle meg-vonná, melly igen keservesnek kellenék esni annak, a' ki másképpen igazán Isten szeretőnek tartya magát.

Az szeretett Isten nevének fel magasztalása.

Néha erre az egyenlő akaratra gerjeszthett bennünket az ő Sz: Nevének fel magasztalása. Mert ez az egyenlőség olly drágádolog, és olly nagyra böcsztillendő dolog, a' minél kedvessebb, és drágább áldozat Isten előtt nem lehet, a' kitt tölünk kívánhatná, mert valamint hogy semmi drágább, és kedvessebb marhank nincsen szívyünknel, úgy nem lehet nagyobra böcsztillendő

az szeretetnél. Továbbá mivel az ő dicsőffége, és nevének felmagasztalása az ő Sz: akarattyával-
való egyenlőségünkben áll, a' mi végre teremtetünk, hogy azt felmagasztaljuk, és abban minden tehetőségünkkel megemélszük magunkat. Nem de rendetlen dolog volna az, hogy ha mi csak leg-kisfőben-is ellenkeznénk az ő Sz: akarattyával, mert ilyen módon nagy böcsülettől foltanók meg ötöt, a' melly ötöt illeti, ugy mint mindenek-teremprőjét, holott mi, természet szerint erre kötelesek vagyunk, nem csak alázas engedelmeségünkkel, hanem még ha ugy kívátnánk, minden javainknak, tisztességünknek, böcsületünknek, és életünknek el vesztésével. Hogy ha azért Isten tisztességének, és dicsőffégének méltóságára esik, ha azt akarjuk, a'
mitt

mitt ő akar, és ötöt követtyük, a' hová minket vezet maga szolgalattára, tehát ez bizonyára nem kicsin böcsületünkre esik. *Magna est gloria sequi DEUM.* Sőt, azt merem mondani, hogy minékünk még nagyobb böcsületünkre és felmagasztalásunkra esik, hogy nem mint az Istennek. Oh melly nagy böcsületre, és tisztességre méltó dolog ez! hogy illy nyomorult, és meg-vetett, teremtetett állattyt az Isten, a' ki mindenek fölött való, mindenható, és magatúl véghetetlen, dicsőfféggel telyes, még-is illy nagy hatalmas dologra minket fel fogadni, és illy haszontalan, semmire kellő eszközt maga dicsőffégének elő mozdulására választani méltoztatik. Holott pedig az Istennek sokkal külfömb, és nagyobb módgya volna, hogy vagy az jelen-való teremtetett állatok,

tok, vagy hatalmában levők által, sokkal tökéletesebben végbe vihetne mind ezeket. Peldaképpen: Tudgyuk azt, hogy egy Király derék ütközethez Készülvén, a' kitől függ az ő Királyi birodalma, s-élete, ennek sok külömbféle fegyverrel teli léven tárháza, mind ezeket megvetvén, csak egy semmire Kellő, rompa, életlen, rosdás karddal fegyverkeznek fel, és ezt a' többi között mindenek felett választaná magának: valamint hogy ha ez ilyen fegyverrel győzedelmet venne, sokkal nagyobb vitézfégnel jelét adná, és bátor szivének, s-győzhetetlenségének bizonyosságára esnék, hogy nem mint ha valami fényes, híres s-éles fegyverrel győzte volna-meg ellenfégét, és ez által, még az fegyvernek-is nem kicsiny böcsületire, s-dicséretire volna, hogy a' többi

bi

bi között ő valasztatott ilyen nevezetes dolognak végbe vite lére. Így van a' mi dolgunk-is, midőn mi általunk, s-nem meltoóságosbb, és alkalmatosabb teremtetett állatnak együtt való munkálkodása által maga Sz: nevét dicsőíti. P. Jacobus Sales, a' JESUS Tarfágából való, a' ki az igaz hitnek igazságáért az Eretnekektől lövéssel megöletett, nagy böcsületben tatotta ugyan azon szerzetből való P. Edmundus Campianusnak levelét, a' kitt ő nagy aitatofággal szokott olvasni, és csókkal illetni, főképpen midőn azokra a' szókra jutott, a' melyeket magáru az azon Sz: Martyr írt: *Si vel canibus alendis fœnerari possim Domino meo, qui sum, aut quæ est domus Patrû mei, ut recusem?* Az én Uramnak Istenemnek bár csak peczére lehetnék, és abban meg-marad-

F 7

hat-

hatnék, mi vagyok en? és micso-
da az én Nemzetem, hogy ettől
irtoznám és méltobb állapotra
f- tisztre itelném magamat? Bi-
zonyára nagy böcsületünkre es-
nék, és tisztességünkre válnék,
hogy ha az Istennek akarattya-
ból f- annak kedvéért mind örök-
kén csak az tenger partján- való
fövenyt kellenék számlálnunk- is.
Mert ennek az Urnak felsege, és
méltósága olly hatalmas, hogy
minden cselekedetünket nagy böcs-
re vízi, és annyira magasztal-
lya még a' leg kissé, és alább-
való dolgunkat, hogy azt föllyeb-
való állapotra senki sem vihetné.

*Mert az Isten mindeneknek oka,
a' mik történnek.*

Azonban jól elménkben ve-
gyük, és szívünkre bocfásfuk,
hogy minden a' mi e' széles vilá-
gon

gyon történik, de leg-főképpen
mi raitunk, ugymint, szegeny-
ség, szomorúság, nyomorúság,
kedvetlenség, keserűség, egy szo-
val mindennémő ellenkező álla-
pat és fanyarúság, a' bűnön-
kívül, Isten rendeléséből száрма-
zik, és hogy mind ezek az ő Sz:
Kezének munkája. Eő az, a'
ki ezeket öröktől fogvaft ugy a-
karta, f-rendelte, hogy idejek-
ben az szerint legyenek, és hogy
mindenek csak ő néki tulaidoni-
tassanak. Ugy hogy, ha az ellen-
kező dolgainkban azt saidittyuk,
hogy a' mi akaratunk el-akarna
pártolni f- ellenkezni akarna vé-
lé mindgyárt nyakon kell ragad-
ni, és engedelmeffégre hozni a'
szorgalmatos elmélkedés által,
hogy ezt az Ur maga akarattya-
ból, szánt szándékkal bocfát-
tya reánk, kinek minden engede-
lemmel tartozunk, és a' Koro-
nas

nas Prophétával azt mondani: (a)
Obmutui & non aperui os meum, quoniam tu fecisti. Meg-némultam, és csak egy szótt sem állottam ellene, mert te cselekedted. Midőn Attila Nemzettségünknek leg-főbb s leg-hatalmasabb Vezére ött ezerte-való száz ezerrel az egész Francia országott el-lep-ven, Koloniát hamúban szállótotta, Tridentumott és más derék Varoslokat s Tartományokat botrya alá haitván, sok más helyeken-is kegyetlenségének rettenetes jeleit hatta volna, Treviris Városhoz-is már közelgetne, hogy hasonló kegyetlenségével dühösködjék ellene, az Sz: Lupus ott való Püspök, az egész Clerussal, püspöki öltözetben eleibe méne, azt kerdi tőle, ki volna ő, a' ki annyi országott erőszakkal birodalma alá kényszerítene, annyi erősségeket rontani

(a) Pfal, 38. 10.

rani merne, s-evel meg-nem-elegedvén telhetetlensége, meg-is tovább igyekeznék, mint ha az egész Világott magáéva akar-na tenni? Kinek Attila azt adá feleletül: hogy ő volna az Isten ostora. Monda az Sz: Püspök: ki volna tehát e' világon az, a' ki az Isten ostora ellen merne támadni? Ha azért te vagy az Isten ostora, szabadonjöhetz elleniük, ostorozz, és büntess bennünket, a' mint Isten engedte az ő szent akarattya szerint. Ezekkel a' szökkal, mellyekkel haragra és kegyetlenségre indította volna, úgy meg-fogta szívét Attilának, és annyira meglágyította keménylégét, hogy se a' püspökött, se az ő népét nem bántotta, sőt csak a' lábát sem tőtte volna Városhába, hogy ha kentelenöl által nem kellett volna menni, de minden ember bánt

bantása és Káranélkül. A' kibül nyilván meg-tetozik, micoda haszna és gyümölcse legyen az olyan fő Uri resolutioknak, és elszánt szándéknak, az Isten akarattára hagyván magát, ilendő tehát, hogy mijs minden-némő nyomorúságinkban, Isten akarattához alkalmazassuk magunkat, mert ilyen módon mindenek könnyüvé, és el viselhetővé válnak, néha pedig minden-keferőségünk édesse, és gyönyörűségesse válik. Mert kicsoda olly hatalmas a ki ellene mer allani? kicsoda olly erős, a' ki az ő rendelését, és szándékát semivé tehetné, vagy meg-változtathatná, sőt ilyen-képpen csak gyűlölséget szerzünk magunknak, hejában rontyúk fejünket. Mert akár, mint törjük, faggaszszuk elménket, akarattya ellen rugodozván: (a) *Consilium meum, stabit, & omnis voluntas mea fiet.* Meg-ma-

(a) Isaia 46. 10.

rad

rad az én tanácsom f-rendelése, f-az én akaratom végben megyen. Jóbb azért hailandónak lenni, hogy nem mint meg-töret-ni, tanácsosabb-is erősebbnek engedni, hogy sem mint magaromlásával az ellen tufakodni, és a kentelenségből jött cselekedni. (a) *Si quid non possum*, ugy mond a' bölcs Seneca, *non posse me, gaudeo.* A' mi én tölem lehetetlen, el sem kerülhetem, el-sem tilhatom, igen akarom azt, örülök-is raita, hogy hatalmam fölött vagyon, és így mindent könnyen el ízenvedek.

*Az ő bölcsessége és föl tett tárgya
mindenekben.*

Néha az ő bölcsességének vizsgálására fordicsuk elménket, hogy valamit az Isten cselekezzik, az vagy az egész világnak rendelését, vagy magános dolgunkat illeti,

(a) Epif. 26.

illeti, mindeneket véghetetlen bölcsességéből cselekeszi, a' kiből semmiben nem hibázhat, leg-főbb módon mindeneket a' maga dicsőségének magasztalására, s-a' mi üdvösségünkre rendelvén, és így minden tovább való vizsgálás nélkül, egy aránt a' jött s-a' gonosz-szat az ő Sz. Kezéből fogadyuk, az ő akarattal, s-tetzelére hagyván magunkat, hogy azt cselekedgye velünk, a' mitt akar. Hogy ezeket valóságos igazsággal állítsam, soha jobban és nyilvánban a' Világ nem terjesztheti Senki-is, hogy igaz okossággal, és ép észszel bír, mint ha ettől az elzettől, okosságátul, javallásátul, akarattal meg-fosztja magát, és az Isten akarattal, tetzélé, ítéleti, bölcsessége alá veti magát, és az szerint folytatta életét; meg-gondolván azt, hogy a' leg-nagyobb

gyobb ész, és okosság, s-bölcsesség, mellyel lég-főbb módon bírhat az Emberi természet, az Isten értelméhez, bölcsességéhez kepest éppen merő eszteleniség, balgatagság, és bolondság. Ehez képest vett okot magának, ama Szóllásra a' Bölcs: (a) *Cogitationes mortalium timide & incerta providentie nostrae.* Hogy még a' legnagyobb bölcsességű gondolatunkban-is, és leg-okosabb tanácsunkban s- rendelésünkben félelem, és Szorgos gond nélkül nem lehetünk, ne talántsunk dolgainknak rosz ki menetele legyen. Innét következik, hogy a' valóságos értelem, és bölcsesség az emberi munkában soha jobban ki nem tezik, hanem ha az Isten ítéletivel, és bölcsességével, s-akarattal egygyez; úgy mint minden bölcsességnek, és okosságnak leg-igazabb Regulá-javal.

An-

Annak okáért méltán minde-
neket, minden valógatás, és ki
vetés nélkül, jo Szivel, lélekkel,
mint Isten kezétől fogadhatunk,
azt tartván bizonyosan, hogy
akkor leg-jobban folynak dolga-
nik, valamikor eggy aránt való
ákarattal, valamik történnek ve-
velünk, Istentől veszfűk, és hogy
ha másképpen akarnók a dol-
gott, bizonyosan véték, és hiba
nélkül nem vólna, sött vesze-
delmünkre, és kárhozatunkra ef-
nék. Mert ugyan-is lehetetlen,
hogy a' ki a' járt igaz bölcsesség-
nek uttyát el- hadgya, hogy az
tevélyégre, és esztelenfégnak öf-
vényére ne tərjen; Ha valaki
születésétől fogva meg-fosztatott
szeme világátul, senki által nem
engedné magát vezettetni, de
még az édes Attyátul sem, a' ki
ötet fölöttébb igen szereti, és
másképpen igen okos, bölcs,
pro-

probált ember, a' ki az útakat,
jól tudja, nem de nem minden
ember, agyas, és esztelen bu-
tának fogiaé azt tartani? a' ki
nagyobb fogyatkozást szenved
elméjében, hogy nem mint a' sze-
mében. Eppen illyen esztelen-
nek vagyunk mi-is, hogy ha csak
leg-kissebben-is kételkedünk, a'
mi édes Istenünket követni, va-
lahová akar vezetni bennünket,
ha még annál veszedelmesb utak-
ra, kemény havafokra, és kö-
sziklakra vinne-is az ő el-véthe-
telen keze vezérletsére birhattuk
mindenfélelem nélkül magunkat,
ha nem tudom minemő ellenke-
ző gondolatok jutnának-is e-
szünkbe, mellyek mások nem
lehetnek, hanem csak hitegető
csalardságok, és tévelygések:
Mert ez az Istennek igaz hiu ke-
ze, mint édes Atyánké, a' ki mi
hosszánk nagyobb szeretettel vi-
felte-

feltetik, hogy nem mint mi magunkhoz lehetnénk, a' mellett mindeneket tud, és által ért, véghetetlen bölcsességével. Nazianzenusbéli Sz: Gergelly igen szépen mutattya - meg, hogy az Isten mindeneket igen fő módon rendelés igazgat bölcsességével, (a) noha némelyekben nagy rendetlenség láttatik az emberek előtt. Mert az ember teste, ugy mond nem tetzenék szépné, ha mindenkben egyenes volna, a' magasság, és a' mélység, kicsinyesség, és a' nagyság, és a' többitől szólván, ékeiséget és szépséget ad neki, a' mint a' Világ hegyeiből és völgyeiből ki teczik: így van a' mi életünk dolga-is hogy ez szép és ékes legyen, tehát az Isten eztet szomorúsággal és vigasztalással, szerencsés és fanyaru állapattal, és sok más féle ellenkezéssel egy-

(a) Orat. 16. à n. 3.

liti, és mint egy ispékeli, vagy közben rakia. Hogy ha mind ezeket szidalmaznók, s-morogva nem javallanók, s-disztelennek s-fogyatkozóznak tartanók, mint hogy az okai el vannak reitve, előttünk a miért történnek ezek, és miért hogy az Isten így rendel, s-mire igyekezik ez által. Ebben mi hasonlók vagunk azokhoz, a' kiker a' kerengés, vagy kerengő guta bánt, a' kik azt tudgyák, hogy mindenk kerengenek, a' miket látnak, noha azok mind vesztég vannak s-állanak, hanem csak agyok veleje forog a' fejek kaponyájában, és fel s-alá tévelyeg. Ugyan ezen Sz: Tanító beteg ágyából, Philagrias nevő beteges jó akarójának irván, a' többi között azt írja: Nagy faldalmat szenvedek betegségekben, mind azon által, abban vigasztalom magamat, hogy má-

féges Tanácsa! kicsoda nem val-
lotta jobbnak a' mi csekély, és tu-
datlan ítéletünk szerint, hogy ö-
néki fényes, és éleffen mezfze-
látó szemei, lettek volna? mint
hogy igen közel járt hozzá, hogy
ki ne igazértassék a' szerzetből.
Mind az által a' ki meneltelnél
igen jobbnak és hasznosbnak ta-
lállyuk azt a' fogyatkozását, mi-
dön ez által a' természetin kívül
való fogyatkozása által illy dicő-
féges méltóságra, úgy mint Mar-
tyromságra menendő vala, eszé-
ben nem jutot volna egyéb kép-
pen, hogy erre az údvösséges-
hivatalra vágyodott volna a' szi-
ve, és így soha erre az dicsőflé-
ges méltóságra a' Martyromok
koronázattyára nem érkezet-
vőlna, hogy azok közzé számlál-
tassék.

Adgyuk azért az Isten aka-
rattyára magunkat, had csele-
ked-

kedyék velünk kedveszerint, va-
lamitt akar- s- vallyon miért
nem? nem de a' beteg ember ma-
ga testét tellyességgel oda adgyaé
az Orvos kezében? és követke-
zendő képpen az életét? Nem-
merié minden ígyét a' Prokátor-
ra bizni, úgy a' törvényes igaz-
ságát, és jussát, a' kitől fokszor
minden kincse, jóságga és bö-
csülleti függ? A világtalan Em-
ber fokszor egy Gyermektől, és
néha csak egy kuvasztól vezérel-
tetni hadgya magát, s- mi pedig
gondolkodásra vegyük, hogy az
Isten akarattya és rendelése sze-
rint engedgyüké magunkat igaz-
gattatni, és annak kezében biz-
ni? Hová lehet nagyobb eszte-
lenség, balgatagság ennél? sza-
badon oda engedgyük azért ma-
gunkat minden tehetőségünköl,
és bizvást, mint hogy ö légböl-
csebb léven leg-jobban tudgya,

mint és mitt kelleffék cselekedni, és mivel ő a' véghetetlen jószág, minden Atyai szeretetnél, nagyobb szeretettel viseltetik hozzánk, kétség nélkül nagyobb gondgya lészén s-vagyon-is a' mi üdvösségünkre, és testi s- lelki javunkra. Sz: Basilius errúl a' dologról hoszfzan nyuitván beszédet, ilyen jeles szókkal fejezi bé: Az Ur Isten mindeneket legjobban, leg- igazabban, és leg- tulaidonabbúl vezérel a' mi üdvösségünkre s- javunkra, hogy sem mi meg- gondolhatnók, a- vagy kívánhatnók. Mivel pedig mi chez az igassághoz nem annyira hajolunk, kétségtelenül sem ragaszkodunk hozzája, és hogy ha erőssen hiszszük-is, mindazon által a' keferőségben, és más Sanyarúságban lévén, vagy c- szünkbe nem titkózik, vagy pedig tellyes szível ahoz nem ragaszkodunk;

dunk; Inner vagyon, hogy igen könnyen meg-rántorodunk, és a földhöz verettünk: mivel ezen kívül semmihez nem tartozkodhatunk, mindennemő sanyarúságunkban és szerencsetlenségünkben meg-mozdulhatatlanúl, hanem csak éppen chez az Isten akarattyához.

Ami tökéletességünk, a' mi békeségünk és nyugodalmunk.

Végezetre nagy elő mentelünkre lehetne a' tökéletes életben az Isten akarattyának követése meg-gondolván azt, hogy nincsen semmi, a' mi hamarább a' tökéletességre vezetne, mint az Isten akarattyával-való egygyezésünk: mert valamint hogy, minden mesterféges munka annál jobb és tökéletesebb mentül inkább egygyez az szabott formával, és regulával. A mint mentől magassabbak az Egek, annál

kevesebbet ellenkeznek forgásokban az első égnei indító ereje ellen, és valamint hogy ha magok erejétől indulnak, később járhatnak: mert az egek hálása, és abroncsa a' Ptolmaeus szám vetése szerint harmincz hat esztendő kiván, a' mig egyszer megfordulna magátul; holott pedig ha a' felső hatalomtól, a' kívül az első ég forgattatik, magát indítani engedi, egyszeri fordulással huszon négy ora alatt az egész világ kerékiségét környül járja. Így a' lélek is annál inkább előmegyen a' tökéletességben, és a' szentségben mentől inkább nagyobb kedvel s engedelmefféggel alkalmazzattya magát az Isten akarattyához, viszontag pedig annál nehezebben, és később indul meg, ha a' maga akarattyától forog. Továbbá pedig mivel kívánságosabb s kedvesebb dolgunk nem lehet a' békefféggel

csendességnél, tehát keressük azt, az Isten akarattyának beteljesítésében, a' kint mashut sohult fel nem találhatunk. (a) *Quis restitit ei, & pacem habuit.* Kicsoda az a' ki valaha, úgy mond Job, Isten akarattyával ellenkezet, és lelki csendességében megállapodott? senki bizonyára. (b) *Seipso quippe homo,* úgy mond Sz: Agoston, *divinā voluntate contemptā, nisi perniciosē uti non posset, ut inde timoribus, mœroribusq; completus cantet in Psalmo, si tamen mala sua sentit, ad me ipsum anima meaturbata est.* Lehetetlen hogy annál az embernél, a' kinél az Isten akarattya megvan vetve, mindennemő dolgai, tövel hegygyel fel ne állyanak, és zenebonás veszedelemre ne rohannyának, és annak lelki ismereti félelemmel s retteggéssel, unalmas izetlenséggel föl ne légyen háborodva, ha máskeppen

G 5

jol

(a) Cap. 9. 4. (b) lib. 13. de Civit. cap. 20.

jol vigyázhat lelki csendességére. Azért panaszolkodik vala Sz: David: Oh melly nehéz, és faidalmas dolog az, a' mikor az Ember semmi békeséget, semmi csendességet nem érez szívében. *Hoc quippe*, úgy mond Sz: Bernárd e' jelen való dologról szólván, *ad aternam iustamque legem DEI pertinuit, ut qui à DEO voluit suaviter regi, paternaliter à seipso regetur, quippe sponte jugum suave, & onus leve charitatis abiecit, propriae voluntatis onus importabile pateretur invitus.* Oh melly igazán f-jol esik, és a' mitt az öröke-való igazságos törvény magával hozz, hogy a' ki az Isten kegyes akarattához nem akarta alkalmaztatni magát, önnön-magátúl kegyetlenül tartassék: és a' ki az Isten sima igáját, f-könnyű terhét meg-vetette szeretetinek, a' maga meg-vesztet akarattjának nehéz és súlyos terhével

el

el nyomattassék, és a' földhöz szegeztesse.

Es ha igazán szöllünk a', dolghoz, nem de nem a' mindennapi példa adgyaé ezt előnkben? Tegyük azt föl, hogy valamelly szerzetes, bizonyos tisztre rendeltetik az előtte járójátul, ő pedig vagy maga nyilván-való ellenkezésével, vagy alattombra más praktikák által a' hevedert-föl ödgya, és annyira viszi a' dolgot, hogy máshova, és más tisztre rendeltessék, a' kitt kívánsága szerint választot magának: Mi történik? mihelyen oda megyen, és tiszttiben be-áll, mellyet ő, nem az Isten akarattjából, hanem maga agyas szándékából vállalt föl leg-ottan neheztellést talál a' dologban, és meg-csalatattik, mert a' mikor azt reménlette, hogy kedve szerint léfzen dolga, és mindenek akarattja szerint-

G 6

fog-

fognak folyóni, tehát azonban külső belső nyughatatlanfág éri, mind keze ellen folynak dolgai, azonba meg-unatkozik, el-szomorodik a' türhetetlenfég miatt fel háborodik, kisértetik, és üdvösségének veszedelmére veti fejét: ez pedig méltán, és igen érdemessen esik az Isten igaz törvénnyre folyása szerint; mivel ő az Isten akarattya, és rendelését s-gondviselését a' maga kívánságára akarta erőltetni, és kényszeríteni, más úton kerefvén maga üdvösségét, s- nem azon a' kin az Isten gondviselése elrendelte vala, a' mellyen kívül lehetetlen az ő üdvössége. Vallyon mitt használ az embernek, ha az Isten akarattya ellen iparkodik, és az ösztön ellen rúgodik? hanem akkor, meg-kell lenni, a' mitt ő szabadon és jó kedvel nem akar cselekedni, azt kényszerítve

fzerítve és kéntelenül-is végbe kell vinni, és így vallyon mellyik esik könnyebben? A' beteg ember ide s- tova hánnya, veti magát az ágyban, morog, zugolodik, jaigat, kiált, szitkozodik, vallyon könnyebbedik azzal, és meg- szabadulé betegségéből? semmi képpen nem, sőt inkább ez illyen ellenkező, pártos nyughatatlan fel háborodott elme nyavalyás betegsége s-faidalmit öregbíti, s- nehezíti, úgy hogy végtére el- viselhetetlenné teszi, s-ujjab okot ad az Istennek, hogy ötöt még annál súlyosabb betegségekkel, és fanyarúságokkal terhellye, és büntesse, mivel illyen módon nem engedelmessé válik mutatya magát, hanem kemény nyaku, el-hányatlott, el-pártolt örökös rabnak és szolgának. Minden képpen azért jobb az Isten akarattyaival egy-

gyet érteni, és annak rendelés
etől mindenekben tellyeslégeesen
fügni hogy nem mint a' maga-
akaráttyan járni.

NYOLCZADIK

RESZE.

Mi módon f- mikor kívánta-
tik ez a' mi akaratunknak Isten-
nel való meg-egygyezése?

AZ én feleletem ez; hogy min-
denkor f- mindenekben. E-
zek közzül példa képpen egyné-
hányát a' nagygyábul, de csak
rövideden hozok elő, hogy ha-
sonló értelemmel legyünk a' töb-
biről is.

I.

*Minden külső dolgokban enge-
delmesnek lenni.*

Elsőben- is az Isten akarat-
tyához kell magunkat alkal-
maz-

maztatnunk, a' mi a' természet
szerint való külső dolgokat illeti,
ugy mint a' meleget, és a' hide-
get, esőt, és szép időt, szeleket,
égi haborút, villámlást, meny-
dörgést, kö-ütést, inféget, dög-
halált, és más levegő égnek há-
borgatásit, és az elementumok-
nak egyben zavarodásit, minden-
némő tudónek járásit, és ezten
dönek folyásit jo szível kell fo-
gadnunk Istentől, és a' mitt az
természet szerint való levegő ég
hoz magával, és ne legyünk má-
lok szokása szerint, ellenkezők
benne, és az ellen zugolódók,
vagy morgolódók, egy szoval,
csak egy ellenkező szoval se mu-
tassuk türhetetlenségünket: ha-
nem csak ugy vegyük, a' mint tör-
ténnek, és mennek, gondolván
azt, hogy mind ezek az Isten ren-
deleisből vannak így, f- ugyan
azért minden alkalmatosságokban
ama

ama három Iffiakkal, a ki a kBaby-
loniai tüzes kemenczében áldot-
táka Urat sétálva, kell monda-
nunk: *Benedicite frigus & aestus Domino,*
benedicite glacies & nivés Domino, bene-
dicite fulgura & nubes Domino, laudate
& superexaltate eum in secula. Meleg-
ség, és hidegség, jeg és hó, vil-
lamlás és folyhók, áldgyátok az
Urat, dicserjétek, és magasztal-
játok ötet mind örökké. Mind
ezek az érzékenység nélkül való
dolgok dicserik, és áldgyák az ő
Urokat Isteneket, a' midőn en-
gedelmessék, és az ő rendelésén,
és akarattján járnak, azért né-
künk-is hasonlóképpen dicser-
nünk és áldanunk kell ezek által
ő Sz: Főllégét. Ezek ellen valo
fok illetlen gondolatoknak, és
szóknak el távoztatására, azt ve-
gyük gondolatul, s- azt forgas-
tuk elménkben, hogy valamint
hogy ez az idő minékünk alkal-
mat-

matlan és ellenkéző, úgy mások-
nak hasznos, kedves és kellemes;
ha a' mi akadályunkra va-
gyon, de fele-barátunknak igen
jó, és alkalmas; ha magános
dolgainknak ártalmas, de a' kö-
zönséges jónak igen kellemes.
De ha úgy nem volna-is, még
sem kellenék azt meg-vetni, mi-
vel ez az idő igen jó az Isten ne-
vének dicseretire, és fel maga-
szalására, mivel ez olyan idő,
a' melly az Istennek tetszik, és az
ő szent akarattya szerint vagyon.
A mi Sz: Borgias Ferenezünk, a
Societásunknak harmadik Gene-
ralissa, midőn egykor későn ét-
zaka egy Collegiumba érkezék,
a' mikor már minden ember á-
gyában, és első álmában volna,
nagy hóban, hidegben, és szél-
ben sokaig a' kapu előtt nagy tü-
réssel várakozot volna, a' Portás
Frater, a' ki csöngetését sokára
meg-

meg halván be bocfátotta fölöt-
téb igen könyörgött, és bocfá-
natott kért tőle, hogy illy foká-
ig, illyen rut fergeteg időben
várákoltatta volna. Kinek azt
felelé Sz: Ferenez mosolygo
szemmel reá tekintvén, hogy ez
a' várákoltása semmi alkalmat-
lanfágára nem eset, azért semmit
se buszullon raita, hanem inkább
öröme, és nagy vigasztalására
volt, mivel azt, forgatta elméjé-
ben, melly igen tetzenék az I-
stennek, hogy ötet illy alkalma-
tos helyen találta, a' hol a' hó-
val sűrűn be fedgye.

II.

*Azokban a' mik hozzánk közel-
lyeb valók.*

MAsodszor azokban, a' mel-
lyek közelebb járnak hoz-
zánk, ugy mint az éhség, szom-
júság, böűség, fogyatkozás, gaz-
dag-

dagfág, szegénység, böcsület,
tisztettség, gyalázat, meg-ve-
tés, vigasztalás, keferőség, mel-
lyeket mind bé-kell fogadnunk
mint Atyai gondviselését, és ren-
delését, a' mellyek által a' mi
édes Istenünk bizonyossan a' mi
üdvösségünkre akar vezetni ben-
nünket, és a' mellet illyen mó-
don dicőitetni akaria magát ál-
talunk, a' midőn az ő szent aka-
rattyára hadgyuk magunkat.
Midőn Sz: David Jerusalemből
szaladóban volna engedetlen, s-
el faült Absolon fia előtt, a' Fő
pap sádok azt akarta, hogy az
Isten szekrényét nagyobb bá-
torfágnak okáért, olyan vesze-
delmes állapotban, mint egy bi-
zonyos zálagot szerencsés viszsa
jövetelére magával el vitetné,
meg-nem engette a' jámbor Ki-
rály, mondván: ha az Istennek
ugy fog-tetzeni hogy viszsa tér-
jek

jek ísmég birodalmomban, teszen
 ő Sz: Fölsége rendelést felölem,
 hogy meg- oltalmazzon, és il-
 lyen módon fejezi bé beszédet.
 (a) *Si autem dixerit mihi, non places,*
presto sum, faciat quod bonum est co-
ram se. Ha azt fogia mondani, el-
 fordítottam szívemet tőled, nem
 tetszsz tovább énnékem, és nem
 vagy arra-való, hogy az én né-
 pemet igazgassad többé, le vo-
 nyom rolad a' Királyi köntööst, és
 te ellenségedet abban öltözte-
 tem, a' Királyi székedből ki ta-
 szitlak, és mást ültetek belé, le
 rántom fejedről a' Koronát, és
 másnak tészem a' fejében, nem
 tartok ellent benne; sőt igen-
 akarom, hogy az ő Sz: akarattya
 szerint legyenek mindenk. Ezek
 a' szók legyenek mind szívünkben
 s- mind szájunkban, valamikor
 ellenkedésektől, és akár mi fanya-
 ru(ágoktól ostromoltatunk. Hal-
 lyuk

lyuk mitt mond a' Pogány Epic-
 tetus erről a' dologról szólván:
 a' ki az Istent igen szép szókkal
 illeti, a' mi tudományukra igen
 hasznossan, mellyeket ha javunk-
 ra nem fordítottuk, méltók va-
 gyunk, hogy az egész Világ előtt
 elpirullyunk, az ő szavai pedig
 ezek: Oh nagy Isten, végyel en-
 gem, és azt cselekedgyed velem,
 a' mitt akarasz, imékészen va-
 gyok nagy örömöst, minden-
 kedvedre, s- nem-is akarok csak
 leg-kissebben-is veled ellenkez-
 nem. Semmit meg- nem vetek,
 valamitt rendelsz felölem, oda-
 küldgy bizvást, valahová akarasz,
 és leg- hasznossabnak ítélsz en-
 gem lenni, úgy táplállyad, és
 ruhazzad testemet, a' mint tené-
 ked tetszik: ha azt akarod hogy
 külső állapotokban, és közön-
 séges jóban foglalatoskodgyam,
 avagy pedig csendes egygyes élet.

re adgyam magamat, vagy hogy el vetet nyomorult legyek vagy méltóságra hágyak, hogy országomban, vagy városomban megtartásom, avagy szám-kivetésre küldessem. Tied vagyok Uram azt cselekedd velem, a' mitt akarasz. Es ha valaki találtnék olly vakmerő, a' ki merészelné csak modczanni - is ez ellen, a' mitt felölem rendelsz, min en tehetéggemmel ellene támadnék, sött irásommal - is ellenkedő vélekedését minden fundamentumából kész volnék ki forgatni, és az egész Világ ellen-is ki merném kiáltani, hogy helyes és rendes, az valamit én velem cselekedtél. Nem de nem csudálkozásra méltó szók ezek egy Pogánytul? Oh melly drága szók ezek! Noha én azt gondolnám, hogy ezek csak a' szájából, s-nem a' szívéből származtanak. Mert ugyan-is hogy lehetett az, hogy

cz

ez illyen derék tökéletesség, egy pogány lélekben helyt találhatott volna magának, és hogy lehetett illy fényes világosságh olly nagy sötéttségben el-reitve, de minálunk Keresztýenneknél, a' kik a' Krisztus oskolájában oktattunk, és abban nevelkedünk, ezek az Istenes, és mennyei szók mind szívéinkben, s- mind szájunkban el lehetnek, és cselekedettel is bizonyíttathatnak, mivel hogy illendő dolog-is mi hozzánk, hogy cselekedettel legyünk inkább, hogy sem mint szóval tökéleteffek.

Midőn valaki a' természet szerint való jóktul, és tökéletefségektül meg-foszatik.

Ezekhez tehettyük természet szerint való lelki és testi fogyatkozásinkat, ugy mint ha nincsen olly jó, és éles élméd, mint másnak,

se

se olly értelemmel nem bírsz,
mint más bir, olly okosságod,
és bölcs ítéleted nincsen, mint
másnak. Ezekről elsőben így gon-
dolkodgyál, hogy ezeknek fő-
gyatkozásiért nem kell aggód-
nod, annál inkább Isten ellen
zúgolódnod, avagy azok ellen
irigykedned, a' kiket az Isten
ezekkel meg-áldott. Bizonyára
illetlen dolog volna az attul, a'
kinek valaki ingyen-való jó aka-
rattyából valamitt ajándékoz,
ha az ellen bőszi szu-álló, és ked-
vetlen akarattal volna, hogy ha
az ajándék bolond fejéhez képest
kedve szerint nem esnék, avagy
a' minemőtt ő kívánt volna, és
esztelenségében képzelte volna
magának. Miért panaszkod-
dunk, hogy az Isten illy csékélly
elmével és okossággal áldott-
még, holott csak ezt sem érdem-
lettük tőle, sőt a' kiti nagy gra-
tának

tának kellenék tartanunk, és
ezért a' jó adományért méltó há-
lákat adnunk. Edes barátom,
vald meg-előttem, hogy szol-
gáltad meg az Istentől, és micso-
da érdemed volt reá, hogy illy
nemes teremtet állattá, s-nem
valami bogárra, vagy békáva-
teremtet, avagy még más alább-
való teremtet allattá? sőt a'
mi még nagyobb, hogy érdem-
letted, azt te az Istentől, hogy
midőn még semmi volnál emlé-
kezet-is felőled, a' ki téged sem-
miségedben hagyhatott volna
mind örökké. Leg-alább azt
nyerte volna véle, hogy ő ellene
se nem zúgolodtál volna, se az ő
akarattya ellen nem jártál volna,
se pedig hálaadatlan nem lettél
volna. Nagy kegyelme azért ez
az Istennek, hogy minket emberi
ábrázattal maga hasonlatossága-
ra teremtet, okossággal, érte-
lem-

lemmel, akarattal, és más természet szerint-való ajándékokkal meg-áldott, ha még annál alább-való volna-is az, a' mivel méltoztatott. Nem de nem jött, és böcsülletet téfszünk a'val, a' kitt valamivel meg-ajándékozunk, holott semmitt sem érdemlett.

De még ez sem elég, hogy valaki ne zúgolodgyék azért, hogy tompa elmével bir, f-más természetbéli ajándékokkal, nem olyanokkal áldatott meg, a' minemőket ő kivanna, hanem tovább kell lepnünk, és még a' legkevessebbel-is jó szível meg-kell elégednünk, f-többet sem kívánunk. Holott az-is igen sok, a' mitt az Isten adott, elégedgyünk meg azért véle, mivel az Isten így rendelte, és eléglégesnek ítélte lenni, a' mi üdvösségünkre, és a' maga dicsőségének fel magasztal-

magasztalására, f- ilyen állapunkban csak egy hai-szállal sem hibálunk az ő szolgálattyában, nincsen-is többre szükfégünk. A' Mester Ember a' maga eszközt, nem egy formán csinállya, hanem némellyeket hoszszabnak, némellyiket rövideknek, kitt kicsinynek, kitt nagynak, f-kitt közep szerőnek, valamint akarja, és tudgya az ő mesterfégéhez legalkalmatosfabnak, és leg-hasznosfabnak lenni. Az Isten-is annyi okosságot és értelmet ad mindennek, a' mennyire láttya szükfégésnek lenni, hogy maga igyekezeti szerint élyen velünk, és eléglégesnek ítélte lenni arra, a' mitt akart mi általunk végben vinni. A' ki itten leg-jobban talállya a' dolgott, az leg-tökélletesb, az veszi el a' dicsőég győzedelmének Koronáját. Nem különben mint az Comediákon

az nyér dicseretet magának, a' ki a maga personáját, avagy szemé-lye tisztit leg-jobban viszi végben, akár paraszt, akár Kúldus, vagy Király legyen is, mert az Aétornak aző tulajdon szemé-lyét nem nézik, hogy ő nemes, vagy nemtelén, hanem hogy a' Királyi személyt, vagy mást igen jól, és fő módon, a' mint annak kell lenni végbe viszi.

Némellyeknek nagy gratiajul adta az Isten, az alább-való el-mét, rövid emlékezetet, és más igen vékony qualitasokat, lelke üdvösségeknél-nyerésére: mert ha ezeket bővebben vették volna az Istentől, kárhozattyokra lött volna, holott pedig fogyatkozása ezeknek üdvösségekre válik. Hogy némelly termő fa gyönyörű helyen, úgy mint a' hegynek tetején plantáltatott, vagy ültettetett, avar sem jobb, sem

gyümöl-

gyümölcsösebb, sött jobban f-bátorfágosabban lött volna néki egy csendes szellő völgyben-állapattya, hogy nem ottan. Egy csudálatos elme, a' ki mindeneket meg-fog, a' mi hallott, vagy olvasott, vagy látott, egy eleven, hamar, és éles elme, a' ki mindeneket által hatt, egy olyan hatható értelem, a' ki mindennemő tudományokat, mindgyárt általért, nagy híres emlékezető állapot, és virágzó, f-illatozó név, fokoknak csák fel fuvalkodásra ádd okott, és a' melly az üdvösségekre szolgálhatott volna, kárhozattyokra esik. Oh! mennél jobb ezeknek az ő közep-szerő vóltok, minden veszedelmeknek el távoztatására, és életek folyásának bátorságban-való helyheztesésére, f-befejezésére! (a) Plato egy a' világi bölcsek közzül azt írja, hogy

H 3

pok-

(a) Lib. 4. de Rep.

polgár embernek, és birónak nem jó gazdagnak lenni, okát adgya ennek, s azt mondgya: Ha valaki velem kötödni akarna, miért hogy az emberi ábrázatnak a' leg szebb, és leg-főbb tagjának leírásában, nem élnek a' leg szebb, és leg-drágább festékekkel, pelda képpen a' szemeinek, mellyek a' leg-szebb, és leg-főbb tagjai az emberi testnek, és nem karmasin festekkel, hanem korom feketivel írnam, úgy gondolnam, hogy ez ilyen hasártos embernek jól felelnék, ha azt mondanám, hogy az embernek szemei nem az szebb, és drágább festéktől vésznek ékeességét, hanem a' természet szerint valótul, így szolván a' több tagoknak leírásáru-lis, mert sokkal ruttabbul esnek, ha azokatt nem tulajdon festékekkel írjuk, hanem külömböző tagokat külömböző festék-

festékekkel, ha az Apelles kezével le irattatnak, akkor az öszve egyeledett külömbfég ékes s vidám orczát, és emberi személyt elő állét. Hasonló képpen van dölga a' közönséges állapotnak is a' világi rend tartásban, a' ki egy Politicus testből állandó, hogy az előbb járónak vagy birónak ne legyen fölöttéb igen sok gazdagfága, hanem csak annyi legyen, a' mennyivel bé éri az ő állapotya és rendi szerint. Mert nem de nem úgy vané, ha az fazekas mód nélkül még gazdagodik, ávagy más Mester ember, leg-ottan mesterfégét abba hadgya, és uri állapatra vágyódik, úgy hogy végtére el-is felelti mesterfégét, és arra éppen alkalmatlanná teszi magát. Hasonló módon szolhatunk, és discurrálhatunk minden Kerefsztyén emberről, de leg-főképpen a'

szerzetes felől. Ennek tulaidon hivatallya az , hogy alázatos, engedelmes légyen , és tisztas-zív-ből minden teremtet állatoktul el-légyen válva, az imád-ságban foglalatoskodgyék, és regulaja szerint éllyen. Hogy ha ez ilyen szerzetes derék elmével, és fő tudománnyal bir, s-ahoz más kiváltképpen való Isteni ajándékokkal , avagy qualitásokkal tündöklik, és a' többi között, mint az hainali csillag ragyog, és azért a' Vilagtul nagyra böcsültetik; sokszor ugy történik, hogy ez ilyen fel fuvalkodik, s- el bizza magát, engedlenné lészén, reguláját megveti, és azért rosz , és megvetendő szezetessé válik. Oh mennyivel jobban lett volna dolga, ha a' természetbéli jókkal annyira meg-nem gazdagéttatott volna az Istentől, hogy a' többi között

zül kíválnék, hanem közep-szerő állapotban hadta volna, a' hol ötet a kevelységnek szele nem érte volna, a' melly miatt olly nagy lelki jóktul meg-fosztattott, és nyomorúlt állapotra szállott. Mind azon által ebből azt ki nem hozhatni, hogy ezek a' természet szerint való Isten ajándéki, és gratiai magokban igen jók nem volnának, mert a' fogyatkozás nem ezektül, hanem a' feslett erkölcsi embertül származik, a' ki az Isten ajándékival nem ugy él, az mint ő Sz: Föllegé akarja, hanem maga vétkével, s- kárával gonoszszúl él véle, s- nem ugy a' mint kívántatnék, es az Isten akarja.

III.

A' testi betegségekben.

HArmadszor az ember beteg-ségében-is , és a' mitt az
H 5 ollyan

ollyan nyavalyás állapot magával hoz, az Isten aharattyához, szükséges képpen alkalmaztassa magát, hogy minden betegségek és nyavalyák, akár minémök legyenek, s- akár mikor, és mi módon bocsáttatnak, és rohanak reánk, s- meddig fognak ezek tartani, minden környül álló unalmasságokkal kedvünk szerint legyenek, (a) úgy hogy más képpen se kíványuk léteket, hanem csak úgy a' mint az Isten reánk bocsáttya, és az ő Sz: kedve tartya. Mind azon által avval nem tiltatik, hogy valaki könnyebítő, vagy gyógyító orvossággal ne éllyen, és mindennemő orvöslő segítségét, melyet az Isten nem tilt, ne keressen, mert ezt az Isten-is akarja. Midön Sz: Gertrud szüz a' forró hidegelés után felöttéb igen nagy verétekben fekünnék, gondolattyában

ütkö-

(a) Lib. 3. Operum cap. 53.

ütközék, mint lészen lelkének állapottya, ha az hideg-lelés megváltozik, avagy meg-szünik, vagy pedig öregbedik, leg-ottan a' mi édes üdvözítőnk igen igen szép kegyes ábrázatban meg-jelenék neki, egyik kezében tarván az egefféget, a' másikában pedig a' betegséget, szabad akarattyára hagyván, hogy a' kettő közzül egygyiket válassza magának, valamelyiket kedvelli. Nézzed mitt mivele ez a' Sz: szüz, a' midön sokáig kételkedő gondolatokban függene, most jobb kezére, s- most bal kezére tekintvén; ime nagy hirtelennül csak ki kapia az agyából magát, és veti az üdvözítőnk kariaira, és azt nagy erőssen magához s- szívéhez szoritvan, mondgya vala: Oh édes meg-váltó Jესusom, én Uram s- Istenem, én egyebet nem válasszok, hanem csak azt, a' mitt

H 6

te

te akarasz, nékem mind egy, csak
tellyék bé a' te szent akaratod.
Ez az igaz szeretetnek a' módgya,
ez a' tökéletes akarat, a' mellyel
szükséges, hogy mijs mindenné-
mő betegséget, és faidalmott az
ő Sz: kezéből el vegytünk, és mi-
dön leginkább gyötrődünk akkor
emellyük szavunkat Istenünkhöz,
mondván: *Fiat voluntas tua.* Lé-
gyen a' te akaratod. Ama kétt
dicsőféges Martyrommal, úgy
mint Epietotussal, és Actionnal
a' kik Diocletianus Tyrannus-
alatt midőn a' fogtságban vitet-
nének, öszve szollalkozának,
egy más között fel fogadván,
hogy ha fogják kérdezni őket,
kicfodák legyenek? hová valók?
csak a' legyen a' feleletek: *Chri-
stiani sumus.* Keresztyének va-
gyunk, és a' kinok között is-
nem más szózat hallatott, hanem
*Domine JESU fiat voluntas tua, tua
voluntas semper in nobis fiat.* Uram
JESUS

JESUS legyen a' te Sz: akaratod
mi bennünk: és midőn már az
kinzásnak ideje jelen volna, hogy
a' Latronianus Biró parancsolat-
tyából, a' testek vas horgokkal
szaggattassék, és égő faklyákkal
az oldalokat süttegessék, és sok
féle kinokkal unalmasan sok ide-
ig hurczoltatnának, mind ezek
között a' dicsőféges Istennek
Martyromi szemeket az ég felé
emelvén szüntelenül csak ezeket,
az szokott forgatták szájokban:
*Domine JESU tua voluntas fiat in nobis.
Christiani sumus.* Uram JESUS a'
te akaratod legyen és tellyék mi
bennünk. *Christiani sumus,* keresz-
tyének vagyunk, és midőn már
még-sententiaztatnának, és a'
kegyetlenségnek piatzan állatná-
nak, nagy fen szóval ezeket a'
szókatt kiáltották: *Benedictus es
Domine Patrum nostrorum, & lauda-
bilis, & superexaltatus in secula, ed*
H 7 quod

quod non humana, sed tua voluntas, per omnia facta est in nobis. Aldott légy Uram, a' mi Attyáinknak Ura, és Istene, mindenek fölött áldott légy örökké, mivel nem az emberi, hanem a' te akaratod tellyesedett mi raitunk. A' mikor mi fő fajástul, hideg-leléstül, fog, szem, fül gyötrelmétül, keserőfégtül, a' rettenetes köszvénytül kinoztatunk, és martíromoztatunk, akkor mutassuk meg, hogy igaz kereszének vagyunk, és hogy bennünk vagyon még a' Martíromok fő nemesmodgya, f-erőssége, midön a' kegyetlen faidalmokat jó kedvel, és türo szível fogadgyuk az Isten-től, és azokat az ő Sz: akaratya szerint föl szentellyük, föl áldozzuk, és ajánlyuk nekie, ama szent szókkal élven: *Christani sumus, Domine JESU, tua voluntas in nobis fiat.* Mi keresztyének vagyunk,

gyunk, mi az Sz: kereszt zászlójá alatt vítézkedünk, tellyék tehát a te szent akaratod mi bennünk, és ugy légyen a' mint te akarod.

Ha pedig ezekben a' keserves faidalmokban érezzük, hogy még él a' regi Adam mi bennünk, és szenvedhetetlenfégre indulni akarna, ez ilyen indulatinak férfui módon, és emberül kell elcitenni, és mindgyárt a' leg-első szikrájában el óltani, és ellenünk, f-a' természet ellen föl kell fegyverkeznünk, és gyűlöllégben kell öltöznünk, haragot és bszfuzágot kell magunkban föl inditanunk, ezért hogy ő az Isten akarattya ellen merészel tufakodni, fegyvert vonni, és partot ütni, és az ő Sz: rendelését, föl akarja bontani, és forgatni Sz: Bonaventura azt írja, hogy midön egykor a' Seraphicus Sz: Ferencz, beteg, és nehéz agyában

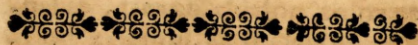
tekün-

fektünnék, (a) és az ki mondhatatlan nagy faidalom miatt éppen el epedne, egy az ö Sz: szerzetébül való jam bor együgyű Frater így szollalt meg hozzája nagy szanakodva: Edes Ferencz Atyám, az Ur Isten csak nem gorombán bánik veled, kérlek könyörögy néki, hogy egy kicsinnyég puhábban, és gyöngében nyullon hozzád, és a' súlyos kezéit vegye el rólad. Hogy ezeket hallá az Sz: Ember, Isteni búzgofágtul föl gyulladván nagy fön szóval ilyen szókkal dorgalta meg a gondolatlan Fratert: Hogy ha tudnám, hogy ezek a' te botránkozó szavaid nem együgyűségbül, hanem Istentelen szívből származnának, mindgyárt ezen szem pillantástul fogva örökké barátságodnak ellene mondanék, s-nem is engedném, hogy soha is szemem eleibe kerülnél, mivel

(a) Cap. 14. vitæ S. Francisci.

vel illy gondolatlanúl, és botránkozó vakmerönmerészlettel szollani, és az Isten rendelését által őteni, a' mikor ezeket ki mondotta volna, nohá bádgyatt, és lánkatt erővel, s-fél holtan a' hoszszú, és súlyos betegségnek miáta, minden erejével, nehéz eléssel meg fordulván, a' kemény nyomorúlt szalma-sákon, a földre gördüle, s- azt sokszor megcsokolván így szólla: Uram tisztaszívből halát adok néked, ezekért a' faidalmokért, a' kikeréám bocfátottál, fölöttéb- is azon kérlek, hogy még ezerszer nagyobbakat bocfás reám, ha néked úgy tetszik, és ez lesz az én vigasztaló örömöm, hogy azokkal kinoztatz, s-meg- sem kémselz. Mert a' te akaratodnak beteljesítése az én leg-nagyobb örömöm, s-vigasztalásom e földön. Így kellenék bezzeg nekünk

künk-is szollanunk, így cselekednünk, és így viselnünk magunkat minden faidalminkban és keferőségünkben.

KILENCZEDIK

RESZE.

Ugyan erről a' materiárul
tavább-való beszéd.

Még ezek fölöt kívántatik, hogy az Isten akarattya és kedve s- rendelése raitunk uralkodgyék és föl magasztaltassék, a' mig az ideig-való életünkben tengődünk. Való dolog, hogy meg kell halnunk, reánk mondatott, már a' végső sententia, a' kitől nincs, s- nem-is adattatik appellatio, és ennek a' meg-változtatlan Sententiának erejébül el van rendelve, melly szem-pillantásban, ezen a' helyen s- nem-
má-

másutt, ilyen módon s- nem másképpen, némelly az ágyban, némelly a' vadon érdöben, egyike a' vizben, másik a' tűzben, némelly csendes halállal, másik erőszakkal ragattatik el; némelly böcsületeffen, némelly az akasztó fán gyalázatosan foytatik meg, egyike keves korig, másik sok idő vontatva, &c. Jobb azért nekünk a' fok halál között azt választanunk, a' kitt az Isten mindenikünknek öröktül fogva elrendelt, és föl jegyezett, a' melly minden bizonnyal eljövendő az ő idejében, a' kinél üdvösségünkre, és az ő Sz: Nevének föl magasztalására jobbat nem látott. Isaias Propheta azt tartya, (a) hogy azt Isten e' világott a' musikának rendi és száma szerént teremtetete: *Profert numerosé seculum*, szám szerént hozá elő a' Világott. A' melly szokat Sz: Agoston Doctor így ma-

magyaráz. Hogy az Ur Isten az embernek azért adta a musika tudományt, hogy ez által elméjét föl emelné, a' sokkal szebb, és modosabb Isteni musikára, a' mi nem egyéb a' világ részeinek csudálatos és gyönyörűleges rendelésénél. Mert valamint hogy a' Musikában némelly nótá egygyet, némelly kettőt, némelly hármatt, némelly még több tactust ér, némelly pedig felet, némelly harmadik, némelly negyedik részét, némelly nyolczadikat, sőt még némelly kevesebbet ér, a' kik ha jól egybe foglaltatnának, és rendeltetnének, igen szép harmóniát, és musikát szerzenének. Es valamint hogy a' Poéták mesteriségében, és tudományában némelly syllabák hoszszak, némellyek rövidek, a' mint ők legjobban tudgyák, és mindennek bizonyos helyt rendelnek, ha

ha rendessen folyo verfet akar-nak formálni. *Quantò magis DEUS* uyy mond ezen Sz: Tanitó, *cujus sapientia, per quam fecit omnia, longè omnibus artibus preferenda est, nulla in naturis nascentibus, & occidentibus, temporum spacia, quæ tanquàm syllabæ, & verba ad particulas hujus seculi pertinent, in hoc labentium rerum tanquàm mirabili cantico, vel brevius, vel productius. quàm modulatio præcognita, & præfinita deposcit, præterire permittit.* Hasonlóképpen, sőt még annál inkább az Ur Isten-is, a' kinek bölcsessége mindeneknek Mestere, a' melly minden teremtettt bölcsességes tudományt folyó hallad véghetetlenül, jobban fogja tudni el-rendelni, kinek hoszszabb, s kinek kell rövid élettal birni, a' mellyek eö Sz: Föltségénél nem egyebek, hanem mint valami versek, avagy musika mesteriségben lévő Noták, és vala-

valamint hogy a' bötük foglalásában, és nóták rendelésében szolgálnak, és azért nemellyikének az életnek holzszát, némellyiknek pedig a' rövidét adya, a' mennyire az ő versének mesterfégéhez, vagy munkájához szolgálnak, és illenek. Annak okáért, mi-is jó szível vegyük a' halált, akár minemött, valahol, s- valamikor tettzik ő Sz: Fölfégének. Mert ha ellenkezőnek mutatnók magunkat, és meg- akarnók azt változtatni, tehát a' Musikának kegyes hangját, s- annak minden mesterfégét öfzve zavarnök, és főg csikorgató, fül kénzó éneker, s- verset szereznénk.

A' Sz: Gertrud egy üdőben, egy meredek hegyre mentében, meg- csufzamedván a' lába, hatra esék, a' mikor már a' völgyben fekünnék tellyes örömmel, és vigasztalással így szólla Krisztus

Urunk-

Urunkhoz : Oh édes Jესufom, vaiha az a' szerencse talált volna, hogy én ez által az el-esésem által ki multam volna e' világbul, és mindgyárt te hozzád mentem volna ! Kinek szavait csudalkozásra vették az ő szűz társai, és kerdezik vala tüle, hogy kívánhatná azt a' Sz Sacramentumok élése nélkül ? Azt felele erre, igenis nem kívánom e' világhból való ki- menetelemet ezeknélkül, sőt azon vagyok tellyes szívemből, hogy vegső ki lépésem ezek nélkül ne légyen : de mind azon által még nagyobb szível kívánom, hogy az Isten akarattya- raitam bé-telleyesedgyék : mert én azt gondolom, hogy soha jobb készület nem lehet az halálhoz, mint ha az Isten akarattya- hoz alkalmaztattyuk akaratunkat, hogy a' mint ő akaria csak ugy légyen, mind életünk, s- mind

mind halálunk. Mert akár melly halál legyen az , a' ki nékem rendeltet, ugyan csak azt kívánom én , mert ő benne vagyon minden bizodalmom, és ilyen módon semmi fogyatkozás nem szenvedek az ő irgalmasságában ; a' többiről nem aggódok. Ez valóba szép actus v. la, és példás resolutio , avagy tökéletes elszánt szándék. De még-is nagyobra böcsüllöm amaz Egyházi személyt, (a) a' kirül szól Sz: Gergelly Pápa írásiban, a' kinek tökéletessége sokkal nagyobb vala. Hogy a' Wandalusok olasz országot pusztítanak, meg- ragadának egy szerzetest, kitt nem tudom, mi okbul bizonyos halálra ítélték vala. Ezt jó idején meg-tudván *Sanctulus* (a' vala neve eñek az Egyházi embernek) hozzájok méne, mivel szentiségére nézve nagy böcsületi vala nálok , kéri vala-

öket,

(a) Lib. 3. Dialo. cap. 37.

öket, hogy a' meg- nevezet szerzetest kezéhez adnák, mellyet, ök nem akarták meg- cselekedni, kéri azért öket még mátszor-is, harmadszor , negyedszer , és többszer-is, de a' feleleti csak a' volt, hogy nem , végtére még-is ki atták, de olly okkal, hogy más náp regvel kezekhez állétsa, hogy a' ki adott Sententia szerint meg- hallyon, ha pedig nem, minden bizonnyal magának kell azon halálra menni. Reá állott, a' *Sanctulus*, hozzája vévén azért a' rabot, titkon el bocsrátá ötet. Más napra kelvén leg- ottan kéri a' rabot tüle, hogy fogadása szerint elő állétsa ; ő azt felelé, hogy a' rabuttyát vette, esziben jutattyák azért a' szövetséggett, és a' fogadást, a' kitt ő nem tagadott, sött jó szível is oda adta magát, hogy helyében megölletessék. A' Wandalusok hogy

I

még-

még-is böcsüllyék, szabadfágára hatták, hogy válaszfzon halált magának, a' minémöt akarna, mellyet ő nem akara meg cselekedni, hanem azt mondgya valának, én Isten markaban vagyok, más halált nem kívánok, hanem a' minémöt az Isten ti általatok akar rendelni. Csudálatos felelet és resolutio, hogy illy derék dologban adatott szabadfággal nem akart élni, mellyel illy sziveffen meg-kináltákvala-ötet, hanem inkább az Isten akarattyára bizta magát, és a' barbarusok hatalmában hatta dologát. Melly dolog annyira teczet az Istennek, hogy midön a' vad pogányok kard alá ítéltek volna, és már a' hohér az karddal hozzá akarna vágni, leg-ottan a' karia meg-merevedett, mellyen meg-rémülvén, szabadon el bocsátották. Mi sem cselekedhetünk

tünk tehát okoslabban s- jobban, mint ez a' szent ember, nem kívánván meg-halni, hanem csak, mi módon, hol, és a' mikor az Istennek teczik, mindennémő halálok közzül azt tartván leg-jobbnak, és leg-szerencsésebbnek, a' kitt az Isten rendelt, és a' mikor a' lelki ismereti leg-jobb rendben vagyon a' boldog örökkévalóságra minden gondolatit félre tévén mind az üdvösségrül és kárhozatrul, mind menyországrul, égrül, és a' pokolrul, hanem csak azt forgassa elméjében, mi módon ő az Isten akarattyának eleget tégyen. A' többiről semmit sem gondolván, lelkét és testét, egy szóval mindenét Isten kezében ajánlván, és mint sajáttyát viszsza adván, hogy azt oda tegye, a' hová akaria, és a' hol leg jobban dicserhetif tisztelheti ötet. Illyen vala a' Krisztus ha-

lála-is, és e' volt értelme ama-
szent szavainak; (a) *Pater in manus*
tuas commendo Spiritum meum. A-
tyám a' tefzent kezeidben ajánlom
lelkemet. Nyilván való dolog,
hogy a' mi édes üdvözítőnk nem
ugy ajánlotta volna lelkét, mint
ha annak üdvösségét kérte volna,
mivel az ő szent lelke mindgyárt
teremtésének első szempillantá-
sában a' mennyei dicsőségben ré-
szes volt, sem azért, hogy ötet
a' pokolbéli kinokra ne vessé, és
el ne kárkoztassa, mert az is nyil-
ván-való, hogy attúl ment volt,
és nem más igyekezetből szállott
poklokra, hanem hogy annak
kapuit föl nyissa, és a' maga ha-
talmát, és űri birodalmát meg-
mutassa. Hanem inkább azt
gondolnám, hogy a' meg-neve-
zet szókkal azt akarta mondani:
Edes Atyám mióta az én lelke m-
testemben volt, mindenkoren-
leg-

leg-főbb módon dicsőítette, és
magasztalta a' te szent nevedet,
azért kérek, hogy az ő ki-mulá-
sának idején, és azután-is min-
denkoren, és mindenütt tége-
det dicsőítsen.

V.

*A' jóságos cselekedeteknek szápo-
rodásában és az Isten kegyel-
minek, avagy gratiainak ke-
ves voltában, és azok által
érdemlett mennyei dicsőség-
ben.*

Még egy dolog vagyon hátra,
a' mellyet leg-inkább ér-
zünk, és csak nem leg-nehezebb-
ben esik mind azoknál, a' kiket
elő számláltam; a' midőn az Isten
akarattyára bizzuk magunkat,
hogy azt cselekedgye velünk még
abban-is, a' mi jóságos csele-
kedeteket, és az ő szent malasz-

tyának szaporodását, és dicsőségünkét illeti. Hogy mint azokat az ő rendelése és akarattya szerint, a' [mint öröktől fogva] azokat bölcs ítéleti, és tanácsa szerint el végezte, és el rendelte, azon mértékkel vegyük akár kicsinyek s akár nagyok legyenek. Bizonyos dolog az, hogy mi soha az alázatosságban, se az Isten szeretetiben, se más tökéletes erkölcsben annyira elő nem mehetünk, mint az Istennek szent, Anyja, akár melly serényen, és buzgóan Istennek se-gétő gráciával fáradozva iparkodgyunk. Vallyon kiscoda merné gondolni azt maga felől, hogy olyan nagy szentségre menendő volna ezen, és a' más Világon, mint a' szent Apostolok, avagy Sz: Joseph, avagy kerefsztelő Sz: János vala? a' kiről maga üdvöztönk azt mondgya, hogy ő az ember fia

fiai között leg-nagyob volna. Az Ur Isten ugy mond Aquinás-béli Sz: Thamás, a' ki mindenben bizonyos számott, mértékett, és módott szabott, már régen el végezte, és el rendelte magában, mennyi érdemő léfzen az egész Anyaszentegyháznak lélek szerint való teste, ugy ennek a' feje, mint a' több tagja, és mennyi gratiát és kegyelmet közönfőgeessen minyájoknak, és kinek kinek személlye szerint fog adni, ugy hogy mindeniknek az ő mértéke föl van téve, és el rendelve, azért ki ki elégedgyék meg-véle hálandó szível meg-is köszönnye, mert akár melly kevesset rendelt is az Isten, ugyan még-is többet adott, hogy nem mint érdemünk vol reá.

Mind ezekben kívántatik, hogy magunkat, és akarattunkat az ő szent akarattya alá hajtuk,

tsuk, hogy kedve szerint bánnyék
mindenekben velünk, úgy hogy
semiben ne ellenkezzünk véle,
hogy azt mondhasza felőlünk di-
cselkedvén, a' mitt Isaias Pro-
phetánál olvassunk: *Voluntas mea*
in ea. Az én akaratom ő benne,
ő uralkodik minden hatalommal
eő benne. Egykoron a' mi édes
Udvözítőnk beszédett tart vala
Sz: Mechtildis szüzzel, szent Ger-
trudisfrül így szolván: Ez az ál-
dott lélek úgy meg-eggyezet ve-
lem, hogy az ő szíve, és akarat-
tya nem különbözik tőlem. An-
nak okáért mindeneket javall, az
miket reá bocsátok, és ha csak
valamitt saídét-is, hogy kedvem
szerint való, leg-ottan el követi,
fokkal gyorsabban és készszeb-
ben, hogy nem mint a' szívünk
kívánságára lábunk, kezünk in-
dúlhatna. Mert valamint a' kéz,
avagy a' szem minden kéfedelem
nélkül

nélkül mindgyárt oda fordul, a'
hová az akarat parancsolja, úgy
ő-is hasonló serénységgel minde-
neket be tellyesít, a' miket ha-
gyok nékie, egy szóval úgy ra-
gadott az ő akarattya az én szí-
vemhez, mint a' jobb karom, a'
kivel minden igyekezetemet,
rendelésemet, és akaratomat,
végbe viszem, szent Katalin de
Genua szüz, valahányszor az
Isten szeretetétől föl gyulladt,
mindenekre fön szóval a' volt a'
feleleti, a' mitt az Isten akar, azt
akarom én-is, semmit sem akar-
ni, semmit sem cselekedhetni,
semmitt sem tenni, semmitt sem
gondolni, a' mi nem tökéletes,
és az Isten akarattya szerint nin-
csen, ez ez minden kívánságom.
Inkább azt akarnám, a' kitt tisz-
ta szívből mondok, hogy ha va-
lami volna bennem vagy körü-
lettem, a' mi csak leg-kissebben-

is ellenkeznek az Isten akarattya-
val, hogy mindgyárást porrá és
hamúvá lenne, és a' levegő ég-
ben széllyel hányattatnék. Ha-
sonló képpen Arany-száju szent
János, midön Constantinapoly-
búl szám-kivetésbe küldetnék,
ezt mondá: Oh édes JESUOM,
én Uram, én Istenem, légyen-
a' te akaratod, nem emez, vagy
amaz ember akarattya, ez az én
erősségem, és köziklám el-omol-
hatatlan, és győzhetetlen bá-
styam, ezen állapodik meg lelkem
meg-mozdulhatatlanul. Ha az
Isten azt akaria, hogy szám-ki-
vetében küldessem, ám ugy lé-
gyen, nagy örömöst el-megyek,
ha azt akaria, hogy itt marad-
gyak, örömöst itt maradok, lé-
gyen ugy, a' mint Istennek te-
szik, ha pedig máshová akar kül-
deni, oda-is kész vagyok menni,
és nagy gratiaiul vészem ö Sz:

Fol-

Felfégetül. Még más szent sok-
kal csudálatosabban szokott
cselekedni minden dolgaiban, se
nem kérven, se nem könyörögvén
Istennek, hanem a' helyet az A.
B. Cér mondgya vala el, hozzá
tévén ezt: Uram foglald öszve
a' bötüket, valamint szereted,
és valamit ki akarsz azokbul
hozni, nékem mind kedvem sze-
rint léssen, akár betegség légyen
s-akár egészség, akár boldogság, s-
akár nyomorúság, akár gazdag-
ság, s-akár szegénység, akár bö-
csület, s-akár böcsületlenség, és
gyalázat, akár keserűség, s-akár
vigasztalás, egy szóval akar mi
légyen mindenekre kész vagyok.
Igy kell a' mi akaratunkat az
Isten akarattyaival meg- egygye-
síteni, így kell eö néki charta-
biánkat avagy tiszta papirost be-
nyuitanunk, hogy azt írja reá,
a' mitt akar. Ut jumentum factus

sum apud te, ugy mond Sz: David,
 Ollyanná löttem, mint az vonó
 ökör, vagy terhelt öszvér, Igen
 szép hasonlatosság, mellyet csu-
 foflan, de igen szépen magyaráz-
 zák minémőnek kell lenni az
 egyenlő akaraton lévőnek, mert
 ez illyen állat, semmiben semmi
 választást nem téizen, a' mi az ő
 Ura dolgát illeti, se az időben,
 se a' személyben, se a' terhben,
 avagy partékában, a' kitt erejé-
 re biznak. Mert a' mi a' helyt
 illeti, akár othon, akár mező-
 ben akár hegyen s-akár völgyben
 mid egy arant szolgál néki, akár
 balra s-akár jobbra haitsa ötet.
 Az időre nézve-is, akár reggel,
 s-akár délkor, akár este, ejél,
 nappal kész mindenkor, s- min-
 den órában, és szempillantás-
 ban a' munkára. A' mi az személyt
 illeti, szintén ugy zaboláztattya,
 vagy járomba fogattattya egy
 gyer-

gyermek által magát, mint meg-
 ért férfui által. A' mi pedig a' te-
 het illeti, mind egy ő néki, akár
 ganej, s- akár valami drága mar-
 ha légyen a' szekerén, mind egy
 aránt fogattattya bé magát: ar-
 ra sem hait igen, akár fővényt,
 s- akár követ, akár drága gye-
 mántokat, gyöngyöt, vagy ka-
 larist, ezüstöt, vagy aranyat,
 vonyatkak-is véle, néki mind
 egy. Valoba szép és helyes
 példája azoknak, a' kik éppen
 és tellyességgén az Isten akarat-
 tyával meg-egygyeztek: méltó is
 hogy azt kövessük, mindenek-
 ben alkalmaztatván magunkat,
 az ő szent akarattyához, mond-
 ván Sz: Dáviddal: (a) *Ut jumen-*
tum factus sum apud te: Ime Uram
 itt állok én, mint egy csendes-
 vonyó marha a' melly semmit sem
 kíván, semmiben nem válogat,
 mindenre kész, akár mitt mivel-

tefs, és dolgoztats velem, haics,
és igazgats, parancsolly akár,
melly felé, nem külömben bán-
nyál velem, mint az terh hordo-
zó öfzverrel, vagy szamárral,
a' ki térdre áll a' terhelő előtt:
avagy mint az ártatlan Ifáak, a'
ki ferfiu modra el- szánván ma-
gát, térdére esett, nagy enged-
elmességgel az Attya parancso-
lattyára a' Moria hegyén, a' ki-
vont minden ellenzés nélkül kard-
nak csapását várván, és ez által
elő példája lött a' mi édes üdvö-
zittönknek, a' ki a' Calvaria-
hegyén mi érettünk meg hala,
és az ő mennyei szent Attyának,
mind hóltig engedelmes vala.
Ezeket ama nevezetes versekkel
fejezem be, a' mellyeket a' po-
gány Bölcs Seneca írva hagyott.

*Duc me parens, celsique dominator poli,
Quocunq; placuit, nulla parendi mora est,*

Ad-

*Adsum impiger, fac nolle, comitabor ge-
mens:*

*Ducunt volentem fata, nolentem tra-
hunt.*

Malusque patiar, quod pati licuit bono.

Oh nagy Isten mindeneknek
teremtője, és mindenek uralko-
dója, oda vezes engem, a' hová
akarasz akár jobbra s- akár balra,
akar föl s- akár alá, akár előre s-
akár hátra, mindenre készen
vagyok a' te szent akaratodat
mindenekben követni. Mert ha
valaki nem akarna-is tegedet
követni, ugyan még-is csak meg-
kell annak lenni, és utánnad
hurczoltatik. Az Istennek gon-
viselése igen kegyessen, és mó-
dosan hordozza és vezeti az em-
bereket, a' kik engedemessen, és
jo akarattal alkalmaztattyák ho-
zája magokat: a' kik pedig ellen-
keznek véle, fuitolva és Sanyar-
gatva reá haitattnak. *Sic vivamus,*
igy

nem más okbul. Ennek az ő szent akarattját valóságosan el követni, minden történetben, és alkalmatosságokban, a' mint föllyeb jelentők, ilyen formán vehetjük elő.

II.

Légen úgy tehát én Istenem, a' mint te akarod, mind melegben, s-mind hidegben, mind hóban, mind esőben, mind fergetegben mind villámlásban, és menydörgésben, mind döghalálban, s-mind éhségben, és minden habórúban, egy szóval az üdönek minden néhez változásában, és az Elementumoknak rendetlen bontakozásokban, miképpen s- hol, és mikor, és a' mi végre te akarod, az én akaratom-is csak ez.

III.

Csak úgy légyen tehát oh édes Istenem, a' mint, mi módon,

don, és az hol te akarod, mind éhségben, és szomjúságban, mind fogyatkozó állapotban, és szegénységben, mind hatalomban, s-mind meg-vetett rendben, mind dicsőőségben, és gyalázatban, mind dicléretben, és ragalmazásban, mind kedvetlen, és unalmas állapotban; egy szóval minden nyomorúságokban, és szám-kivetésben. Imé tiszta szivből tiéd vagyok oh Uram! parancsolly, és rendeld-el minden dolgaimat, most, és mindenkoron, valamint te akarod.

IV.

A mi a' betegségeket illeti, nincs semmi ellentartó akaratom, sőt igen akarom, ha mitt reám bocsátasz, mert te tudod Uram, mellyeket, és minemőket, s- mennyit rendeltél öröktől fogva számamra, azokat jó szível lélekkel fogadom, és azokban

ban magamat a' te szent akaratodnak áldozatul bé mutatom, azokat bocsásd reám, a melyeket te akaríz és nem másokat, s akkor jöjenek hozzám, a' mikor tenéked tetszik, és addig gyötörjenek a' mig te akarod, akár minémöek legyenek, nem tészek semmi válaszárt benne, semmi ki-vetést, se könnyebb, se súlyosbb nyavalyákat nem kívánok, hanem olyanokat, a' mine-möket öröktől fogvást el rendelt a' te szent akaratod.

V.

Jól tudom, hogy meg-kell halnom, s el sem kerülhetem az halált, tudom hogy a' végső Sententia ki-mondatott reám, s meg sem másoltathatik. Légyen úgy tehát én Uram s-én Istenem, mivel hogy tenéked úgy teczik. Oda igyekezem azért én Uram minden intézésed szerint azokban

ban semmit ki nem hagyok, melyeket életem fogytára rendeltél, és noha hatalmomban volna is, ezt a' csapást, avagy lövést el kerülőm, még sem cselekedném, mivel hogy ezt a' te rendelésed reám czéloztá. A' mi az üdöt-illeti, akár egy esztendő mulva, akár, kettő, akár tíz, vagy husz esztendő után, ha e' heten is, vagy ezen a' napon, ebben az órában, ebben a' szempillantásban, mennél hamarább akarod, hogy ki mullyak e' tündér világ-ból semmi vontatás, és hallogatás nélkül, kész vagyok minde-nektől meg-valnom, és csak egy szem pillantással sem e' öbb, sem utóbb ki múltom. A mi a' mod-gyát illeti halálomnak, abban is ugyan azon igyekezető vagyok, akár hofzszú senléssel, s akár hirtelenül legyen, azt sem bánom, ha természet szerint, vagy erő-szak-

szakkal, tisztességes, vagy gyalázatos, ágyomban, avagy vadon erdőben; tűzben, avagy vízben egy szóval akar minemő legyen, csak a' te kegyelmedben talállyon, kedvem szerint léfzen, és azt leg-jobbnak ítélem, s- azt akarom, és nem mást.

VI.

Ami a' jószágos cselekedeteket illeti, és a' te kegyelmednek velem közlött fok vagy kevés vóltát, noha ezt igen nagyra böcsüllöm, a' kitül függ minden reménségem és állapotom, s- ez leg derekassabb kincsem, mind azon által ugy legyen ez-is, a' mint te akarod én Istennem. Ha magadban ugy végezted el, hogy énnékem a' te szent szeretetedben csak kevés jusszon, az alázatosságban, és másféle jószágos erkölcsökben, az ellen sem tusakodom, és bár csak edgyik garadicsan lehes-

lehessek-is a' te dicsőffégednek, éppen bé érem véle, s- többet, sem kívánok, nem külömben, mint ha ezerekkel birnék. Nem hogy nem kívánnám, avagy nem gondolnék a' jószágos cselekedetek érdeminek, és dicsőffégednek fokasságával. Mivel igen tudom, hogy ezekben áll az igazán való boldogságnak érdeme, de mivel hogy fokot tartok akaratomnak a' te szent akaratoddal való meg-egygyezése felől, ugy hogy aztat mindenek fölött, nagyobra böcsüllöm, mint fáját hasznomat, és csak azt ohaitom, és kívánom, a' többivel semmit sem gondolván.

Hogy ha azt halllyuk valakiről, hogy rövid idő alatt nagy tökéletességre, és szentségre emeltetett az Istentől, nagy és kiváltképpen-való gratiával, és kegyelemmel meg-áldatott, a-
vagy

vagy hogy el-méjét fölöttébb igen meg-világosította, és az akarattját buzgó szeretettel fölgysáftotta, f-áhitatoflágra hozta, azon kell lennünk minden tehetfégünkkel, hogy a' mi kívánágink tovább ne terjedgyenek, az Iften akarattjának hátra maradáfával, hogy mi-is olyan állapatra mentöl hamarébb meheftünk, sött inkább innét nagyobb okot, és belső indulatot vegyünk magunknak, az Iften kegyes akarattjával nagyobb meg-egygyezéftére, tífza és égő fzfível ezeket mondván: A' te végheterlen jofógodat, és irgalmafágodat diclérem, és magafftalom én Uram, f-én Iftenm fzfáz ezerni ezerfzer, hogy a' te fzent akaratonak ugy tecket, hogy ezt a' te fzolgádott illy kívált éppen-való jókkal meg-áldottad, ez jollehet nagy tífzre-

let, és

let, és dicsöfég, a' ki mindene- ket föllyül hallad, de én meg-is nagyobra böcsüllöm, és inkább kedvellem, hogy a' te akaraton bé- tellyefedgyék, hogy nem ha minden malafftal, lelki világof- fággal, aítatofsfággal, belső ví- galftaláfokkal, és örömmel, sött minden meg-lehető móddal, a' kível valamelly teremtetett állator meg-áldhatz, és meg-ajándé- kozhatz, meg-áldanál engem-is. Annak okáért én édes Iftenem, azon kérlek, f-azon efedezem, a' mitt leg-jóbban fzeretz; hogy a' magam akaratonbúl éppen ki öltözzem, azt femmiffé te- gyem, vagy hogy a' te fzent aka- ratonddal egygyüvé olvadgyon, és abbn tellyefféggel el merül- lyön, ámbár minden ember azt kérje tüled, a' mitt akar, avagy a' mire a' fzfíve, és belső indu- lattya indithattya. En cfupán,

K

és

és tisztán semmit, hanem csak azt, hogy örökké el- valhatatlannul a' te szent akaratoddal egygyék, és semmi én bennem, se kerü- lettem ne történnök, a' mi a te szent akaratoddal nem egygyez, hanem mind itt ideig, s- mind ottan örökké minden ellenkezés nélkül azt cselekedd velem, a' mitt akar sz: és ilyen formán olly eszközzé tégy a' melly által a' te szent neved, és dicsőfféged öreg- bedyék.

Ezekhez tartozik ama szemé- llyeknek töltünk el válása, a' mellyek minekünk igen hasznos- sak valának a' lelki életben, és- tökelltetésségben- való elő- mene- telünkre. Ebben sok a' hitatos- lelkek meg- szoktak ütközni, mert igen nehéznek tartják ez ilyen- el- válást, ki miát mód nélkül meg- is szomorodnak, és azért- az Isten akarattját eziránt nem igen kedvesseu veszik, a' kinek jele,

jele, hogy ez ilyen személlyeket nem rendes szeretettel kedvelték, és többet támaszkodtak az em- berrekre, hogy sem mint az Istenre. Illik tehát ebben- is az Isten akarattjához ragaszkod- nunk, mondván: Am ugy lé- gyen, én édes Istenem, a' mint te akarod, én sem akarok mást. Ha azt akarod, hogy edgyüt- maradjunk, vagy el- vályunk egy mástul, én- is azt aka- rom, ám légyen ugy. Te adtad, s- te megint el vetted töllem, ha tovább akarod nálom hadni, jó, ha pedig el akarod venni, az is jó, s- én sem kívánom tovább meg- tartani, hadd mennyen I- sten hírével. Mert a' te kegyes, és tisztos szent akaratodat na- gyobra böcsüllöm, hogy nem- mint az ő nálam létét. Mint- hogy ugy teczet szent Fölfféged- nek, hogy engem oktaffon, a'

mig nálom lakott, még azért is nagy hála-adással tartozom néked. Mivel azért most én tölem azt el-vészed, gondod léfzen reám, hogy alkalmas emberekkel rendelly mellém, a' kik énnékem jó tanácsfal, és oktatással használhatnak, ha úgy fog teczeni a' te szent akaratomnak, és az én lélkem üdvösségére hasznosnak látod lenni, a' mellyért alázatosan nyuitom kérésémet. Ha pedig nem akarod, hogy más közben járó személlyek által igazgassad életemet, hanem csak magad akarsz engem vezetni, és oktatni, ezt sokkal inkább akarom, kedvesebben is fogadom szent akaratombul.

VII.

Imé Uram Istenem, néked ajánlom és adom lelkemet, minden jószágomat, kincsemet, tiszté-

teffégemet, böcsülletemet, életemet, s. holtomat, nagyra böcsülöm intézetidet, s. imádom minden rólam való rendelésedet, tisztá szívöböl kervén tégedet, hogy mindeneket a' miket, és mi módon felölem rendeltél, akár ideig valók legyenek, s. akár örökké-maradandók, éppen úgy a' mint te magadban el végezted, olly tökéletessen, és mentől jobban lehet bè-tellyesedgyenek rajtam.

VIII.

Igen nagy hasznunkra esik, hogy ha szüntelen ebben az Istenel-való meg-egygyezésben gyakorollyuk magunkat, kedvesen vevén mindeneket és csendes elmével el szenvedvén s. javalván, a' mihet az Isten nem csak felölünk, de más teremtettt állatokul is rendel, és el követ. Elsőben is a' természet szerint való

dolgokban, példa képpen, hogy a' nap imigy, vagy amugy szolgál, fénlik, &c. és hogy az hold igy, vagy amugy változik; tellik, vagy fogy. Hogy az egek igy, vagy amugy mozdulnak, és forognak. Hogy az idő szép, avagy rút, hogy az esztendő részei igy, vagy amugy szolgálnak, &c. Es igy a' többiről szólván. Másodszor a' természet fölöt valókrul, és lelki dolgokrul: példa képpen, hogy az Isten ilyen processust indított, avagy rendet szabott az Igasságnak szolgálattyában, midőn vehetetlen irgalmasságából az emberi nemzetnek valóságában, ilyen rendelést tett, hogy az ő egyetlen egy fia emberi testet vegyen magára, a' bűnös emberimenzetnek meg- igazulására, és hogy a' szent Sacramentumokat igy hozta-bè, és hogy a' több hitünk titkos állapotiban ilyen,

ren-

rendelést szabott. Harmadszor, a' mi a' mennyei dolgokat, az ő dicsőségét, s-lelkünk üdvösségét illeti: hogy tudni illik a' mindenható Isten, a' mennyei dicsőségét igy vagy amugy osztogatya, és a' maga szent ábrázatya, és a' maga szent ábrázatya, és annak kimondhatatlan szép ékecségét, és tökéletességét, Isteniségének mi-voltát örökkè látni engedi, és hogy az üdvözültek testeit halhatatlansággal, fényességgel, és más fele dicsőségnek ajándékvál, ilyen vagy más módon, ékesíti, és igy szólván a' többiről-is.

IX.

Arra szoktassuk magunkat, hogy mindennémő teremtettséget nem úgy vegyük, és bocsátlyuk, a' mint magában vagy, és a' természet szerint való tulajdonfáigival, mint egy felöl-

K 4

tözte-

töztetettnek látzik, hanem csak tisztán úgy a' mint az Isten akarattából származik, és az ő szent teremtését bé-telyleseíti. Példa gyanánt; hogy a' testi egészégrül nem úgy gondolkodoyunk, mint egészégrül, a' betegségrül, nem úgy mint betegségrül, az életrül nem úgy mint életrül, az édesrül vagy keserörül, nem úgy mint édesrül vagy keserörül, hanem csak tisztán úgy elmélkedgyünk felölök, és úgy vegyü azokat, mint az Isten akarattjának bé-telyleseítő állatokat. És így nagyobra böcsüllük a' természet szerint való állatokat, és fellyeb-való méltóságban helyheztesük azokat, hogy sem mint magokban legyenek: Mert pelda képpen a' mi életünk, a' mennyire a' mi életünk, és magában vagyon, nem olly nemes, és böcsültre való, mint ha meg-gondollyuk, hogy

hogy ez az Isten akarattjának gyümölcse, és alkotmánya. Ezekben az elmélkedésekben nagyra kell böcsülnünk az Isten akarattját, úgy mint mindeneknek eredetét, és kút fejét, a' kitül származnak a' testi és lelki jök, a' szükségés, és szabadon folyó dolgok a' természet szerint, és természet fölött valók, azokat, tisztán csak azért kell cselekedetben venni, mivel hogy az Isten úgy akarja: és így az Isten akarattja mi bennünk uralkodik, mi tölünk tiszteltetik, szerettetik, és mindenekben nagyra böcsültetik.

X.

Ha valami dolog, a' mi szabad akaratunkon áll, a' mennyire lehet ne cselekedgyük azt a' mi akaratunkból, hadgyuk inkább az Isten akarattjára vagy azokra, a' kiket az Isten előttünk járonk-

ká rendelt. Ezt pedig illyen okbul, hogy annál bátrabbak, és bizonyosabbak legyünk benne, hogy nem választunk semmitt, olyat, a mi ártalmunkra lehetne, és hogy mindenkoron, f-mindeneket nagyobb tökéletességből cselekedzünk, mivel az olyanlélek akaratosság nélkül-való, és tisztá, és az Isteni szeretettel tellyes, mint hogy mindeneket inkább az Isten kezéből, nem a' mi fáját akaratunkbul veszünk, a' mi igen illendő az egy-más szertökhöz sokkal inkább nagyobra böcsülni azt, a' mi kedvesüinktől származik, hogy sem mint fáját, akaratunkbul. Azért a' mi édes üdvözítőnk-is sok dolgokat a' mennyei Attyátul kért, melyeket magátul meg cselekedhetet, volna elegendő hatalma és ereje lévén arra az ő véghetetlen méltóságára nézve.

XI. Er-

XI.

Erre igen hasznos lészén, ha némelly kíváltképpen - való sententiákat, avagy mondasokat, az szent írásból elő véné gyakorolunk, a' mellyekben az Isten akarattával való akaratunk foglaltatik, a' minemőek a' következők: Elsőben Sz: Pál Apostol mondása: (a) *Domine quid me vis facere?* Uram mitt akaríz, hogy cselekedgyem? Imé kész vagyok mindeneket el követni. Vagy Sz: Daviddal: (b) *Ut jumentum factus sum apud te.* Imé Uram itt állok előtted mint az oktalan terh hordozó szamá, vagy iga vonó ökör, a' kinek nincsen szabad akaratya, hanem a' te akaratodon vagyon mindennemő ellenző nyughatatlanág nélkül kész minden engedelmefféggel. (c) *Tuus sum ego.* Tied vagyok éppen, bizást

K 6

pa-

(a) Aft. 9. 6. (b) Pál. 72. 23. (c) Pál. 118. 94.

parancsolly énnékem, a' mint keved tartya, és azt cseleked velem a' mitt akarsz mint saját marháddal. Avag édes üdvözítőnkkel: (a) *Non quero voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me.* (b) *Descendi de caelo non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me.* (c) *Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus, qui misit me.* Nem kerelem én az én akaratomat, nem-is azért szállottam le menyországbul, hanem annak akarattyátt keresni, és bé-tölteni, a' ki alá küldött. Az én ételem és eledelem az engedelmeség, a' leg-nagyobb kívánságom, és örömöm az ő akarattyát utolsó czikkelig végbe vinnem. Vajha ez ilyen szép példák után a' mi engedelmeségünk, és az ő Sz: akarattyának bé-telYESÉTESE, nékünk-is kedves eledelünk, vi-

(a) Joán. 5. 30. (b) Joán. 6. 38. (a) Joán. 4. 34.

gaszálásunk, és örömünk volna, hogy ettől nevelkednénk, erős-sednénk, s- vastagodnánk, és jó izün tapláltatnánk, s- hizlaltatnánk: (a) *Ita Pater quoniam sic fuit placitum ante te* Ugy légy en-édes menyzei Atyám, a' mint kedved tartya.

Fiat voluntas tua, (b) *sicut in caelo & in terra* Légy en a' te akaratod mikeppen menyben, azonképpen a' földön-is. Rövid, de hathato, és szent szók ezek. A' mint Christus Urunk Sz: Katalinnak de Genva parancsolt vala, hogy valamikor a' Mi Atyánkot mondaná, ezekre a' szókra jutvan, nagy ahitatosággal, és lelki izzel jól meg-fontolná, és meg-rágná, mint lelki eledelét. Azt cselekedgyük tehát mijs, Istennek könyörögvén, hogy az ő szent akarattyá raitunk bé-telYESEDGÉK, mind ezen, s-mind a'

K 7

más

(3) Matth. 11. 26. (b) *Vita ejus* c. 6.

más világon a' mennyei szenteken, e' földön pedig minden teremtetett állatokon. Ez volt a' szent Pachomius áhitatos, bűzgó, (a) és szüntelen-való imádása, hogy az Isten akarattya mindenekben bé-telylefedgyék.

Valamikor pedig nehéznek fog tetzeni ez, a' mint sokszor meg-is történhetik, akkor Isten akarattya alá kell fejünket hajtani, és ha a' kedvetlenség, avagy ellenkező akarat mi bennünk felpösdül, és támad; akkor a' szent Daviddal ébreszszük fel szíivünket. *Nonne DEO subiecta erit anima mea? ab ipso enim salutare meum: nam & ipse DEUS meus. & salutaris meus; susceptor meus, non movebor amplius.* Micsodát? édes lelkem, te vagyé az, a' ki az Isten akarattya ellen akarsz támadni, s nem akarsz tüle függni, s azt hal-

gatni.
(a) Cap. 20. ejus vitæ lib. I. vit. Patr. Roswady,

gatni. A kitül minden jó reád származott és a' miben vagy, mind ö töle vagyon, kinek minden rendelési, és intézeti egyedül csak a' te üdvösségedre nézendők. Nem, nem semmiképpen én lelkem, hanem inkább az ő szent akarattya adgyuk magunkat, mert ő a' mi Istenünk, és még-váltónk. Ha nehezen esik meg-romlott természetünknek, és meg-veszet akaratunknak, éö lesz a' mi erőnk, és gyámolunk, a' ki meg-gyözi mindennémő nehézségünket, s megsegéti erőtlenségünket.

Leg-főképpen pedig azokkal a' szókkal erőletsük, és biztassuk szíivünket, a' mellyekkel élt a' mi édes meg-Váltónk az olay fa hegyén vérrel veritékezvén: (a) *Pater; non mea voluntas, sed tua fiat.* Atyám légyen a' te akaratod, s nem az enyim, és így minden-

(a) Luc. 22. 42.

kinokkal, és faidalmokkal nem gondolok, nem lesznek alkalmatlanfágomra, s neheztelésekre mind ennyi kegyetlenségek-is, a' mellyeken által kell mennem. (a) *Hec vox capitis*, ugy mond szent Leo Pápa, *salus est totius corporis, hec vox omnes fideles instruxit, omnes Confessores accendit, omnes Martyres coronavit: discant igitur hanc vocem omnes Ecclesie filij, magno pretio redempti, gratis justificati, & cum adversitas violenta alicujus tentationis incubuerit, presidio potentissime rationis utantur, ut superato tremore formidinis accipiant tolerantiam passionis.* Ez a' fejünknek szava az egész testünknek egéssége, és vidámsága. Ez a' szózat tanította és oktatta az egész hiveket, az egész Confessorokat föl gyullasztotta, Martyromokat meg-koronázta: Azért mindnyáján a' keresztyén Anyaszentegyház fiai, a' kik olly drága

(a) Serm. 7. de pass.

drága áron meg-vétettek, minden érdemek nélkül meg- igazultak, az ő fejektől ugy tanullynak szollani; hogy valamikor, s valahányszor valami kéfertetben, vagy kétféges dologban jutnak, ezekkel a' szókkal éllyenek, hogy ennek erejével a' kétfégsben eset, természeteket meg- győzhessék, és minden sanyarúságnak el vife-lésére kész akarattal, és vig kedvel bé-mutassák magokat az Isten szent akarattyának audientia házában. Azért tehát szükséges, hogy illyen egyenlő akarrattal minden külső néhez történt dolgokat, s nem külömben belső neheztelléleket, félelmet, és rettegést, és szomorúságot, a' miket el- kell szenvednünk, az el kezdet úton jó kedvel fogadjuk, mivel hogy az Isten maga dicsőségére, és a' mi érdemünk-re ugy rendelte.

Azzé

Azt kell itt jól eszünkbe vennünk, hogy noha a' mi akarattunk, az Isten akarattjában éppen oda adgya magát, és azt, cselekedettel-is meg-mutattya; mind azon által az értelem nem akar arra hajolni a' testi indulatokhoz ragaszkodván, s annak gondolatiban foglalatoskodván, és testi gyönyörűségtől el-ragattatván, kételkedni kezd a' dologban, mint, és minémő legyen a' ki-menetele: tudni illik mint volna dologom, hogy ha betegségben es-ném? hogy ha itt, vagy amott kellenék laknom? ebben vagy amabban a' tiszben mindenkor maradnom, abban életemet fogyasztanom, jó volnaé, vagy rossz az én részemről? unalmas volnaé, vagy vigasztalásomra? és hasonló phantasia, avagy képző hatalma embernek gyönyörködteti elménket, és

tar-

tartoztattya. Kivántatik azért hogy ezt a' romlott természetünknek akadályát el-vágjuk, és az Isten szeretetinek áldozatúl bé-mutassuk, ez ilyen phantasiának, és héjában-való. Képzéseknek semmi helyt nem adván, elő meneteliben meg-fogván, és így értelmünket-is az Isten akarattjában foglalván. Es valamint hogy Isteni szerettül viseltetvén a' mi akarattunkat, minden szabadságátul, és Isten ellen-való tufakodástul meg-fosztottuk, ugyan ettől a' szerettül viseltetvén az értelemnek minden ereit el-fogjuk, hogy ezekről gondolkodni, és phantasiálkodni, avagy képzésekkel arról ítéletet tenni ne merészeljen, akarattunkat, és értelmünket egybe foglalván, az Istennek éppen, és tisztán föl áldozzuk.

TIZE-

TIZENEGYEDIK

RESZE.

Kivált- képpen való módok,
mellyekkel az Isten gondvise-
léséhez alkalmaztathattuk
magunkat.

Ezek a' praktikák, és módok
igen nagyra böcsültenek,
valóban hasznosak-is azoknál,
a' kik ezekben gyakorolják ma-
gokat, úgy hogy méltók legye-
nek másoknak-is követésre.

I.

A' Hit.

Elsőben-is nagy és munkál-
dó Hitet kell magunkban föl-
indítanunk az Isten gondviselésé-
nek valóságául: hogy tudni il-
lik mindenható és véghetetlen
jósága kegyes Isten, mindenekre
szor-

szorgalmatos gondott visel, és
leg-főképpen a' te személlyedre,
a' mi testedet s-lelkedet illeti,
tisztedet, és mindennémő csele-
kedetidet, lakó helyedet, gyö-
nyörködésidet, híredet, neve-
det, szükségedet, egészségedet,
betegségedet, éltedet s-holtó-
dat, egy szóval mindeneket a'
leg-kissebb hai száládig, a' melly
az ő akarattya nélkül ki nem-
esik, de csak meg-lem mozdul.

II.

A' Reménség.

AZután az eleven hit után,
mindenekrül, a' miket az
Isten gondviseléséről eddig szól-
lottunk, nagy és erős reménség-
ben kell lenned, és nagy bátor-
bizodalommal; hogy mindenek-
ben gondodat viseli, mindenövé
szabadon el-vezet, és meg-oltal-
maz

maz sokkal nagyobb szeretettel, és vigyázással, hogy nem mint, az édes Apád, vagy Anyád, és úgy fog igazgatni minden hozzád tartozandó dolgokban, hogy legnagyobb jódra vállýának.

III.

A' Szeretet.

A Hitet, és Remenféget követi a' szeretet, hogy a' nagy gondviselő Istent úgy szerezsed, mint a' jámbor gyermek az ö édes Annját, avagy a' csöcsömös gyermek a' maga hiv Dai-káját, minden réad bocfátott, és el rendelt dolgokat kedvessen vévén tőle: meg-gondolván, hogy a' véghetetlen bölcsésségtől származtak, a' ki még-csalhatatlan, és edgyüt a' véghetetlen jófágtul, a' melly semmi gonoszt nem akarhat, hanem mindene-

deneket javunkra rendel a' maga dicsőségére, és az ö teremtet, állattýának tökéletességére, és a' te lelkednek üdvösségére. Hogy pedig ezt nagyra böcsüllýük, meg-kelet mutatnánk, a' mikor, alkalmatosfágunk adatik, méltó böcsülettel szollani felöle el nem mulatván, és azt minden szidalmazó, és rosz nyelvek ellen bátrán meg-oltalmazván.

Az Isten gondviselésére való bizodalomban.

Minek utánna ebben a' három jófágos cselekedetben valaki gyakorlotta magát, akkor kezdi magát a' lélek az Isten gondviselésében éppen bé-adni, abban békeféségessen nyugodni, és nem külömben mint a' gyermek az édes Anyja ölében minden gond nélkül édesdeden alunni, a' szent Daviddal szolván. (a) *In pace in*
idő-

idipsum dormiam & requiescam, quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me. Te hozzád biztomban le-fekszem, oh Uram! és az te, nevedben nyugalomra adom magamat, mivel hogy te, oh Uram! az én szivemet csudálatos bizodalommal, és gondviselésseddel meg-töltötted, és meg-csilapítottad: Még tovább mégyen Sz: Daviddal: (a) Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocavit: Super aquam refectiois educavit me, deduxit me super semitas justitiæ propter nomen suum. Nam etsi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es; & misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ, & ut inhabitem in domo Domini in longitudinem dierum. Az Ur, igazgat és legeltet engem, és semmi fogyatkozást nem fogok szen-

(a) Pál. 22. I.

zenvedni, a' legjobb legeltető helyre vitt engem, itten jól lakom, és így a' zöldellő, és mindennemő virágokkal egyeledett füben kedvesse le-nyugszom. Délkor, pedig a' mikor meg-hevül a' Nap, a' szellős árnyékba viszen, és a' szép csurgó forrásokra ottan meg újulok meg-vidámodom: Ö az igazságnak uttyára el vezet, és meg-mutattya énnekem, mi módon kelleffék lépnem útamon, és ösvényemen a' tökéletességben, úgy mint el-véhetetlen finoron. Oh! édes Istenem! ha az ellenség környül vészen-is, és az halál árnyeka közepin állok-is, semmi félelem hozzám nem férhet, mert te vagy velem, és a' te irgalmasságod léssen vezetőm tellyes életemben, valameddig a' te szent házadban nem jútok az örökké-való boldogságra.

Az Isten gondviselésében

L

el

el merült lélek méltán vigasztalhattya magát ezen szókkal szívének csendességéből: Mindeneket nagy tisztelendő hálaadással vésszek az ő szent kezeitől, mind a jelen-való történt dolgokat, mind pedig a következőket, nagy csendességgel, békeféléggel az Isten gondviselésének kebelében, úgy mint lelkem ismeretnek édes álmában bizva le tészem magamat, és ottan nemkülömben mint egy ártatlan gyermek gond nélkül nyugszom. Ezt pedig nem úgy érted, hogy henyélésnek adgyad magadat, kezeidet kebeledben, vagy sebedben tévén, semmiben nem fáradván, és csak szájad tátva várjad, hogy a' sült galamb a' szájadba röppöllyen. Hanem azt érted raita, hogy minekutánna mi el-jártunk tisztünkben, és a' mivel tartoztunk, azt tökel-

kelléteffen végbe vittük, a' többi az Istenre hagyván, és reá bizván minden lelki szorongatás nélkül csendes lelki-ismerettel várjuk mindeneknek ki-meneteletét.

Oh melly nagy böcsületire válik az Istennek ez ilyen lélek! oh melly igen dicsőíti őtet, mert ugyan-is nagy tiszteletire esik, hogy olyan teremtetett állattya-vagyon, a' ki olly mélyen merült bé az ő gondviselésében, és annyira bizta magát az ő rendelésére, és olly bátran vetette benne reménységét, hogy éppen gond nélkül lenne, és mint egy mély álomnak csendességében, és békeféléggében várakoznék mind azokra, valamik reá jövőndök minden ki menetelekkel edgyűt. Viszont pedig oh melly nagy gondott visel az Isten az ollyan lélekre, és mindenekre, a' mik

L 2

hoz-

hozzája tartozandók nagytúl fogvást kicfínnig! oh! melly kevés, és csak nem semmi hatalma vagyon az embernek magán, még azoknak-is a' kiket másoknak igazgatására rendelt. Mert ő kiváltképpen való módon oktatya őket, mint, s-hogy kellessék az olyan lelket igazgatni, és hogy ha történet szerint tudatlanfágból olly dolgot parancsolna néki, a' melly ártálmára lehetne; tehát azt olly titkos rendelésével el fordittyta töle, és csudálatos képpen eleit veszi, olly akadályt vetvén köziben, hogy az olyan parancsolat vízzé válik, és más hasznos dolgot hoz ki belőle. Mert mivel hogy az gondviselés, mellyel az Isten reánk vigyáz, a' szeretetnek munkálkodása, a' kivel a' teremtettség állatokhoz köteles, a' mint jól észébe vette Aquinas Sz: Thamas,

(a) mi

(a) mivel hogy a' melly állapotban teremtete őket, abban megis akaria tartani, és tökéletességben hozni. Tehát nyilván az következik, hogy mentől inkább ezt vagy amaszt szereti, annál nagyobb szorgalmatossággal gondgyát viseli. Ugyan ezért mondgya az szent Irás-is. (b) *Dominius custodit omnes diligentes se.* Az Isten azokra vigyáz a' kik őtet szeretik. Ha reájok tekint, tehát azért cselekefszi azt, hogy meg-tekénce, mi hejával vannak, ha audientiat ad nékik, tehát meghalgattya őket, ha a' kezeit ki nyuítja hozzájuk, tehát oltalmokra vigyáz ha valaki csak kézzel éri-is őket, igen faidalmasan sérti, az ő szemét. Ez a' tudomány még az pogány bölcs-Aristotelesnél-is meg-volt, (c) hogy ha az Istenek egyebaránt,

L 3

az

(a) Lib. 3. contra gent. cap. 90. (b) Psal. 144. (c) Lib. 10. Moral. cap. 9.

az emberi cselekedetekre vigyáz-
nak s- gondgyokat viselik, tehát
azokra leg-jobban vigyáznak,
a' kiket leg-jobban szeretnek, és
a' kik kedveket jobban keresik.
Látni való tehát mennyi áll ab-
ban, hogy ha valaki éppen az
Isten kezében bizza magát. Bi-
zonyára a' ki erre tartya evező
uttyát. annak mindenkor jó sze-
le vagyon, s- nem fél a' veszede-
lemtől fohult-is, az meg-csilla-
podott világ tengerén csendessen
mentést megyen minden gond és
félelem nélkül, és olly lelki cse-
déliséggel, a' kitt senki meg-nem
foghat, se nem érthet, csak az,
a' ki érzi, és él véle. Ha vala-
hol paradicsom vagyon è vilá-
gon, azt az ollyan szívben talál-
lod-sól. A' szent Katalin Szűz
de Senis beszéli, miként tanít-
tatott a' mi édes üdvözítőnktől,
hogy az szívének közepin egy

kis

kis hailékot éppétfen magának,
azt környül vevén a leg-kemén-
nyebb márvány köveivel az Isten
gondviselésének, és hogy abba
gyakran bé zárkozzék, és onnan
csak egy nyommá se lépiék, és
így mindennél leg-boldogabb
létszen, minden szomorúság, és
háborgatás nélkül, és ott ta-
lállya- meg a' csendes tökéletes-
séget, és a' tökéletes békefféget.
Es hogy igazán ki mondgyam,
honnan lehet boldogabb állapot,
és ki gondolható hely, a' kiben
jobban, és bátrabban meg-
nyughatnék az emberi állat,
mint az mindenható Isten gon-
viselésének karján? a' kin mint
szerelmes gyermeke édes Annyá-
nak, úgy hordoztatik. (a) *Ad u-
bera portabimini*, úgy mond az Isten
Isaias Prophéta által, & *supra-
genua blandientur vobis, quomodo si
cui mater blanditur*, ita ego consolabor

vos.

L 4

(a) Cap. 66. 12.

vos. Es az Ofeas által : (a) *Ego quasi nutritus , Ephraim portabam eos in brachijs meis.* Mellyet régtől fogvást még Moyses-is emlétett : (b) *In solitudine portavit te Dominus DEUS tuus , ut solet homo gestare parvulum filium suum , in omni via , per quam ambulasti.* En a' karomon hordoztalak titeket, az ölembe befogattalak, térdeimen tartottalak, és a' leg-nagyobb szeretemennek apolgasáfával bántamveletek, hogy semmi szüle, ha még annál inkább szereti-is vagy szeretheti egyetlenét, mint én szerettelek titeket. Es ez az, a' mit az Isten Iſaias Prophéta által szól : (c) *Mamillâ Regum lactaberis , & scies , quia ego Dominus salvans te.* Az Kiralyi emlövel szopattatol, abból ki-mondhatatlan édesizü eledelt fogsz szopni, és megtapasztaló módon érted-meg, melly

(a) Cap. 3. 11. (b) Deut. 1. 31. (c) Cap. 60. 16.

melly nagy gondviseléssel figyelmezek reád, és melly igen szorgalmaztatom a te üdvöslégedett. Oh melly nagy boldogságban vagy az a' lélek ! de vallyon miképpen ? A' mint sokszor szemünkkel nézzük, hogy az édes Annyátul máshoz kívánczik a' gyermek, s-nem akar az ölében meg-maradni, hánnya, veti magát, egy szoval ki akaria fatulni magát a' földre. Így van a' mi dolgunk-is, (de boldogtalanúl) mert olly vízfzás, és csintalan, s-nyughatatlan elménk vagyunk, hogy Isten gondviselésének édes fiai léven, az ő ölében, és karián nem nyughatunk, hanem alá a' földre kívánczunk, és az által mutattyuk meg hogy esztelen gyermekei vagyunk, a' kik még a' bölcsességhez nem jutottunk. Mert hol lehet jobb, és bátorfágosb he-

Ilyen a' Gyermekek, mint az Anyya ölében? hol lehet közellyebb helyen az Anyya szívéhez, a' melly hely az igaz Anyai szerteknek fő helye? hol lehet közellyebb az emlőhöz, és gyermeki eledeléhez? hol lehet közellyebb az Anyya ajakihoz, kik-től fok szép édes, kegyes szót, és csókot vett? és hol fordulhat meg ide stova könnyebben és bátrabban, mint az Anyya ölében? Vilzont pedig ha a' földre száll, igen nehezen megyen elő, fokszor el tántorodik, s el is eszik: mert mint hogy se ereje, se okossága nincsen, nem tudja se eleit, se utollyát ki menetelnek; de tegyük azt, hogy egyenesen megyen, mind azon által minden menése csak gyermeki lépés, a' ki jobbára csak négy kéz lábön csúsz mász inkább, hogy sem mint jár. Jobb azért,

néki,

néki, ha az Anyya ölében veszteg ül; így az léleknek-is sokkal jobb, és üdvösségessebb, ha az Isten akarattyának karján ül, és az ő kebelében csendessen nyugszik, és onnan csak egy szem pillantásig sem távozik el.

Még szerzésül azt adom hozzá: hogy a' ki igazán az akarattyát egygyé akaria tenni az Isten akarattyával, az vegye jól észében, s el-mélkedésében, és mélyen szívéhez boczássa a' bárkában levegő Nőe állapotát, és példáját. Ez a' Sz: Patriarcha midőn a' rettenetes égi folyások, és fölhő szakadások kezdenek a' földre esni, és az természetnek Elememtumi zúrvárban menni, ő akkor a' Bárkájában nagy csendességben és békefűgben bátran lakozik vala Tygrissel, és oroszlánnyal, medvével, és párduczal, csak egye-

L 6

dül

dül abbúl az okbúl, hogy tudta az Istennek magára-való gondviselését. Azonban pedig az egész Világ nagy gondban, félelmen, és rettegésben, s nagy keferütségben vala szorongattatva, midön minden jóságát, és kincsét, feleségét, gyermekét, a' szörnyű haboktól látta elnyellettetni, és boritatni. Illyen módon a' lélek-is, a' melly az Isten gondviselésének ölében helyezetteti magát, és az ő hajocskájának kormányát néki engedi minden haborúban, és tengeri habok között nagy békefűgben, és csendesűgben megmarad: sőt ha az ég, és a' föld öszve omolna, és öszve zuzattatnék: mind az által nagy csendesűgben, és nagy bátran a' mi életűnknek föl háborodott tengerén mentést mégyen. Vízfontag pedig, a' kik magok bizott erejebűl

akar-

akarnak evezni, és igazgatni uttyokat, e' Bölcs mondása szerint: *Indisciplinata anime, & fugitivi providentie*, zabolatlan lelkek, és szokott pártűtői az Isten gondviselésének, az haboktól ideftová hanyattatnak, és mivel olly tudatlan, és ostoba hajos. Mesterre, ugy mint magok álhatatlan vakmerő akarattyokra, bizták dőlgoakat, lehetetlenűg, a' midön a' szelek, és háború habok körülűl vévén, fokáig hánnyák vetik őket, mint a' labdát a' játékban, hogy veszedelmes hajo törést ne szenvedgyenek, és örökké oda ne veszfzenek.

Annak okáért ki ki adgya szabadon magát az Isten akarattyában mindennémő tehetűgűvel, eszével, értelművel, s akarattyával, tellyes hatalmat engedvén magán, és mindenén néki, hogy azt cselekedgye velűnk,

lünk, a' mint s- mikor, mi mődon, és a' hol akar, s- kedve tartya. Ugy viselye magát, mint jámbor, és kegyes gyermeke az Annjának, szerezse ötett, biz-zék ő benne, és kövesse mindenben bizodalmassan, mint édes szüléit minden szorongatásiban, és szükségiben hozzája folyamodván, és őtöle várván minden segétséget, nyugodalmat, tanácsot, békeséget, bizodal-mat, egy szóval úgy bánnyék veled, mint fajáttával. Mert ő minden bizonnal, mindenekben gondodat viseli, valahol s- valamint kívántatik, és ama-clendes, gyönyörűséges, édes-séggel tellyes lelki öröme, és üdvösségre a' mennyire lehet ezen a' földön bizonyosan el vi-szen. Mert a' mint a' Bölts-mondgya: (a) *Via ejus via pulchra,* & *omnes semita ejus pacifica.* Min-den

den uttyai szépek, és a' mint a' fidó bötü jobban adgya *Via ama-nitatis* gyönyörűségesek, a' melly szót itten tulaidon értelemmel úgy vehettyük, mint az réteket, a' mikor azok zöldséggel föl van-nak öltöztetve, és ezer színő virágokkal ékesítve, az által me-nöket mint egy mosologva nézik, szemeit embernek, és szivét ö-römeire ébresztik, az utat rövi-détik, és könnyebétik. Mint ha azt akarná mondani, hogy minden rendelési, és intézési az Isten gondviselésnek magokban szépek, okosak, és igen jók, és csálhatatlan fő eszközök a' lelki csendességnék el-nyerésére. Es ez az a' nagy nyereség, a' ki-vel meg-áldattunk, ha az Isten akarattya szerint járunk akara-tunknak minden ellenke-zése nélkül.

V E G E,

ER-

ERRATA SIC CORRIGE.

p. 4. akaratryanak.	lege akarattyának.
ibi. akaratkül.	lege akaratról.
p. 3. a.	lege annak.
p. 8. Seret.	lege szeret.
p. 11. Istenekéz.	lege Istenhez.
p. 31. magasztalanak.	lege magasztalásának.
p. 36. gondviselésétől.	lege gondviselésétől.
p. 40. származao.	lege származot.
p. 43. telkunk.	lege telkünk.
p. 51. atkozódgik.	lege ártkozodgyék.
p. 61. bölcsnek.	lege bölcsét.
p. 67. alkotta-meg.	lege aldotta - meg.
p. 71. vitelélte.	leg viteletire.

9

